Закон Бізнес

№52 (1039), 26 ГРУДНЯ 2011 Р. — 4 СІЧНЯ 2012 Р. НАМ 20 РОКІВ! WWW.ZIB.COM.UA

АНОНС

ЄВРОГОСТІ

Віддалена близькість

Київ і Брюссель підпишуть угоду про асоціацію. У перспективі. > СТОР. 2

ПЛЕНУМ

Постанова на «соціальну вимогу»

ВАС роз'яснив спірні моменти в справах, позивачами в яких є «діти війни». > СТОР. 5

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Шлях від скарги до догани

Віктор МІКУЛІН: «Нам ще є куди рухатись». > СТОР. 6

ПОЗИЦІЯ

Розвиток шляхом ліквідації?

Конфлікт між господарськими й адміністративними судами має чимскоріш розв'язати парламент. > СТОР. 7

ТОП-10

Еліта права

Експерти «ЗіБ» визначили десяток найкращих юристів 2011 року. > СТОР. 8

ТЛУМАЧЕННЯ

Утримання без утримання

Виплати працюючим суддям, які мають право на відставку, не оподатковуються. > СТОР. 11

РІЧНИЦЯ

МВС для людей

20 грудня українській міліції виповнилося 20 років. Віктор Янукович привітав стражів порядку із професійним святом і вручив нагороди. > СТОР. 14

КОНТРОЛЬ

Конституційні в усіх статтях

Скорочення в кодексах строків на здійснення окремих процесуальних дій не звужує змісту та обсягу права на судовий захист і доступ до правосуддя. > СТОР. 17

З НОВИМ РОКОМ!

Шановні читачі!

Щиро вітаємо вас із Новим роком та Різдвом Христовим!

Зичимо міцного здоров'я, творчого натхнення, добробуту, кар'єрного зростання та здійснення всіх бажань. Нехай 2012 рік увійде до ваших осель добрим і радісним, принесе злагоду й достаток, подарує лише яскраві моменти.

Зі свого боку ми зробимо все, аби ви першими дізнавалися про події, які відбуватимуться в житті Феміди. Ми вдячні за ваш читацький інтерес і обіцяємо: у 2012-му наше спілкування буде ще цікавішим.

Щастя, успіхів, нових досягнень і звершень вам бажає колектив редакції газети «Закон і Бізнес».

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

У зв'язку з новорічними святами наступне число газети (№1) вийде друком 5 січня 2012 року.

ОБРАННЯ

Реванш патріарха.

Петро ПИЛИПЧУК: «ВС потрібні важелі впливу, і ми їх відвойовуватимемо, але тільки шляхом унесення змін до законодавства» > СТОР.3

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

Голова Київського апеляційного господарського суду Віталій КОРСАК: *«Позбавлення голів судів частини адміністративних важелів унеможливлює вплив на здійснення правосуддя»*

Торік та цього року в господарській системі відбувся ряд кадрових змін. Київський апеляційний господарський суд отримав нового голову після того, як його колишній очільник Сергій Бондар перейшов до Вищого господарського суду. Віталій КОРСАК став головою суду в липні цього року, і першою проблемою, з якою йому довелось зіткнутися, стала відсутність прийнятних умов для роботи. Хоча будівля, в якій знаходиться кабінет голови суду, розташована в самому центрі столиці, неподалік Софіївської площі, але вона абсолютно не пристосована для судочинства. Наприклад, у кабінеті очільника суду вздовж стіни стоять стільці у два ряди. Це необхідність, оскільки саме тут доводиться тіснитися всьому колективу на зборах суду. Про повноваження голів суду та співпрацю з першою інстанцією, а також про бажання переїхати в більш пристосоване для роботи місце, В.Корсак розповів кореспонденту «ЗіБ».

«Збільшення повноважень голів судів не відповідатиме духу реформ, які сьогодні здійснюються»

— У липні цього року ви були призначені на посаду голови суду. З якими труднощами довелося зіткнутися на початку головування та які проблеми вже вдалося вирішити?

— Особливих труднощів після призначення не виникло, оскільки в цьому суді я працюю вже досить довго, з моменту його створення, в тому числі й на адміністративних посадах. Колектив у нашому суді дружний, усі судді досвідчені та мають великий стаж роботи. Підтвердженням високої оцінки якості роботи нашого суддівського корпусу є обрання з його складу суддів до Вищого господарського суду, Вищого адміністративного суду та Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Основною нашою проблемою є те, що з моменту створення суд не має свого окремого приміщення. Доводиться працювати в трьох будівлях у різних частинах міста, що незручно як для сторін, так і для суддів. Однак ця проблема вирішується. Кабмін передав для розміщення суду будівлю адміністративного корпусу Київського мотозаводу на вул. Сім'ї Хохлових. Наразі триває оформлення проекту та відповідних дозволів для проведення капітального ремонту. Маю надію, що в разі нормального фінансування суд уже невдовзі справить новосілля.

> Закінчення на стор.4

ЗІ СВЯТОМ!

ВИЩИЙ ГОСПОДАРСЬКИЙ СУД УКРАЇНИ

Шановні колеги!

Тепло й сердечно вітаю вас зі світлими та радісними святами, які об'єднують у собі і наше дитинство, і наше сьогодення, і мрії про майбутнє, — з Новим роком і Різдвом Христовим!

Ми входимо в новий відлік часу, оцінюючи й аналізуючи пройдене, підбиваючи підсумки року, що минає.

Новий рік — це початок нового життя, нових ідей, час сподівань на краще, тож бажаю вам здійснення потаємних мрій та надій, які принесуть щастя вашим родинам! Нехай новий рік для кожного з вас буде успішним, адже саме успіх додає впевненості в завтрашньому дні та оптимізму.

Хай вас завжди супроводжує почуття справедливості, верховенство закону, віра в перемогу добра над злом. Нехай світла зоря християнського Святвечора додасть могутності нашій Вітчизні, ознаменується торжеством її величності Людини, а мудрість і впевненість у власних силах будуть вашими постійними супутниками.

Нехай чудові зимові свята наповнять вашу душу неповторністю, щирістю та щедрістю, а життєва нива засівається благополуччям, здоров'ям, миром та любов'ю!

Зі щирими побажаннями

Голова Вищого господарського суду України
Віктор ТАТЬКОВ

КАДРИ

Випробування рефератом

ТЕТЯНА КУЛАГІНА

Вища рада юстиції продовжила «відфільтровувати» кандидатів на посади суддів. Як і на минулому засіданні, причиною відмов стали неякісні реферати. На думку членів колегіального органу, людині, котра порушує вимоги навіть при підготовці письмової роботи, довіряти правосуддя не можна в жодному випадку. При цьому ВРЮ не лише звертає увагу на якість тексту, а й захищає авторські права, слідкуючи за наявністю посилань.

> Закінчення на стор.3

ПОСАДИ

Боротьба за «вищу сходинку»

МАРИНА ЗАКАБЛУК

Вища кваліфікаційна комісія суддів вирішила розробити положення про порядок переведення служителів Феміди. Документ усуне деякі законодавчі прогалини й визначить, хто з претендентів на перехід до суду іншої спеціалізації чи вищої інстанції повинен зайняти наявну вакансію.

Потреба в прийнятті цього положення назріла давно. Проте всі «кваліфікаційні сили» витрачалися на добір кандидатів на посади суддів. Нині ж, після надання майже 500 рекомендацій майбутнім «першачкам», постійно діючий орган має достатньо часу для вирішення інших питань.

14 грудня голова ВККС Ігор Самсін доручив створити робочу групу, яка до 10—11 січня 2012 р. повинна розробити положення про порядок переведення суддів. А поштовхом до прийняття такого рішення стала така «перевідна історія».

> Закінчення на стор.6

2 Новини і коментарі
4 Від першої особи
5 Судова влада
8 Фотофакт
10 Законодавча влада
13 Судова практика
14 Іменем закону
15 Міжнародне право
16 Weekend
17 Документ

61018
ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС
Оформити передплату на газету «Закон і Бізнес» можна в будь-якому відділенні зв'язку України

ЦІНА ДОГОВІРНА
4 820105 830014

ВІТАЄМО!

ОЛЕКСАНДР ЛАВРИНОВИЧ
28 грудня, 55 років

Міністр юстиції.

ГАРЕГІН АРУТЮНОВ
29 грудня, 47 років

Член Комітету ВР з питань транспорту і зв'язку, представник фракції БЮТ — «Батьківщина», народний депутат VI скликання.

ЄВГЕН ЗІМІН
29 грудня, 51 рік

Член Комітету ВР з питань транспорту і зв'язку, представник фракції БЮТ — «Батьківщина», народний депутат V та VI скликань.

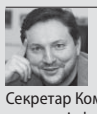

ЮРІЙ СТЕЦЬ
29 грудня, 36 років

Секретар Комітету ВР з питань свободи слова та інформації, представник фракції блоку «НУНС», народний депутат VI скликання.

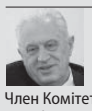

ЛЕОНІД ГРАЧ
1 січня, 64 роки

Член Комітету ВР з питань правосуддя, позафракційний, народний депутат IV—VI скликань.

ІГОР ВОРОТНЮК
1 січня, 50 років

Член Комітету ВР з питань транспорту і зв'язку, позафракційний, народний депутат V та VI скликань.

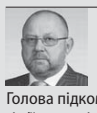

ВОЛОДИМИР ІВАНЕНКО
1 січня, 57 років

Голова підкомітету Комітету ВР з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму, представник фракції Партії регіонів, народний депутат VI скликання.

БОРИС ТАРАСЮК
1 січня, 63 роки

Голова Комітету ВР з питань європейської інтеграції, представник фракції блоку «НУНС», народний депутат VI скликання.

ДМИТРО ПРИТИКА
2 січня, 70 років

Член Комітету ВР з питань правосуддя, представник фракції Партії регіонів, народний депутат V та VI скликань.

ОЛЕГ ШЕВЧУК
2 січня, 44 роки

Перший заступник голови Комітету ВР з питань соціальної політики та праці, представник фракції БЮТ — «Батьківщина», народний депутат VI скликання.

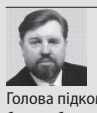

ІВАН ВЕРНИДУБОВ
4 січня, 61 рік

Голова підкомітету Комітету ВР з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією, представник фракції Партії регіонів, народний депутат IV—VI скликань.

БЮДЖЕТ

Гроші на рік

Верховна Рада ухвалила закон про державний бюджет на 2012 рік. Відповідно до документа інфляція в наступному році має становити трохи менше за 8%, а ВВП — зрости майже на 4%.

Кошторис знайшов підтримку 250 народних обранців. Його прибуткова частина — 332 млрд грн., а місцевих бюджетів — 92 млрд. Видатки зведеного бюджету розраховані в межах 461,7 млрд. Таким чином, видаткова частина порівняно з бюджетом нинішнього року збільшилася на 35 млрд грн. Зросте на 128 грн. і розмір прожиткового мінімуму.

Відповідно до бюджету мінімальна зарплата в наступному році становитиме: з 1 січня — 1073 грн., з 1 квітня — 1094, з 1 липня — 1102, з 1 жовтня — 1118, з 1 грудня — 1134 грн.

За скоригованим консервативним сценарієм, приріст ВВП у 2012 р. становитиме 3,9%, а номінальний ВВП має сягнути 1,5 трлн грн. Крім цього, за підрахунками Мінфіну, інфляція в наступному році передбачається на рівні 7,9%, ріст цін виробників — 9,4%, темпи приросту експорту — 6,3%, а імпорту — 6,4%.

Запроваджується 20% надбавки до посадового окладу для всіх педагогічних працівників. Варто відзначити, що в «прикінцевих положеннях» було зупинено дію статті щодо виплати матеріальної допомоги, безкоштовного проїзду, медичного лікування колишніх депутатів, депутатів, які виходять на пенсію або при достроковому складанні ними повноважень.

ЄВРОГОСТІ

Віддалена близькість.

Київ і Брюссель підпишуть угоду про асоціацію. У перспективі

МАРИНА БОЙКО

XV саміт Україна — Європейський Союз не став епохальною подією в наших відносинах із Брюсселем. Проте сторонам удалося підійти до завершення роботи над текстом угоди про асоціацію та переходу до етапу її підготовки до підписання і подальшої імплементації.

Спілкування тет-а-тет

«Євроентузіасти» покладали великі надії на саміт, який відбувся в м.Києві 19 грудня. «Євроскептики» не вірили, що Києву вдасться зробити хоч один крок, який би наблизив його до Старого світу. Переможця в цьому двобої визначити важко. Адже незважаючи на те, що угода про асоціацію парафована не була, сторони офіційно оголосили: переговори стосовно документа завершені.

Зранку 19 грудня Віктор Янукович привітно зустрів брюссельських гостей — президента Європейської ради Германа ван Ромпея та очільника Європейської комісії Жозе-Мануеля Баррозу. Усмішки, міцні рукостискання, теплі слова-привітання — все це можна було трактувати так: Україну чекають приємні новини.

Однак сподівання на це з часом розвіялися. В.Янукович і європейські гості провели зустріч у вузькому колі. Потім відбулося пленарне засідання саміту. Вихід президентів до преси планувався на 14.00, але пресконференція розпочалася на 2 год. пізніше. Журналісти зрозуміли: Г.ван Ромпею та Ж.-М.Баррозу було про що поговорити з В.Януковичем.

Після закінчення зустрічі за зачиненими дверима український гарант півгодини показував гостям будівлю Адміністрації Президента, а до зали, де журналісти чекали на пресконференцію, прибули міністри та інші учасники пленарного засідання. Поки Віктор Федорович проводив екскурсію, представники ЗМІ влаштували «допит» урядовцям. Останні були небагатослівними, але запевняли: задоволені результатами саміту, обіцяючи, що детальніше про все розповість В.Янукович та гості з Брюсселя.

Важкі переговори

«Хотів би із задоволенням відзначити, що наші переговорні команди досягли порозуміння щодо повного тексту угоди про асоціацію. Хочу підтвердити наміри обох сторін щодо прискореної підготовки тексту документа до парафування», — заявив Президент.

У свою чергу Ж.-М.Баррозу зазначив: ЄС бажає, аби Україна була ближчою до цієї організації. Він не забув нагадати, що саме в руках Києва — доля подальшого розвитку їхніх відносин. «Відверто скажу: переговори були важкими. Той факт, що ми їх завершили, вказує на нашу відданість Україні. Тепер швидкість реалізації угоди залежатиме від налаштованості Києва на забезпечення принципів верховенства права та поваги до фундаментальних цінностей, їх постійного впровадження у вашій країні», — зазначив президент Єврокомісії.

Його підтримав глава Єврораді: «Це була складна робота. Український Уряд проголосив європейський вибір, що дало можливість успішно завершити ці переговори». Також, за словами Г.ван Ромпея, ЄС прагне якомога швидше підписати угоду про асоціацію з Україною, проте все залежить від «політичних обставин».

На думку гостя, після проведення останнього саміту (22 листопада 2011 р.) в Україні помітні позитивні зміни. «Проте відбулися й ті зміни, які змушують нас непокоїтися», — наголосив Г.ван Ромпей. Він порадив якомога швидше «виправляти всі недоліки».

«Україна продовжить системні внутрішні перетворення, оскільки ми усвідомлюємо, що успіх на шляху до об'єднаної Європи передусім залежатиме від наших власних зусиль», — запевнив Віктор Федорович. Він також пообіцяв, що заяви та коментарі представників ЄС щодо «деяких чутливих питань» не залишаються поза увагою.

аОбидві сторони переговорного процесу раді європейській перспективі України.

Аотуспільнійзаявісаміту Україна — ЄС сторони підтвердили «відданість верховенству права, що включає незалежність судової гілки влади, визнаючи це важливим елементом, що лежить в основі угоди про асоціацію». Також у документі йдеться про окремі виклики в цій сфері, які вимагають невідкладного вирішення, зокрема шляхом судової реформи.

В.Янукович та гості підкреслили важливість вільних ЗМІ та свободи зібрань, а також домовилися про необхідність подальшого вдосконалення чинного законодавства України в зазначених сферах. Адже саме від дотримання Києвом принципів поваги до спільних цінностей та верховенства права залежатимуть темпи економічної та політичної інтеграції нашої країни в ЄС.

***

Після закінчення прес-конференції представники Євросоюзу та український гарант швидко зникли за дверима. Для присутніх у залі ці двері на деякий час зачинили. Декого із журналістів це обурило. До дверей підійшов міністр юстиції Олександр Лавринович і спокійно чекав, коли їх відчинять.

«Цікаво, а ось те, що ЗМІ не випускають, покажуть гостям з Європи?» — натякнув на «утиски» преси один з її представників. «Не переймайтеся, — заспокоїв його О.Лавринович і пояснив, що це звичайні заходи безпеки. — Не думайте, що така ситуація — виключно київська практика. І у Вашингтоні, і в Нью-Йорку все відбувається так само».

ВЛАДА

Газовий компроміс на рівні 250

АЛІНА АЛЕКСАНДРОВА

На прес-конференції за підсумками 2011 року Віктор Янукович заявив, що Україна прагне створення тристороннього газотранспортного консорціуму за участю РФ та ЄС. Крім того, Президент розповів про хід переговорів з Росією і підкреслив, що, на його думку, ціна на газ для України не повинна перевищувати $250.

Звичайно ж, журналісти не могли обійти увагою газову тему: представники ЗМІ кілька разів «допитували» Президента із цього приводу. Помітно було, що й для самого Віктора Федоровича проблема є наболілою. Під час прес-конференції В.Янукович кілька разів наголошував на тому, що завдяки укладеному колишнім Урядом кабальному газовому договору Україна має найвищу в Європі ціну на газ — $515 (з урахуванням «харківської» знижки — $415). «І цього року вона не буде нижчою, а буде вищою. Ми вважаємо, що ціна в Україні не повинна бути вищою за $250. А якою вона буде — важко сказати», — знизав плечима Президент.

Проте В.Янукович усе ж таки сподівається на те, що під час переговорів з Росією вдасться досягти компромісу: «Є велике бажання і необхідність за всіма параметрами домовитись, і зараз ця робота ведеться на рівні експертів».

На уточнювальне питання про те, якою буде «ціна знижки» (наприклад вступ до ЄврАзЕС), Віктор Федорович відповів досить ухильно: мовляв, Україні потрібно спочатку побачити результати роботи організації, а там буде видно. Не виключив Президент і можливості виходу з Європейської енергетичної співдружності. За його словами, європейські партнери часто «ухвалюють рішення на шкоду економічним інтересам України», ігноруючи думку нашої країни.

В.Янукович акцентував: Україна прагне створення тристороннього консорціуму з РФ та ЄС. «Правильна позиція — розділити і відповідальність, і можливості між споживачами — Європою, між постачальником — Росією і між транзитером— Україною», — заявив Президент. Газотранспортна система поступово зношується, застаріває, тому потрібно щонайшвидше ухвалювати рішення і починати модернізацію. «Замість того щоб наше багатство — ГТС — працювало, ми можемо отримати брухт. Я не хочу, щоб наша ГТС була відкинута на узбіччя. Докладатимемо всіх зусиль, щоб створити консорціум», — зазначив В.Янукович.

Підбиваючи підсумки за цей рік, Президент спершу зупинився на успіхах, яких удалося досягти останнім часом. Так, темпи залучення іноземного капіталу в українську економіку збільшилися майже на третину, на 14% — роздрібний товарообіг, на 40% зріс експорт вітчизняної продукції. Вдалося зменшити дефіцит бюджету з 14% у 2010 році до 2,5% у 2012-му. У країні активно реформують освіту, медицину, житлово-комунальну сферу, ринок землі.

В.Янукович наголосив на важливості реформування судової системи і похвалив за успіхи робочу групу, створену в 2010 році, яка, власне, й працювала над перетворенням системи кримінальної юстиції в Україні, а тепер займається підготовкою нової концепції інститутів адвокатури і прокуратури. «Разом з фахівцями Ради Європи вже розроблений новий Кримінальний процесуальний кодекс, який найближчим часом повинен бути внесений до парламенту. Він уводить принцип змагальності сторін — обвинувачення й захисту. Ми розуміємо необхідність реформування судової системи й виконаємо взяті на себе зобов'язання перед РЄ. Реформу буде проведено», — заявив глава держави.

Головне, за словами Президента, — українці вже почали вірити в майбутнє, про що свідчить зростання рівня народжуваності. «Цей рік був дуже непростим, дуже насиченим. Як і щороку в нашому житті, ми мали великі надії, багато робили для того, щоб усе, про що мріяли, збулося, але не завжди відбувається так, як нам хочеться», — цими словами Віктор Федорович розпочав спілкування з журналістами. Закінчив він виступ метафорою: «Є ще стара валіза, яку ми тягнемо за собою, — це популістські закони, що прийняті в різні часи й не відповідають вимогам часу». Саме ця «валіза», на думку Президента, і заважає українцям відчути зміни на краще.

У КОМІТЕТАХ ВР

Контроль за виконанням «єврорішень»

МАРИНА ЗАКАБЛУК

Комітет з питань правосуддя рекомендував парламенту прийняти в першому читанні проект №9458 «Про внесення змін до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини».

21 грудня володарі мандатів найбільше часу приділили питанню виконання нашою країною рішень Євросуду. Голова комітету Сергій Ківалов нагадав про пілотне рішення страсбурзької установи у справі «Юрій Іванов проти України», прийняте 15 жовтня 2009 р. Ним Євросуд, зокрема, зобов'язав нашу державу невідкладно, не пізніше ніж за рік після набрання документом статусу остаточного (15 січня 2011 р.), запровадити ефективний засіб захисту, який би забезпечив «адекватну й достатню компенсацію за невиконання або затягування виконання рішень українських судів».

Однак Київ не вклався у визначені строки. Тому урядовому уповноваженому в справах Євросуду довелося звертатися до цієї установи з проханням збільшити граничний строк, упродовж якого мають бути надані вищезгадані засоби захисту. Страсбурзький суд пішов на поступки: Україна мала виконати зобов'язання до 15 липня 2011 р.

Тільки 8 вересня у Верховній Раді був зареєстрований проект закону №9127 «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», яким пропонувалося внести зміни до чинного законодавства, аби привести його у відповідність із Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

До цього часу акт не прийнято. І це неабияк турбує Старий світ. 14 вересня цього року Комітет міністрів Ради Європи прийняв резолюцію, в якій зазначив: пілотне рішення залишається невиконаним. Україну закликали «поспішити» з прийняттям законопроекту №9127, а також «подвоїти зусилля у вирішенні, без подальших затримок, справ за скаргами, подібними за змістом до скарги у «справі Ю.Іванова», поданими до винесення пілотного рішення».

Тому нардепи вирішили вжити заходів. Зокрема, запровадити практику щомісячного направлення Комітетом з питань правосуддя інформаційних запитів до Кабміну, Мін'юсту, урядового уповноваженого у справах Євросуду щодо кількості остаточних рішень останнього суду проти України, які залишаються невиконаними, причин цього й вирішення проблем, що сприяють надходженню подібних скарг до цієї установи.

Також профільний комітет рекомендував парламенту прийняти в першому читанні законопроект №9458. Документом пропонується доповнити закон «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» новою статтею, якою буде встановлено, що ВР здійснює парламентський контроль у сфері виконання рішень та застосування практики Євросуду. При цьому урядовий уповноважений повинен буде інформувати ВР про проблеми в цьому питанні. Відтак парламент зможе оперативно реагувати на рішення Євросуду і вносити необхідні зміни до законодавства.

ОБРАННЯ

Реванш патріарха.

Петро ПИЛИПЧУК: «ВС потрібні важелі впливу, відповідні повноваження, і ми їх відвойовуватимемо, але тільки шляхом унесення змін до законодавства»

ЮЛІЯ ГАЙДАЙ

У найвищої судової інстанції нарешті з'явився Голова. Верховний Суд очолив Петро Пилипчук. За його кандидатуру проголосували 40 із 47 служителів Феміди, лише 6 суддів висловилися проти.

На порядку денному останнього в цьому році Пленуму ВС стояло єдине й, мабуть, найактуальніше питання — кадрове. Припущення з приводу того, хто ж займе місце Василя Онопенка, строк повноважень якого закінчився ще у вересні, висловлювали не тільки в суддівському співтоваристві. Втім, для більшості присутніх у Кловському палаці великої інтриги тут не було. Навіть журналістам стало заздалегідь відомо, що єдина прохідна кандидатура — це П.Пилипчук. Правда, ще за місяць до засідання Пленуму обговорювалися кандидатури й інших претендентів на крісло керманича ВС. Але, знову ж таки з чуток, жодна з них поки не набирала потрібної кількості голосів. Ключове слово тут «поки». А ось за П.Пилипчука, який має авторитет серед суддів, готові були проголосувати багато колег.

Деякі ЗМІ охрестили Петра Пилиповича нейтральною «компромісною фігурою», яка на сьогодні влаштовує всіх політичних гравців.

Прогнози виправдалися: за П.Пилипчука проголосувала переважна більшість його колег. До речі, він уже вдруге балотувався на посаду Голови ВС. Нагадаємо: у 2005 році його кандидатура теж вважалася «безперечно прохідною», але керівником Суду в результаті обрали... В.Онопенка — претендента, який в останню мить перевівся до ВС із парламенту. Що ж, усе повертається на круги свої. П.Пилипчуку вдалося цього року взяти реванш. А Василь Васильович уже повідомив, що збирається повернутися в політику, але при цьому пов'язувати себе з якоюсь партією не планує — мовляв, буде самовисуванцем.

Окрім Голови КС обрали на Пленумі й заступників. Тут теж особливих сюрпризів не було: Першим заступником Голови став Ярослав Романюк, заступником — секретарем палати в кримінальних справах — Анатолій Редька, заступником — секретарем палати в цивільних справах — Анатолій Ярема, заступником — секретарем палати в господарських справах — Валентин Барбара і заступником — секретарем адміністративної палати ВС — Віктор Кривенко. Всі кандидатури за винятком однієї виявилися безальтернативними. Невелика суперечка виникла тільки з приводу посади секретаря палати в господарських справах. Крім В.Барбари на неї претендував і Іван Шицький. Але з перевагою в 5 голосів усе-таки переміг В.Барбара.

Ще один конфлікт розгорівся з приводу самої процедури голосування. Як з'ясувалося, недавно створена робоча група затвердила новий Тимчасовий регламент, в якому пропонувалась і процедура так званого пакетного голосування. Але, схоже, пропозиція «в пакеті» припала до не смаку суддям. «У нас тут Верховний Суд, а не Верховна Рада, — заявив Юрій Тітов, — і немає партій, щоб голосувати за щось «пакетами». Врешті-решт більшість присутніх (35 із 47) проголосували за виключення з регламенту пункту про пакетне голосування. Пізніше, даючи коментарі журналістам, і П.Пилипчук, і Я.Романюк, і В.Онопенко одностайно запевняли, що процедура голосування була демократичною, а Петро Пилипович зізнався, що його кандидатури «в пакеті не було».

Усіх трьох називали серед імовірних кандидатів на крісло Голови ВС, прохідним виявився тільки один. В.Онопенко та Я.Романюк вітають з перемогою П.Пилипчука.

Схоже, новий Голова ВС налаштований конструктивно. Він уже заявив, що передусім збирається «подружитися» з владою: «Нам необхідно якнайшвидше налагодити співпрацю з іншими гілками влади, перш за все з Президентом, Кабінетом Міністрів, Верховною Радою. Потрібно вирішувати проблеми, які стоять перед судовою системою, із залученням Президента, Кабміну, ВР, тому що Верховний Суд ці проблеми сам вирішити не може в принципі. Вони можуть бути вирішені шляхом унесення змін до законодавства і за допомогою політичної волі найвищих посадових осіб. Звичайно, важливо, щоб це не нашкодило самостійності ВС і судів усіх рівнів».

На питання, що він насамперед планує зробити, зайнявши кабінет на вул. Пилипа Орлика, Петро Пилипович відповів: «У Конституції сказано, що ВС — найвищий судовий орган. У зв'язку із цим йому потрібні важелі впливу, відповідні повноваження, і ми їх відвойовуватимемо, але тільки шляхом унесення змін до законодавства. Але це буде другий крок. Перший крок — потрібно терміново створити судові палати і визначитися з іншими насущними питаннями».

ДОВІДКА «ЗоБ»

Петро ПИЛИПЧУК народився 13 жовтня 1947 р. в с.Тернавці Ізяславського району Хмельницької області. У 1973 р. закінчив Харківський юридичний інститут за фахом «Правознавство» й був обраний суддею Дзержинського райнарсуду м.Харкова, а в 1976-му — суддею Харківського облсуду.

З вересня 1983 р. — суддя Верховного Суду України. У травні 1997 р. обраний суддею цього Суду безстроково. З 2002 р. обіймав посаду заступника, з 2004 до 2010 р. — Першого заступника Голови ВС.

У 2005—2010 рр. — голова Ради суддів України.

ПОСАДИ

З новим-старим керівництвом!

РСГС рекомендувала продовжити повноваження двох нинішніх голів

ОЛЕКСІЙ ПИСАРЕВ

На останньому в цьому році засіданні Рада суддів господарських судів визначилась із кандидатами на 13 адмінпосад. Незабаром Вища рада юстиції поспілкується з двома претендентами на посади очільників і з 11 охочими стати помічниками голів судів. Ті ж із претендентів, хто вже обіймав керівні посади, доводитимуть свою працездатність не словами, а справами.

Кадрова стабільність

Якщо ВРЮ не знайде аргументів проти пропозицій РСГС, то в господарських судах Кіровоградської та Полтавської областей залишаться нинішні голови — Володимир Балик і Валерій Ціленко відповідно.

Обоє очільників були єдиними кандидатами на свої крісла, тому про результати голосування за зачиненими дверима здогадатися було нескладно. Та й спілкування з претендентами на продовження повноважень було досить формальним.

Очевидно, що члени ради добре знають як самих голів суду, так і результати їхньої роботи. Принаймні перед засіданням можна було переглянути статистичні показники. Тому спілкування з обома кандидатами звелося до зачитування біографічних довідок та формальних запитань на зразок: «Чи бажаєте ви обійняти посаду?»

Важкий вибір

Розмова з претендентами на місця заступників голів судів тривала значно довше, оскільки в деяких випадках раді довелося поміркувати, кого з кандидатів підтримати. Відповідно до правил РСГС охочі потрапити на адмінпосаду спершу мають бути записані до кадрового резерву. Потрапити до нього досить просто — кандидатури можуть уносити збори суду, голови апеляційних судів (якщо мова йде про місцеві обителі Феміди), Вищого господарського суду, а претендентів на місця заступників можуть рекомендувати самі голови. Рада, у свою чергу, ще жодного разу не відмовила охочим записатися в резерв. Таким чином, на одне місце, як правило, є кілька кандидатів. Проте, коли справа доходить до запрошення на засідання ради, частіше за все знаходиться лише один претендент, решта ж надсилають заяви про небажання боротися за крісло.

Протилежна ситуація склалась у Господарському суді Тернопільської області, з якого до Києва приїхали двоє претендентів на місце заступника голови. Марію Стадник запропонував колектив, а Ірину Гирило — очільник суду Сергій Стопник.

Коли в голови установи запитали, кого краще рекомендувати, він, цілком очікувано, відзначив, що його кандидат на посаді буде кориснішим. У той же час С.Стопник не критикував іншу претендентку, наголосивши, що обоє працюють добре.

Утрималася від будь-якої критики голови й М.Стадник, яка запевнила раду, що знайде з ним спільну мову. Претендентка розповіла, що на зборах її підтримали 11 із 14 суддів, а тому призначення стане свідченням того, що колектив може реально впливати на призначення керівництва. Захищаючи свій вибір, С.Стопник наголосив, що проти кандидатури І.Гирило не висловився ніхто, та й серед колег вона має авторитет.

Урешті-решт за зачиненими дверима рада вирішила рекомендувати саме І.Гирило, напевно вважаючи, що працювати зі «своїм кандидатом» голові суду буде зручніше.

Ще одним кандидатом, до якого виникло чимало запитань, був Андрій Качур, котрий претендував на посаду заступника голови Господарського суду Рівненської області. Члени РСГС звернули увагу на молодий вік служителя Феміди, котрого ще навіть не обрали безстроково.

Натомість голова суду Віктор Марач розповів, що після того, як у Рівному з'явився апеляційний господарський суд, майже всі досвідчені судді з першої інстанції перейшли до нього — з 9 законників лише 2 перебувають на посадах понад 5 років, та й вони планують перейти до вищої інстанції. Крім цього, в суді склалася непроста ситуація через велику кількість вакансій і будівництво нових приміщень, тому охочих обійняти адмінпосаду небагато.

Тут варто відзначити, що незабаром у суді буде заповнено вакансії, а тому молодий заступник голови зможе швидше знайти зі співробітниками спільну мову. Так вирішила й рада, погодившись дати А.Качуру рекомендацію. Крапку в призначенні поставить ВРЮ, але її рішення доведеться чекати вже наступного року.

КАДРИ

Випробування рефератом.

Отримати «перепустки» на суддівські посади можуть завадити неякісні письмові роботи

Закінчення, початок на стор.1

Добір керівництва

Засідання ВРЮ 22 грудня розпочалось із заповнення вакансій у судах. Шанс випробувати себе на адміністративній посаді отримали 9 кандидатів. Зокрема, новий очільник з'явиться в Апеляційному суді АР Крим. На цю посаду ВРЮ призначила Валерія Чорнобука, якого Рада суддів загальних судів рекомендувала 13 грудня. До цього В.Чорнобук працював суддею в Апеляційному суді м.Києва, а не так давно змінив столицю на автономію. Як повідомляв «ЗіБ», вакантним місце голови стало після того, як Сергій Лунін, котрий раніше очолював Апеляційний суд АРК, був відправлений у відставку.

Нового очільника призначили також в Апеляційному суді Вінницької області. Крісло зайняв Петро Кучевський, котрий раніше обіймав посаду заступника голови цієї ж установи.

Нагадаємо: ВРЮ звільнила колишню голову Апеляційного суду Вінницької області Людмилу Стеблюк з адмінпосади через незадовільну роботу. Відповідне подання до ВРЮ внесла рада суддів, яка вирішила, що законниці не варто очолювати установу. Тепер тягар виправлення недоліків своєї попередниці ліг на плечі П.Кучевського. Водночас у суді звільнилося місце заступника голови, на яке ВРЮ призначила Юрія Олексієнка.

Крім того, колегіальний орган продовжив головування Петра Українця в Городоцькому райсуді Львівської області. Як зазначив очільник ВРЮ Володимир Колесниченко, на кандидата скаржилися, але відомості визнали необґрунтованими.

Кандидати, які відповідально поставилися до написання рефератів, без проблем отримали «перепустки» на суддівські посади.

Непрохідний бар'єр

Привітавши новопризначене керівництво, Рада продовжила розглядати кандидатури на посади суддів, яких рекомендувала кваліфкомісія. Як повідомляв «ЗіБ», на минулому засіданні ВРЮ підтримала 26 претендентів на мантії. Проте двом відмовила. Непрохідним бар'єром на шляху до заміщення вакансій для них виявився реферат. Члени колегіального органу, перевіряючи їхні роботи, дійшли висновку, що це — плагіат. Деяким кандидатам, долю яких ВРЮ вирішувала 22 грудня, також довелося пояснювати, чому вони привласнили чужі думки.

Загалом ВРЮ внесла подання Президенту про призначення 44 кандидатів на посади суддів. Не пощастило лише Юлії Карпінській, котра претендувала на вакансію у Вінницькому райсуді Вінницької області. Рецензенти звернули увагу, що при написанні роботи не було враховано прецендентні рішення Європейського суду. Крім того, фахівці вказали, що основний текст реферату запозичений з підручників, але посилань на ці джерела Ю.Карпінська не зробила. Виправдовуючись, вона пояснила, що неправильно зрозуміла вимоги до написання реферату і гадала, що «посилатися потрібно тільки на законодавство».

«Якщо ви використовуєте джерела інших авторів, то як людина, котра має вищу освіту, ви повинні знати, що потрібно робити відповідні посилання. Якщо ви цього не зробили, то це плагіат», — сказала заступник голови ВРЮ Лідія Ізовітова. Кандидатка погодилась із зауваженням, додавши, що не мала наміру присвоювати чужі думки, але переконати членів колегіального органу у своїй готовності стати суддею Ю.Карпінській не вдалося — у внесенні подання про призначення їй було відмовлено.

Натомість у підвішеному стані залишився Іван Яковенко, якого ВККС рекомендувала на посаду судді Ізмаїльського міськрайсуду Одеської області. ВРЮ відклала розгляд питання про його суддівське майбутнє, оскільки поки що не з'ясовано, яку І.Яковенко має освіту. Тому на наступне засідання ради запросять представника Міносвіти, після чого кандидат отримає остаточну відповідь.

СПОРИ

ВСС узагальнив практику

23 грудня на засіданні пленуму Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ прийнято дві постанови.

Відтепер судді та представники інших юридичних спеціальностей у своїй роботі керуватимуться постановами пленуму ВСС «Про практику розгляду судами заяв у порядку наказного провадження» та «Про судову практику застосування статей 400^{11}—400^{18} Кримінально-процесуального кодексу України».

Крім цього, на засіданні були прийняті в першому читанні проекти постанов, котрі підсумовують судову практику вирішення спорів, що виникають із кредитних правовідносин, а також практику застосування законодавства, яке регулює питання самочинного будівництва.

Також пленум заслухав інформацію про необхідність узагальнення судової практики розгляду судами спорів, що виникають з договору найму жилого приміщення. За результатами обговорення проблеми вирішено розробити та надіслати апеляційним судам відповідний інформаційний лист.

Розгляд ще одного питання порядку денного — прийняття постанови «Про застосування цивільного процесуального законодавства при перегляді судових рішень за нововиявленими обставинами» — вирішено відкласти через зміни, нещодавно внесені до кодексу парламентом.

Докладніше про прийняті ВСС рішення читайте в наступному числі газети.

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

Голова Київського апеляційного господарського суду Віталій КОРСАК:

«Позбавлення голів судів частини адміністративних важелів унеможливлює вплив на здійснення правосуддя»

***Віталій КОРСАК** народився 22 листопада 1966 р. у Бєлгородській області (нині — Російська Федерація). Після служби в збройних силах навчався в Українській юридичній академії за спеціальністю «Правознавство», яку закінчив у 1991 р. Того ж року почав працювати судовим виконавцем Ялтинського міського народного суду, а незабаром — помічником голови цієї ж установи. З 1993 до 2002 р. В.Корсак — суддя Ялтинського міського суду. Згодом перейшов до Київського апеляційного господарського суду. У 2009 р. обійняв посаду першого заступника голови названої установи, а потім — заступника голови. 2 серпня 2011 р. призначений головою Київського апеляційного господарського суду.*

› *Закінчення, початок на стор.1*

— Деякі голови судів після судової реформи скаржаться на зменшення повноважень. Ви згодні з їхньою позицією чи все ж переконані, що сьогодні достатньо можливостей для ефективної роботи?

— Скільки існують суди, стільки обговорюється це питання. Із цього приводу є дві протилежні точки зору. Одні вважають, що голова суду має керувати всіма напрямами діяльності суду й обмежувати його реальні управлінські повноваження не варто, оскільки це може призвести до проблем, пов'язаних з організацією судочинства, його якістю, дотриманням строків розгляду справ тощо. Оскільки ж за якість роботи суду питають із голови, то він повинен мати належний обсяг повноважень.

Інші дотримуються протилежної думки та вважають, що необхідно обмежити повноваження керівників судів представницькими функціями та контролем за організацією роботи суду. Це забезпечить неможливість зовнішнього впливу на суддю через втручання в здійснення судочинства.

Я підтримую останню точку зору. Збільшувати повноваження голів судів не варто, оскільки таке збільшення не відповідатиме духу тих реформ, які сьогодні здійснюються.

Питання повноважень голови суду полягає в характері його діяльності. З одного боку, він повинен розглядати справи, як і всі інші судді, а з другого — це керівник важливої державної установи, який представляє суд у зносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами, визначає адміністративні повноваження своїх заступників, контролює ефективність діяльності апарату суду тощо.

Повноважень, визначених законодавством, достатньо для роботи голів судів, ефективність якої залежить передусім від їхніх ділових та особистих якостей. Розпочата судова реформа змінила форми й методи керівництва судом. Позбавлення голів судів певної частини адміністративних важелів я вважаю доцільним, оскільки це унеможливлює вплив керівників на здійснення правосуддя своїми колегами — суддями.

«Оскільки ж за якість роботи суду питають із голови, то він повинен мати належний обсяг повноважень».

«Зарплата судді має бути гідною та відповідати його високому соціальному статусу»

— ВГС планує звести для себе нове приміщення, після чого звільниться його сьогоднішня будівля на вул. Олександра Копиленка. Вже відомо, хто займе ті апартаменти? Немає бажання перевести туди свій суд?

— Мені не відомо, кому буде передано будівлю ВГС. Що ж до очолюваного мною суду, то, як я вже говорив, питання з новим приміщенням фактично вирішено. На вул. Сім'ї Хохлових нам було передано дев'ятиповерхове приміщення, якого цілком вистачить для розміщення. Щоправда, ця будівля — в аварійному стані та потребує переобладнання для розміщення суду.

— Суттєво покращити матеріальне забезпечення судів має новий закон «Про судовий збір». Ви вже вирішили, на що потратите додаткові кошти? Чи кардинальних змін не очікуєте?

— Законом змінено ставки судового збору, вони тепер залежать від розміру мінімальної зарплати станом на 1 січня того року, в якому заява подається до суду. Хочу нагадати, що у 2011-му була дуже складна ситуація з фінансуванням судової системи. Адже суди, і наш у тому числі, не мали коштів на найнеобхідніше: придбання паперу, марок, конвертів. Тому прийняття такого закону було вкрай необхідним.

Дійсно, розмір судового збору збільшився порівняно з розміром державного мита, але кошти зараховуються не на рахунок суду, а до спеціального фонду державного бюджету.

Крім того, наш суд не є розпорядником бюджетних коштів, ми безпосередньо не отримуємо бюджетних призначень. Повноваження щодо розподілу цих коштів виконує Державна судова адміністрація.

Наш головний розпорядник розробляє проекти використання коштів спеціального фонду державного бюджету й затверджує наші асигнування через паспорти бюджетних програм. Наразі ми ще не маємо плану розподілу коштів на 2012 рік, а станом на сьогодні кошти від судового збору до нас не надходили, тому говорити про додаткові гроші чи, тим більше, про їх витрачання поки що немає сенсу.

— Голова ДСАУ Руслан Кирилюк обіцяє з наступного року суттєве збільшення заробітної плати суддів. А якою, на вашу думку, мала б бути зарплата суддів?

— Зарплата судді має бути гідною і відповідати його високому соціальному статусу.

— Слід згадати про помічників суддів, оплата праці яких досить низька. Як за таких умов удається знаходити працівників апарату в Києві, де життя дорожче, а гроші в комерційних структурах платять куди вищі, ніж у середньому по Україні?

— Дійсно, заробітна плата помічників суддів та інших працівників апарату суду залишає бажати кращого, і тому саме серед працівників апарату зберігається велика плинність кадрів. Однак престижність роботи в апараті суду все ж зберігається, передусім завдяки можливості отримати неоціненний досвід роботи, підвищення свого професійного рівня. Крім того, найбільш здібні та старанні працівники отримують можливість переходу на роботу до ВГС, умови оплати праці в якому для працівників апарату суду значно вигідніші.

«Головним показником роботи є кількість скасованих та змінених рішень»

— Незадовго до вашого призначення на нинішню посаду нового очільника отримав і Господарський суд м.Києва. Стан справ у цій установі голова ВГС Віктор Татьков назвав одним з найважчих серед судів господарської юрисдикції. Яка нині ситуація в ньому? За рік якість роботи покращилась?

— Головним показником роботи будь-якого місцевого суду є кількість скасованих та змінених рішень у справах за наслідками їх апеляційного перегляду. За 9 місяців цього року кількість скасованих та змінених рішень Господарського суду м.Києва зменшилася порівняно із цим же періодом минулого року, що свідчить про позитивну динаміку. Також варто враховувати, що це столичний суд, тому справи, які він розглядає, складніші, а їх кількість — значно більша порівно з іншими місцевими госпсудами.

— Очевидно, що судді в апеляційній інстанції, як правило, досвідченіші за своїх колег з місцевих судів. Чи вживаються вашою установою заходи, спрямовані на покращення роботи суддів першої інстанції, яким чином ви надаєте методичну допомогу? Чи варто запровадити додаткові механізми співпраці?

— З метою покращення роботи місцевих господарських судів ми проводимо розширені засідання президії Київського апеляційного господарського суду за участю голів місцевих госпсудів та голів судових палат нашого суду. Такі заходи проводяться з метою вивчення судової практики та надання місцевим господарським судам методичної допомоги в застосуванні чинного законодавства.

За наслідками обговорення та розгляду на засіданнях президії непростих питань застосування законодавства ми готуємо відповідні узагальнення з наданням обгрунтованих відповідей щодо кожного порушеного місцевим господарським судом питання. Потім узагальнення надсилаються місцевим господарським судам з метою їх розгляду та обговорення на зборах суддів.

«Велику кількість, по суті, господарських справ тепер розглядають адміністративні суди»

— В інтерв'ю нашому виданню голова Харківського апеляційного господарського суду Василь Кухар висловив думку, що частину справ, які стосуються спорів підприємств із владними структурами, але розглядаються адміністративними судами, варто віддати «господарникам». Ви згодні з тим, що господарська юстиція справді може ефективніше вирішувати такі справи?

— Я повністю погоджуюся з позицією В.Кухаря. На сьогодні відсутнє чітке розмежування господарської та адміністративної юрисдикції, у зв'язку з чим виникають непоодинокі випадки, коли однакові категорії справ одночасно розглядаються як адміністративними, так і господарськими судами. Як наслідок, у таких справах часто приймають протилежні за змістом рішення.

Дуже велику кількість, по суті, господарських справ тепер розглядають адміністративні суди:

- спори, пов'язані із землекористуванням та земельними відносинами;
- спори, що виникають з антимонопольного законодавства.

Такий стан справ явно негативно впливає на реалізацію прав сторін на судовий захист та шкодить репутації судової влади. Це питання має вирішити законодавець.

— Нещодавно Вища кваліфікаційна комісія суддів розпочала давати рекомендації кандидатам на перше призначення. Чи цікавилися ви правилами добору? Як гадаєте, завдяки йому вдасться підібрати кваліфіковане поповнення?

— Звісно ж, цікавився. Я вважаю, що нова процедура є доволі прогресивною та може забезпечити об'єктивний добір кваліфікованих кандидатів на посади суддів. Варто сказати, що багато помічників суддів з нашого суду також брали участь у доборі кандидатів та складали кваліфікаційний іспит і брали участь в анонімному тестуванні. Хочу сподіватися, що найкращі з них найближчим часом зможуть одягнути суддівські мантії.

— Найбільше від відсутності «свіжої крові» страждали суди першої інстанції, а як склалася ситуація у вашому суді? Скільки маєте вакансій на сьогодні?

— Проблем із зайняттям вакансій та прийняттям на роботу нових суддів у нашому суді не було, адже суддею апеляційного суду може стати вже призначений суддя зі стажем роботи не менше 5 років, тому тривалість процедури добору та першого призначення на посаду судді жодним чином не вплинуло на формування нашого суддівського корпусу.

Багато наших суддів перейшло працювати до касаційних судів. Наразі маємо 8 суддівських вакансій.

— Не могли б ви розповісти, чому вирішили працювати суддею і чому обрали саме господарську юрисдикцію?

— На початку своєї трудової діяльності я працював судовим виконавцем, бачив судовий процес лише на стадії виконання судових рішень. Робота суду завжди викликала в мене зацікавленість, тому й вирішив спробувати попрацювати суддею.

— Насамкінець хочеться побажати вам у наступному році звершити ремонт нового приміщення. А чого ви побажаєте своїм колегам?

— Думаю, найважливіше для судді — це з відповідальністю ставитися до виконання своїх обов'язків. Тому ми мусимо працювати над самовдосконаленням. При цьому хотілося б, щоб і органи влади усвідомлювали важливість нашої роботи та були готові сприяти в подоланні матеріальних труднощів.

Вітаю всіх з Новим роком і бажаю здійснення наших сподівань!

ВІДЗНАКИ

Президент України
Указ

Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня працівників суду

За вагомий особистий внесок у розбудову правової держави, розвиток вітчизняної судової системи, багаторічну сумлінну працю та високий професіоналізм
ПОСТАНОВЛЯЮ:

Нагородити орденом «За заслуги» II ступеня
СОКУРЕНКА Дмитра Михайловича — члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України
Присвоїти почесне звання «ЗАСЛУЖЕНИЙ ЮРИСТ УКРАЇНИ»
БОГДАНЮК Наталії Леонтіївні — начальникові управління Вищого адміністративного суду України
ВОВЧЕНКУ Володимиру Івановичу — начальникові територіального управління Державної судової адміністрації України в Чернігівській області
ГРИНЕНКУ Арсену Даниловичу — судді Верховного Суду України у відставці
КІКТЕНКО Надії Федорівні — начальникові відділу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України
КІСІЛЮ Миколі Олександровичу — судді апеляційного суду Черкаської області у відставці
КОРЕНЬКОВІЙ Зої Дмитрівні — судді апеляційного суду Чернігівської області у відставці
ОВЕРЧИК Аллі Костянтинівні — судді апеляційного суду Луганської області у відставці
ОЛІЙНИК Ларисі Володимирівні — начальникові управління Вищого адміністративного суду України
ОМЕЛЬЯНЕНКО Галині Миколаївні — судді Верховного Суду України у відставці
ПЕРЕПЕЛЮКУ Володимиру Григоровичу — заступникові начальника відділу Вищого адміністративного суду України
ПРИСТУПІ Івану Івановичу — начальникові територіального управління Державної судової адміністрації України в Хмельницькій області
РАХНЕНКО Ользі Василівні — судді апеляційного суду міста Севастополя у відставці
ТАРГОНІЙ Світлані Василівні — судді апеляційного суду міста Києва у відставці
ТЯГНИРЯДНУ Михайлу Григоровичу — судді апеляційного суду Полтавської області у відставці.

Президент України
В.ЯНУКОВИЧ
м.Київ,
15 грудня 2011 року
№1123/2011

Президент України
Указ

Про відзначення державними нагородами України з нагоди 20-ї річниці підтвердження всеукраїнським референдумом Акта проголошення незалежності України 1 грудня 1991 року
(витяг)

За значний особистий внесок у соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток незалежної Української держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю постановляю:

Нагородити орденом князя Ярослава Мудрого IV ступеня
БОЙКА Віталія Федоровича — Голову Центральної виборчої комісії у 1990–1993 роках, Голову Верховного Суду України у 1994–2002 роках <…>
Присвоїти почесні звання:
<…>
«ЗАСЛУЖЕНИЙ ЮРИСТ УКРАЇНИ»
БЕРЕЗНІКОВУ Олександру Івановичу — заступникові начальника Головного управління Київської міської державної адміністрації
ВДОВІЧЕНКО Марії Єгорівні — завідувачеві відділу Управління Адміністрації Президента України
КУЗНЄЦОВІЙ Лілії Олександрівні — заступникові декана, доценту кафедри Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»
КУРИЛУ Володимиру Івановичу — директорові Навчально-наукового інституту земельних ресурсів та правознавства Національного університету біоресурсів і природокористування України, м.Київ
КУЧИНСЬКОМУ Юрію Федоровичу — віце-президентові Асоціації міжнародних автомобільних перевізників України, м.Київ
ЦАРЮ Івану Івановичу — Ужгородському міжрайонному прокурору Закарпатської області <…>

Президент України
В.ЯНУКОВИЧ
м.Київ
1 грудня 2011 року
№ 1094/2011

ПЛЕНУМ

Постанова на «соціальну вимогу».

ВАС роз'яснив спірні моменти в справах, позивачами в яких є «діти війни»

МАРИНА БОЙКО

Пленум Вищого адміністративного суду прийняв постанову «Про судову практику вирішення адміністративними судами спорів, що виникають у зв'язку із застосуванням статті 6 Закону України «Про соціальний захист дітей війни». Володарям мантій з нижчих інстанцій розтлумачили, зокрема, які документи вони повинні витребовувати та яким законодавством керуватися при розгляді справ, у яких ідеться про соціальні гарантії.

Дискусійні положення

Проблема застосування ст.6, де передбачено виплату підвищення до пенсії або щомісячного довічного грошового утримання чи державної соцдопомоги, що виплачується замість пенсії, виникла ще 4 роки тому. На початку 2008 р. голови окружних та апеляційних адмінсудів звернулися до ВАС по роз'яснення стосовно застосування цих положень закону. Вищий спеціалізований суд проводив відповідні семінари, розсилав листи-рекомендації. Проте це не вирішило проблеми: правильного та однакового застосування ст.6 згаданого закону не відбулося. Тому й виникла потреба в прийнятті постанови.

«У постанові відображені всі «больові моменти» застосування норм права під час вирішення зазначеної категорії справ. Постанова буде корисною для суддів, які розглядають соціальні спори. Питання застосування ст.6 потребують нагального вирішення, тому сьогодні нам варто було б прийняти документ у цілому», — повідомив секретар пленуму Михайло Смокович.

Він проінформував, що проект складається із 16 пунктів. Однак результатом 2,5-годинного обговорення документа стало виключення з нього двох пунктів. Вони стосувалися строків звернення до суду і викликали в членів пленуму найбільше питань. Секретар третьої судової палати ВАС Василь Юрченко застеріг: не можна включати дискусійні положення в постанову, адже вони можуть увести в оману служителів Феміди нижчих інстанцій. У такому випадку про єдність практики при вирішенні соціальних спорів можна буде забути.

Також «адміністративники» вирішили внести до документа редакційні правки і прийняли постанову, як і пропонував М.Смокович, у цілому.

Без практики Євросуду не обійтися

У п.1 акта пленуму зазначається: судам необхідно враховувати, що ст.6 закону «Про соціальний захист дітей війни» (з урахуванням рішення Конституційного Суду від 22.05.2008) встановлено підвищення на 30% мінімальної пенсії за віком до пенсії або щомісячного довічного грошового утримання чи державної соціальної допомоги, що виплачується замість пенсії, для «дітей війни».

Пункт 2 постанови передбачає, що для підтвердження статусу «дитини війни» в позивача судам необхідно встановити дату його народження та належність до громадянства України. Оскільки закон не передбачає видання «дітям війни» документів, котрі підтверджують цей статус, для встановлення права на отримання підвищення до пенсії суди повинні витребувати дані про отримання позивачем пенсії або щомісячного довічного грошового утримання чи державної соцдопомоги, що виплачується замість пенсії, які дають право на отримання підвищення до пенсії.

У п.3 йдеться про те, що при розгляді цієї категорії справ законники повинні керуватися Конституцією, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, Кодексом адміністративного судочинства, законами, рішеннями КС від 9.07.2007 (справа про соцгарантії громадян) та від 22.05.2008 (справа щодо предмета та змісту закону про держбюджет).

«Ураховуючи положення ч.2 ст.8 КАС щодо застосування принципу верховенства права, відповідно до положень ст.17 закону «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» суди також повинні застосовувати практику Євросуду як джерело права», — зазначив секретар пленуму.

Пунктом 4 передбачено, що відповідачами у справах за позовними заявами «дітей війни» з приводу підвищення до пенсії є відповідні органи Пенсійного фонду, які здійснюють нарахування та виплату пенсій та державної соцдопомоги. «Відповідно до Положення про управління Пенсійного фонду в районах, містах і районах у містах, місцеве управління Пенсійного фонду забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій, безпосередньо призначає і виплачує пенсії та інші виплати відповідно до чинного законодавства. Отже, воно є належним відповідачем у таких справах. Тому залучення до участі в них як співвідповідача чи третьої особи інших органів, у тому числі Державного казначейства, є помилковим», — зауважив М.Смокович.

Голова ВАС Ігор Темкіжев (ліворуч) та секретар пленуму Михайло Смокович поспішають підготувати постанови, які забезпечать єдність судової практики.

З липня правила змінено

Пункт 5 постанови передбачає, що справи стосовно таких спорів підсудні місцевим загальним судам як адміністративним незалежно від статусу відповідача.

Територіальна підсудність справ визначається за вибором позивача: за місцем проживання (перебування, знаходження) останнього або за місцезнаходженням відповідача (п.6).

«Державна соцпідтримка «дітей війни» у вигляді підвищення до пенсії, за своєю правовою природою, є окремим джерелом їхнього доходу та не є складовою їхньої пенсії або щомісячного довічного грошового утримання чи державної соцдопомоги. Тому судам потрібно враховувати, що під час вирішення таких спорів строки звернення до суду визначаються за правилами ст.99 КАС», — зачитав п.7 секретар пленуму.

А от приписи ст.87 закону «Про пенсійне забезпечення» та ст.46 закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», якими встановлено строки виплати нарахованих, але неотриманих сум пенсій за минулий час, не поширюються на ці правовідносини, а тому не можуть застосовуватися судами під час розгляду зазначених спорів.

Пунктом 8 роз'яснюється, що розмір мінімальної пенсії за віком установлено ст.28 закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», яка й підлягає застосуванню під час розгляду таких спорів.

У п.9 вказуються періоди, за які «діти війни» мають право на здійснення перерахунку підвищення до пенсії в розмірах, визначених законом «Про соціальний захист дітей війни».

У п.10 ідеться про законодавчі норми, відповідно до яких у 2009 та 2010 рр. установлювалися розміри соціальних виплат.

«До набрання чинності постановою Кабміну «Про встановлення деяких розмірів виплат, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету» від 6.07.2011, яка набула чинності 23.07.2011, застосуванню підлягають положення ст.6 закону «Про соціальний захист дітей війни». З 23 липня цього року правомірність дій суб'єктів владних повноважень у зазначених категоріях справ потрібно перевіряти на відповідність вимогам закону «Про Державний бюджет України на 2011 рік» та постанови Кабміну від 6.07.2011», — зазначається в п.11.

У п.12 роз'яснено, що пенсія — періодичний платіж. Її регулярна виплата не обмежена в часі. Підвищення до пенсії, яке є додатковою виплатою особі, котра визнана такою, що має на нього право, нерозривно пов'язане з виплатою пенсії та теж має не визначений у часі граничний термін виплати.

Пункт 13 стосується порядку скороченого провадження.

В останньому, п.14, зазначається, що «діти війни» не віднесені до осіб, звільнених від сплати судового збору, а тому за подання позовної заяви повинні сплачувати судовий збір на загальних підставах, якщо вони не мають інших пільг». ❷

ДАТА

Рік суддівського навчання

Національна школа суддів 21 грудня відсвяткувала перший день народження. Про свої враження від проходження в ній курсів і про стан справ у школі розповів голова Галицького районного суду Івано-Франківської області Василь Клюба.

Законодавством НШС відведено значну роль у забезпеченні формування високопрофесійного суддівського корпусу і навчанні суддів для підвищення рівня їхньої кваліфікації. Після того як Вища кваліфікаційна комісія суддів прийняла рішення про утворення НШС, її ректором став Василь Маляренко.

«Очоливши НШС, я стикався з проявами абсолютної байдужості багатьох посадових осіб. На кожному кроці доводилося боротися, відстоюючи інтереси НШС. Перші півтора місяця свого керівництва я був фактично один», — розповідав у інтерв'ю «ЗіБ» про умови роботи В.Маляренко.

У той же час ректор НШС зазначив, що майже відразу після створення школи вдалося зібрати професійний викладацький колектив. Так, на роботу були прийняті колишні працівники Академії суддів, прийшли інші кваліфіковані кадри: кандидати юридичних наук, професори.

Зважаючи на слова законників, котрі побували в школі суддів, робота не пройшла даремно. «Отримавши можливість пройти курс підготовки голів та заступників голів місцевих загальних судів, можу зробити категоричний висновок: покладені на неї завдання Національна школа суддів виконує на відмінно, навіть якщо враховувати той незначний проміжок часу, протягом якого здійснює діяльність. Безумовно, це результат системної щоденної роботи всього колективу», — поділився враженнями В.Клюба.

На думку очільника суду, найважливіше в школі — щире бажання викладачів, серед яких є й судді, що працюють, і судді у відставці, і науковці, поділитися досвідом роботи, донести до слухачів у доступній формі свої міркування, результати узагальнень, аналізів і досліджень.

У ході курсу, розповів В.Клюба, викладачі приділяли увагу правовим позиціям щодо розгляду окремих категорій справ, додержанню строків розгляду справ з огляду на практику Європейського суду з прав людини, а також процесуальним питанням та питанням застосування норм матеріального права при вирішенні судових справ. Отриманими знаннями голова суду поділився з колегами, а тому можна зробити висновок, що викладачі з поставленими завданнями справляються. ❷

ПІДСУМКИ

Здобути апеляційного суду

У грудні минулого року Державна судова адміністрація оголосила про початок діяльності Вінницького апеляційного адмінсуду. А вже через рік голова ДСАУ Руслан Кирилюк відзначив здобутки цієї обителі Феміди та закликав інші суди брати приклад з ВААС.

Передумовою створення суду апеляційної інстанції у Вінницькій області став указ Президента «Про утворення місцевих та апеляційних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу суддів» від 16.11.2004 (з наступними змінами). Вже 8 жовтня 2010 року державним реєстратором Виконавчого комітету Вінницької міської ради було зареєстровано юридичну особу — Вінницький апеляційний адміністративний суд — та видано відповідне свідоцтво, а роботу суд розпочав 15 грудня минулого року.

Урочисте зібрання з нагоди річниці роботи ВААС відбулося 14 грудня.

В.Кузьмишин (ліворуч) не лише привітав колег словами, а й вручив нагороди.

Учасники заходу відзначили, що створення цієї установи можна назвати безперечним здобутком вітчизняного адмінсудочинства. Він досяг вагомих здобутків у справі захисту прав і свобод людини. Голова ДСАУ у вітальній промові навів низку позитивів у роботі суду та наголосив: хоч і відзначається лише перша річниця діяльності установи, проте саме на такі суди варто рівнятися та брати їх за приклад.

Також своїх колег привітав голова ВААС Віталій Кузьмишин. На цю посаду Вища рада юстиції призначила його 20 грудня минулого року. Очільник суду розповів про здобутки та успіхи колективу. А їх, за його словами, чимало, адже територіальна юрисдикція ВААС поширюється на Вінницьку, Хмельницьку та Чернівецьку області. ВААС здійснює перегляд судових рішень 3 окружних та 66 місцевих загальних судів.

Кращих за результатами роботи працівників з нагоди професійного свята та за значний внесок у виконання правничих завдань нагородили відзнаками та почесними грамотами. ❷

ВІДЗНАКИ

Державна судова адміністрація України
Наказ

Про заохочення голів та заступників голів судів загальної юрисдикції до Дня працівників суду

За сумлінне виконання адміністративних повноважень та з нагоди відзначення Дня працівників суду **наказую:**

- 1. Нагородити Почесною грамотою Державної судової адміністрації України:
- Колбасова Федора Федоровича — заступника голови господарського суду Вінницької області;
- Вишнякову Аллу Володимирівну — голову Перевальського районного суду Луганської області;
- Ковальчука Миколу Васильовича — голову Олевського районного суду Житомирської області;
- Лизенко Ілону Василівну — голову Попаснянського районного суду Луганської області.
- 2. Оголосити Подяку Державної судової адміністрації України:
- Самойленку Євгену Юрійовичу — голові Краснолуцького міського суду Луганської області;
- Логвіненку Тарасу Григоровичу — виконуючому обов'язки голови Марківського районного суду Луганської області;
- Дикому Володимиру Михайловичу — голові Носівського районного суду Чернігівської області.

Голова Р.Кирилюк

м.Київ
15 грудня 2011 року
№974/К

Державна судова адміністрація України
Наказ

Про заохочення працівників територіальних управлінь Державної судової адміністрації України з нагоди відзначення Дня працівників суду

За сумлінне виконання службових обов'язків, високий професіоналізм та з нагоди відзначення Дня працівників суду **наказую:**

- Оголосити подяку Державної судової адміністрації України:
- Козловій Ірині Вікторівні — головному спеціалісту сектору кадрової роботи територіального управління Державної судової адміністрації України в Автономній Республіці Крим;
- Ганьковій Олександрі Валеріївні — завідуючій сектору інформаційних технологій, забезпечення ведення Єдиного державного реєстру судових рішень територіального управління Державної судової адміністрації України в Дніпропетровській області;
- Тимофєєвій Світлані Вікторівні — начальнику відділу кадрової роботи територіального управління Державної судової адміністрації України в Донецькій області;
- Старцеву Дмитру Володимировичу — головному спеціалісту відділу організаційного забезпечення діяльності судів, судової статистики та інформаційних технологій територіального управління Державної судової адміністрації України в Луганській області;
- Нечай Надії Богданівні — головному спеціалісту відділу планово-фінансової діяльності, бухгалтерського обліку та звітності територіального управління Державної судової адміністрації України в Львівській області;
- Недашківській Людмилі Анатоліївні — начальнику відділу планово-фінансової діяльності, бухгалтерського обліку та звітності територіального управління Державної судової адміністрації України в Київській області;
- Сівовол Ользі Григорівні — головному спеціалісту відділу планово-фінансової діяльності, бухгалтерського обліку та звітності територіального управління Державної судової адміністрації України в Сумській області;
- Старіковій Катерині Володимирівні — провідному спеціалісту юридичного сектору територіального управління Державної судової адміністрації України в Харківській області;
- Літус Наталії Геннадіївні — головному спеціалісту відділу планово-фінансової діяльності, бухгалтерського обліку та звітності територіального управління Державної судової адміністрації України в Черкаській області;
- Гінгуляк Катерині Йосипівні — завідуючій сектору матеріально-технічного та господарського забезпечення, організації діяльності служби судових розпорядників територіального управління Державної судової адміністрації України в Чернівецькій області.

Голова Р.Кирилюк

м.Київ
13 грудня 2011 року
№970/К

ВІТАЄМО!

ОЛЕКСІЙ ЛЕВАНЧУК
28 грудня, 61 рік

Голова Апеляційного суду Хмельницької області, заслужений юрист України, нагороджений орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня.

СВІТЛАНА КОВАЛЕНКО
29 грудня

Суддя Вищого господарського суду.

ТАМАРА ГОГОЛЬ
1 січня

Суддя Вищого господарського суду, заслужений юрист України.

МИКОЛА КУЗЬМЕНКО
1 січня, 57 років

Суддя Вищого господарського суду, заслужений юрист України.

ВАЛЕНТИНА БОЖОК
2 січня

Суддя Вищого господарського суду, заслужений юрист України.

ПОСАДИ

Боротьба за «вищу сходинку».

У 2012-му охочим перейти до суду іншої інстанції чи юрисдикції доведеться змагатися з конкурентами

Закінчення, початок на стор.1

Законники з ліквідованих військових судів Олег Оксененко (Військовий апеляційний суд Центрального регіону) та Микола Савенко (Військовий місцевий суд Харківського гарнізону) мали намір продовжити кар'єру у Вищому спеціалізованому суді з розгляду цивільних і кримінальних справ та в Апеляційному суді м.Києва відповідно.

«Відповідно до пункту 4 «Перехідних положень» закону «Про судоустрій і статус суддів» судді військових судів гарнізонів, Апеляційних військових судів регіонів, Апеляційного суду Військово-Морських Сил переводяться за їх згодою до місцевих або апеляційних судів, крім спеціалізованих. Тобто якщо суддя працював у військовому апеляційному суді, має право перейти до апеляційного суду будь-якого регіону; якщо здійснював правосуддя у військовому місцевому, то може перейти до будь-якого місцевого загального суду», — пояснив І.Самсін.

О.Оксененко та М.Савенко написали заяви до судів вищих інстанцій, тому, на думку «кваліфікаційників», повинні переводитися за загальними правилами. «ВСС — суд спеціалізований. Якщо ви туди хочете, — звернувся до О.Оксененка голова комісії, — ми вам не можемо заборонити. Тоді на вас поширюється загальні «перевідні» правила. Сьогодні до ВККС надійшло 144 заяви від суддів, які хочуть працювати у ВСС. А вакансій там всього 20».

М.Савенку також пояснили: на 4 вільні посади в Апеляційному суді м.Києва претендують 30 законників. Тому комісія порадила суддям ліквідованих військових судів або перевестися до загальних судів такої самої інстанції, або змагатися за місце в храмах Феміди апеляційної та касаційної інстанцій.

«Ми повинні розробити положення про порядок переведення суддів, потім — оголосити конкурс на зайняття вакантних посад. І тільки після цього кожен, хто бажає перевестися, наприклад, до ВСС, може реалізувати свою мрію», — підкреслив І.Самсін.

За його словами, переводити суддів потрібно на конкурсних засадах. «Як визначити, хто, наприклад, із 30 осіб має зайняти 4 вакансії в Апеляційному суді м.Києва? Якби закон сказав: у порядку подачі документів, то все було б зрозуміло. Закон нічого не говорить із цього приводу. Ці питання будуть урегульовані положенням. До 10—11 січня наступного року нам потрібно його розробити, обговорити, затвердити й оголосити конкурс. Адже правила закону «Про судоустрій і статус суддів» для всіх однакові: якщо добір на перше призначення проводиться на конкурсних засадах, то цей принцип варто застосувати і до переведення суддів», — додав голова ВККС.

Всі члени комісії погодилися, що таке положення необхідне. Утім, «кваліфікаційника» Віктора Мікуліна хвилювала доля представників ліквідованих обителей Феміди. «Система військових судів ліквідована. Їхні представники не працевлаштовані. Інші ж судді, які хочуть зайняти вільні посади, вже мають місце роботи. Чому я захищаю інтереси військових судів? Я 5 років працював військовим суддею. Я знаю, що вони працювали за покликом держави і змінювали не один гарнізон», — підтримав О.Оксененка і М.Савенка член комісії.

І.Самсін зазначив, що ці законники можуть бути працевлаштовані хоч сьогодні, якщо напишуть заяви до судів першої та другої інстанцій. М.Савенко пояснив, що 8 років розглядав кримінальні справи. Якщо ж перейде до місцевого загального суду, то йому доведеться розглядати й цивільні, й адміністративні справи. «Вас обирають суддею і не вказують, з розгляду яких справ!» — відповів на це член комісії Віктор Шаргало.

Також з'ясувалося, що понад рік О.Оксененко та М.Савенко не отримують зарплату. Однак це жодним чином не вплинуло на рішення комісії: вона зняла з розгляду питання про переведення. Тепер усе залежить від О.Оксененка та М.Савенка: або вони чекатимуть на конкурс, або погодяться працювати у «рідних» інстанціях.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Вища кваліфікаційна комісія суддів України
Оголошення

19 грудня 2011 року

Вища кваліфікаційна комісія суддів України відповідно до стст.74, 76 закону «Про судоустрій і статус суддів» повідомляє про підготовку матеріалів щодо обрання кандидатів на посаду судді **безстроково:**

- Арапіної Наталії Євгеніївни — на посаду судді Київського апеляційного адміністративного суду;
- Присяжнюк Оксани Василівни — на посаду судді Харківського апеляційного адміністративного суду;
- Федонюк Світлани Юріївни — на посаду судді Апеляційного суду Волинської області;
- Слєзка Тімура Васильовича — на посаду судді Апеляційного суду Автономної Республіки Крим;
- Старової Ніни Едуардівни — на посаду судді Київського апеляційного адміністративного суду;
- Костіва Михайла Васильовича — на посаду судді Львівського окружного адміністративного суду;
- Бартош Надії Станіславівни — на посаду судді Харківського окружного адміністративного суду;
- Миханюк Марії Вікторівни — на посаду судді Господарського суду Рівненської області;
- Павлюк Ірини Юріївни — на посаду судді Господарського суду Рівненської області;
- Рейті Сергія Івановича — на посаду судді Закарпатського окружного адміністративного суду;
- Брильовського Романа Михайловича — на посаду судді Львівського окружного адміністративного суду.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Шлях від скарги до догани.

Віктор МІКУЛІН: «Нам ще є куди рухатись»

ОЛЬГА ЖУКОВА

Близько тисячі скарг і 32 дисциплінарні справи — саме таким виявився тижневий підсумок засідань ВККС. Не більш ніж 4% заяв громадян містять у собі підстави для відкриття провадження.
У поточному році в руках членів кваліфкомісії побувало близько 30 тис. скарг. Такі обсяги неможливо опрацювати без налагодженої системи. Про те, який шлях проходить скарга від часу, коли вона вийшла з-під пера автора, до її розгляду, кореспонденці «ЗіБ» розповів член ВККС Віктор МІКУЛІН.

— Вікторе Петровичу, розкажіть, будь ласка, що на практиці відбувається зі скаргою в стінах ВККС? Яким чином реалізовується процедура реєстрації та розгляду?

— Після того як заява потрапляє до нас, за її дослідження беруться інспектори, фахові юристи. Їхня робота — відшукати в повідомленні ознаки дисциплінарного проступку. На цьому етапі починається квазікримінальний процес, своєрідне слідство. Цей момент дуже складний та відповідальний, адже вирішується подальша доля скарги, а значить, і людини, котра стоїть за нею.

Ми маємо повноваження затребувати в суддів пояснення щодо їхньої поведінки, технічний запис, стенограму тощо. Після того як факти зібрано, на основі відповідної інформації член комісії робить висновок про склад дисциплінарного правопорушення. Саме цей висновок він оголошує під час засідання комісії, де колегіально приймається остаточне рішення щодо того, чи варто відкривати справу.

Більшість скарг не мають достатнього підгрунтя для відкриття провадження. Це побічний ефект того, що громадяни недостатньо розуміють сутність роботи кваліфкомісії. Люди скаржаться переважно на рішення судів, ми ж не є тією інстанцією, яка піддає сумніву вироки, для цього є апеляційні та касаційні суди. Наша справа — дисциплінувати суддівський корпус.

— В якому вигляді скарги надходять до кваліфкомісії?

— За законом, вони можуть бути написані в довільній формі. На офіційному сайті ВККС є рекомендації щодо того, як ефективніше оформити заяву, але їх дотримуються далеко не всі. Це не те щоб ускладнює розгляд, але призводить до менш відповідального ставлення скаржника до змісту заяви. Як наслідок, до кваліфкомісії часто надходять емоційні записки, в яких люди бідкаються на своє становище, висловлюють невдоволення вироком. Такі листи теж ретельно розглядаються, але в них нечасто є за що «зачепитися», і справу не відкривають.

— У чому причина того, що більшість повідомлень про недоліки суддів не отримують зеленого світла від членів кваліфкомісії?

— Найчастіше громадяни скаржаться на рішення судів. Але це не може бути підставою для відкриття дисциплінарного провадження. Тому таким справам не даємо ходу. По закінченні будь-якого судового процесу завжди є невдоволена сторона. Тому скарги на вироки будуть надходити доти, доки люди не зрозуміють, що кваліфкомісія ними не займається.

Друге місце за кількістю посідають скарги на тяганину. Одначе більшість із них зумовлена надмірним навантаженням на суддів. Члени кваліфкомісії враховують це під час вивчення ситуації.

— Який строк розгляду справи вважається таким, що спричиняє дисциплінарну відповідальність?

— Стосовно цивільних справ існує законний строк розгляду — два місяці, але ми робимо поправку на навантаження. Зовсім інша річ — кримінальні справи. Адже в той час, коли суддя очікує «кращих часів», людина, яку обвинувачують, перебуває під вартою. Коли її тримають за гратами два роки й більше, шанси на виправдання тануть з кожним днем.

Я знаю сотні випадків, коли люди перебували кілька років у СІЗО, а потім їх засудили, аби не вийшло так, що суддя допустив такий довготривалий арешт даремно. У разі якщо не вистачає доказів, слід закривати справу, адже закон у таких випадках на боці обвинувачуваного. Це суть нашої правової системи.

Часто буває так, що особа звертається до ВККС, суддя дізнається про це й наступного ж дня приймає рішення. Це свідчить про недоліки конкретного судді: або звільняй з-під варти, або відправляй куди слід.

— Що може допомогти судді уникнути ситуацій, які призводять до дисциплінарної відповідальності?

— Для того щоб не виправдовуватися перед членами кваліфкомісії, достатньо бути принциповим, рішучим і кваліфікованим. На жаль, сучасний портрет законника в очах суспільства не ідеально відповідає цим рисам. Проблема довіри до правосуддя — ще один загальновизнаний недолік системи. ВККС — один з органів, який має на меті виправити ситуацію.

— Комісія функціонує не так давно. Чи є вже тепер результати роботи, інакше кажучи, чи стали судді дисциплінованішими?

— На сьогодні ВККС має вплив на законників. Самі посудіть: після винесення трьох доган порушується питання про звільнення судді. Це тримає в тонусі. Тим часом робота комісії дає гарантії суддівської незалежності, адже будь-яке рішення ВККС приймається її членами колегіально. Рівень довіри до системи правосуддя з боку пересічних громадян також поступово зростає, адже відтепер кожен може звернутися зі скаргою в разі неналежного ставлення.

Тож, з одного боку, ми дисциплінуємо суддів, а з другого — захищаємо людей. І ця система вже зараз працює на поліпшення ситуації. Але, звичайно, нам ще є куди рухатись.

Про темпи руху до досконалості красномовно свідчать обсяги роботи членів ВККС. Якщо говорити про розглянуті протягом поточного року скарги, то рахунок іде на десятки тисяч, і жодна з них не залишилась поза увагою фахівців.

Це стало можливим завдяки не тільки виваженому законодавству, а й передусім злагодженим зусиллям членів кваліфкомісії.

ЗАСІДАННЯ

Вища рада юстиції
Довідка
про результати розгляду
питань порядку денного

14 грудня 2011 року **№16**

1. Внесено зміни до Регламенту Вищої ради юстиції.

2. За поданням Ради суддів загальних судів Вища рада юстиції прийняла рішення про призначення суддів на адміністративні посади:

НАВОЗЕНКО Людмили Степанівни — заступником голови Апеляційного суду Чернігівської області;

ХОМИЦЬКОГО Анатолія Миколайовича — заступником голови Апеляційного суду Волинської області;

ЧОБУРА Олександра Володимировича — заступником голови Апеляційного суду Луганської області;

АРИНИЧЕВОЇ Світлани Анатоліївни — заступником голови Єнакіївського міського суду Донецької області;

ВАСИЛИШИНА Валерія Олександровича — заступником голови Броварського міськрайонного суду Київської області;

ТІТОВОЇ Тамари Анатоліївни — заступником голови Добропільського міськрайонного суду Донецької області;

ПАВЛІВА Володимира Романовича — заступником голови Миколаївського районного суду Львівської області;

ЧЕРНОБАЯ Олега Івановича — заступником голови Ковпаківського районного суду м.Сум.

3. Прийнято рішення про внесення подання Президенту України про призначення кандидатів на посади суддів місцевих адміністративних судів:

Богоноса Михайла Богдановича — Вінницького окружного адміністративного суду;

Данилишина Віктора Михайловича — Житомирського окружного адміністративного суду;

Погрібніченка Ігоря Миколайовича — Окружного адміністративного суду м.Києва;

Сала Павла Ігоровича — Вінницького окружного адміністративного суду;

Смокович Віри Іванівни — Волинського окружного адміністративного суду;

Шулежка Віктора Петровича — Житомирського окружного адміністративного суду.

4. Прийнято рішення відмовити у внесенні подання Президенту про призначення Шимотюк Оксани Вікторівни на посаду судді Вінницького окружного адміністративного суду.

5. Прийнято рішення про внесення подання Президенту про призначення кандидатів на посади суддів місцевих господарських судів:

Антощук Світлани Іванівни — Господарського суду Одеської області;

Бондарчук Віти Вікторівни — Господарського суду Дніпропетровської області;

Гурової Анастасії Ігорівни — Господарського суду Донецької області;

Денисюк Тетяни Станіславівни — Господарського суду Харківської області;

Казарцевої Валерії Вадимівни — Господарського суду Дніпропетровської області;

Кобилянського Костянтина Миколайовича — Господарського суду Дніпропетровської області;

Король Мар'яни Романівни — Господарського суду Львівської області;

Куркотової Євгенії Борисівни — Господарського суду м.Києва;

Павленка Євгена Валерійовича — Господарського суду Рівненської області;

Стасюка Сергія Васильовича — Господарського суду м.Києва;

Стукаленко Катерини Іллівни — Господарського суду Донецької області.

6. Прийнято рішення відмовити у внесенні подання Президенту про призначення Суслової Владлени Володимирівни на посаду судді Господарського суду Харківської області.

7. Прийнято рішення про внесення подання Президенту про призначення кандидатів на посади суддів місцевих загальних судів:

Бернади Євгена Валерійовича — Ленінського районного суду м.Вінниці;

Брайловської Алли Ігорівни — Київського районного суду м.Одеси;

Зайця Тараса Олександровича — Святошинського районного суду м.Києва;

Каліушка Федора Анатолійовича — Дарницького районного суду м.Києва;

Крикливого Олега Миколайовича — Приморського районного суду м.Одеси;

Полішко Вікторії Василівни — Жовтневого районного суду Миколаївської області;

Середи Галини Григорівни — Шевченківського районного суду м.Києва;

Старовойтової Світлани Миколаївни — Дніпровського районного суду м.Києва;

Федулеєвої Юлії Олександрівни — Київського районного суду м.Одеси.

8. Прийнято рішення про внесення подань про звільнення суддів з посад за загальними обставинами:

8.1. У зв'язку із досягненням суддею шістдесяти п'яти років:

Пуппо Лариси Дмитрівни — судді Господарського суду Дніпропетровської області.

8.2. У зв'язку з поданням заяви про відставку:

Давискиби Надії Федорівни — судді Апеляційного суду Запорізької області;

Орінко Валентини Володимирівни — судді Бобринецького районного суду Кіровоградської області.

8.3. У зв'язку з поданням заяви про звільнення з посади за власним бажанням:

Куції Євгенії Михайлівни — судді Єнакіївського міського суду Донецької області;

Рафальської Ірини Миколаївни — судді Апеляційного суду Житомирської області.

9. Відхилено пропозицію члена ВРЮ від 3.02.2009 про внесення подання про звільнення Яворського Івана Олександровича, Шавеля Руслана Мироновича, Пліша Михайла Антоновича з посад суддів Львівського апеляційного адміністративного суду за порушення присяги.

10. Відхилено пропозицію члена ВРЮ від 3.09.2010 про внесення подання про звільнення Гаврилюк Марії Павлівни з посади судді Господарського суду Автономної Республіки Крим за порушення присяги.

11. Відхилено пропозицію Вищої кваліфікаційної комісії суддів від 3.11.2011 про внесення подання про звільнення Кобаля Михайла Івановича з посади судді Шахтарського міськрайонного суду Донецької області, Маркєлова Ростислава Ігоровича з посади судді Червоногвардійського районного суду м.Макіївки Донецької області за порушення присяги.

ПОЗИЦІЯ

Розвиток шляхом ліквідації?

Конфлікт між господарськими й адміністративними судами має чимскоріш розв'язати парламент

ТАМАРА БАДАХОВА,
голова Донецького апеляційного адміністративного суду;

ВАЛЕНТИНА ЮРЧЕНКО,
суддя Донецького апеляційного адміністративного суду

У зв'язку з відсутністю чітких критеріїв розмежування адміністративної та господарської юрисдикції, спори із цього питання між фахівцями в галузі права стають дедалі гострішими. Те, яку правову позицію обирають у спорі, переважно залежить від галузі судочинства, в якій спеціалізується юрист.

Традиція чи брак європейського досвіду?

Практика свідчить, що однакові спори розглядаються одночасно в порядку адміністративного та господарського судочинства. Це стосується:

- земельних спорів;
- спорів з приводу оскарження дій та рішень Антимонопольного комітету.

Дедалі частіше постає питання щодо розгляду справ про застосування адміністративно-господарських санкцій, податкових спорів, спорів з приводу виконання адміністративних договорів у порядку господарського судочинства.

На думку «господарників», практиків та теоретиків, зазначені категорії спорів досить успішно завжди розглядалися в порядку господарського судочинства, а напрацьована практика була сталою та зрозумілою. Звідси робиться висновок: зазначені категорії справ підлягають розгляду виключно в порядку господарського судочинства.

Проте такий підхід не свідчить про сприяння становленню та розвитку правової держави. Створення адміністративних судів стало нагальною потребою в умовах розвитку громадянського суспільства та інтеграції до європейського співтовариства, а розгляд справ у порядку господарського судочинства, який здійснювався в радянський період та в перші роки незалежності нашої держави, не виправдав себе саме як ефективний засіб розв'язання спорів між юридичними особами та публічною адміністрацією. Доречно буде зазначити, що судові системи країн — членів Євросоюзу взагалі не мають системи господарських судів. Напевне, саме тому «господарники», не маючи європейського досвіду, а лише спираючись на базову радянську школу, самостійно не можуть визначитись, які все ж таки справи підсудні господарським судам.

Спрощений критерій

Позиція представників судів господарської юрисдикції грунтується на тому, що якщо однією зі сторін спору є юридична чи фізична особа, то цей спір є або господарським, або цивільним. Така позиція є досить зрозумілою: враховується лише суб'єктний склад сторін у справі й перевага надається приватноправовим відносинам над публічно-правовими.

На наш погляд, ця проблема є штучно створеною, здебільшого вона зводиться до питання повернення судам господарської юрисдикції права розглядати публічно-правові спори, що підтверджується також численними законопроектами, ініційованими «господарниками». Як приклад назвемо законопроекти:

«Про внесення змін і доповнень до Кодексу адміністративного судочинства України та Господарського процесуального кодексу України щодо розмежування компетенції адміністративних судів та господарських судів» від 12.09.2006 №2146;

«Про внесення змін та доповнень до Кодексу адміністративного судочинства України та Господарського процесуального кодексу України щодо розмежування адміністративної та господарської судової юрисдикції» від 30.09.2008 №1403;

«Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України» від 18.02.2009 №4078.

Слід зазначити, що автором законопроектів №1403 та №4078 є народний депутат Дмитро Притика, який з 1991 року займав посаду голови Вищого арбітражного суду, а з 2001 до 2006-го — голови Вищого господарського суду. Це підтверджує те, що проти адміністративної юстиції виступають саме представники господарських судів.

Запропоновані законопроекти узагалі суперечать суті адміністративної юрисдикції і, на нашу думку, спрямовані тільки на розширення повноважень господарських судів та знищення системи судів адміністративних.

Протидія становленню адміністративної юстиції спостерігається з моменту проголошення в 1992 році рішення про створення системи адміністративної юстиції. І весь цей час позначений боротьбою. Можна зрозуміти більшість державних органів та законодавців, які відкрито гальмували процес створення системи адміністративних судів, оскільки не бажали встановлення судового контролю за діяльністю влади.

Після ж того як система адміністративних судів запрацювала, почалося ще й протистояння з боку судів інших видів юрисдикції.

Політична складова

Екс-голова Вищого господарського суду Сергій Демченко взагалі відкрито заявляв, що система адміністративних судів створена не на захист прав пересічної людини, а, швидше за все, для можливості маніпулювання результатами виборів і референдумів, з метою вирішувати справи про встановлення ЦВК результатів виборів. Ось що приваблювало можновладців. Тим більше що відкривалася й можливість мати своє «кишенькове» судочинство для вирішення будь-яких спорів за участю органу влади, включаючи спори з економічних правовідносин.

Однак майже через рік після оприлюднення такої позиції С.Демченко, звернувся до Вищого адміністративного суду з адміністративним позовом проти Верховної Ради про визнання недійсною її постанови від 8.07.2010 в частині підстав його звільнення з посади судді. Постановою ВАС від 22.09.2010 позов було задоволено.

На жаль, цей випадок не став уроком для інших, і подібні заклики деяких політиків та практиків лунають дотепер.

> Земельні спори та спори з оскарження дій та рішень АМК розглядаються одночасно в порядку адміністративного та господарського судочинства.

Земля розбрату

«Господарники» вважають, що будь-який спір підлягає розгляду в порядку господарської юрисдикції, якщо він вимагає вирішення питання про розпорядження земельними ділянками. Пленум Вищого господарського суду в постанові від 17.05.2011 №6 «Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин» роз'яснив, що «органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування у правовідносинах щодо розпорядження земельними ділянками державної та комунальної власності (наданні земельних ділянок громадянам та юридичним особам у власність або в користування, відчуженні земельних ділянок державної або комунальної власності, укладенні, зміні, розірванні договорів купівлі-продажу, ренти, оренди земельної ділянки та інших договорів щодо земельних ділянок, встановленні сервітуту, суперфіцію, емфітевзису, в тому числі прийнятті державними органами та органами місцевого самоврядування відповідних рішень) діють як органи, через які держава або територіальна громада реалізують повноваження власника земельних ділянок» (пп.1.2.2).

Правники трактують органи державної влади та місцевого самоврядування, коли ті реалізують відповідні повноваження, як рівних учасників земельних відносин, а тому, як зазначають «господарники», вказані правовідносини є виключно господарськими або цивільними.

Варто зауважити: постанову пленуму ВГС прийнято після рішення КС від 1.04.2010 у справі №10-рп/2010 за конституційним поданням Вищого адміністративного суду щодо офіційного тлумачення положень ч.1 ст.143 Конституції, пунктів «а», «б», «в», «г» ст.12 Земельного кодексу, п.1 ч.1 ст.17 Кодексу адміністративного судочинства. У рішенні КС зазначено, що «положення пп.«а», «б», «в», «г» ст.12 Земельного кодексу в частині повноважень сільських, селищних, міських рад відповідно до цього кодексу вирішувати питання розпорядження землями територіальних громад, передачі земельних ділянок комунальної власності у власність громадян та юридичних осіб, надання земельних ділянок у користування із земель комунальної власності, вилучення земельних ділянок із земель комунальної власності треба розуміти так, що при вирішенні таких питань ці ради діють як суб'єкти владних повноважень».

Необов'язкове рішення КС

На наш погляд, указаний спір уже не юрисдикційний. Чітко вбачається ігнорування Основного та інших законів держави, оскільки Конституційний Суд є єдиним органом конституційної юрисдикції, який дає офіційне тлумачення Конституції та законів України. (ст.147 акта найвищої юридичної сили).

Постанова пленуму ВГС №6 фактично роз'яснила судам кожної інстанції та юрисдикції, що рішення КС від 1.04.2010 не є обов'язковим і може не застосовуватись при вирішенні земельних спорів. Така позиція викликає подив навіть у прихильників господарського судочинства.

На жаль, пленум ВГС не роз'яснив: у чому ж рівність прав органів державної влади й органів місцевого самоврядування з фізичними та юридичними особами? У постанові зазначено, що через ці органи держава або територіальна громада реалізують повноваження власника земельних ділянок.

Сказане тільки підтверджує, що держава реалізує таким чином свої повноваження (функції). Але ж відповідно до ч.2 ст.3 Конституції «утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави». А тому відповідно до чч.1 і 2 ст.55 Основного Закону «права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб». Саме для реалізації зазначеного конституційного принципу і створена система адміністративних судів — як гарантія надійного судового захисту.

Крім того, в постанові пленуму ВГС чітко перераховуються функції, якими наділені вищеназвані органи:

- надання земельних ділянок;
- їх відчуження;
- укладення, зміна, розірвання договорів;
- установлення певних обмежень.

Ці функції виконуються виключно в межах Конституції та на підставі законів, що свідчить про здійснення управлінських функцій, а не про реалізацію прав власника земельних ділянок на свій розсуд. І навпаки, органи державної влади та місцевого самоврядування взагалі не мають жодних прав власника: продати, подарувати або іншим чином здійснити розпорядження земельною ділянкою на свій розсуд.

Дивує і позиція прокуратури. Дані Єдиного державного реєстру судових рішень свідчать, що органи прокуратури звертаються по вирішення однакових спорів у одних випадках до судів господарської юрисдикції, в інших — адміністративної.

Назрілі зміни

З початку існування системи адміністративних судів та одночасно з виникненням спорів щодо розмежування компетенції між адміністративною та господарською юрисдикцією судді скептично ставилися до будь-яких законопроектів, які пропонувалися для вирішення проблеми, оскільки всі ці документи відкрито чи завуальовано, але досить очевидно мали на меті звуження повноважень адміністративних судів. Законодавець чітко визначив: «Справа адміністративної юрисдикції — переданий на вирішення адміністративного суду публічно-правовий спір, у якому хоча б однією зі сторін є орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа або інший суб'єкт, який здійснює владні управлінські функції на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень» (п.1 ст.3 КАС).

Запропонувавши ряд законопроектів та не знайшовши підтримки в сесійній залі, представники господарських судів самостійно, без законодавчого врегулювання, змінили юрисдикцію.

Не можна заперечувати, що проблеми стосовно визначення юрисдикції є. Але не настільки, щоб при наявності системи адміністративних судів розглядати публічно-правові спори в порядку цивільного (господарського) судочинства.

На наше переконання, органу законодавчої влади необхідно негайно втрутитись у розв'язання юрисдикційного конфлікту, встановивши більш чіткі критерії розмежування адміністративної та господарської юрисдикції.

Становлення адміністративної юстиції та право перевіряти діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування є великим досягненням держави. Намагання спотворити зміст адміністративного судочинства не сприяє становленню України як правової держави і є гальмом у проведені реформ та завадою на шляху до євроінтеграції.

---

12. Відхилено рекомендацію Вищої кваліфікаційної комісії суддів від 9.06.2011 про внесення подання про звільнення Зарічної Лариси Анатоліївни з посади судді Прилуцького міськрайонного суду Чернігівської області за порушення присяги.

13. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за зверненням представника ВАТ «ЗНКІФ «Ріелті інцест» Бордунової І.В. від 12.07.2011, з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Келеберди Володимира Івановича з посади судді окружного адміністративного суду м.Києва за порушення присяги.

14. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за колективною скаргою мешканців гуртожитку Грабіної Т.Ю., Здор С.В., Завальнюк Л.М. від 16.05.2011, з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Швидкого Віктора Андрійовича, Довганя Костянтина Івановича з посад суддів Господарського суду Черкаської області та Бондаренко Ганни Павлівни з посади судді Господарського суду м.Києва за порушення присяги.

15. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за заявою заступника директора ТОВ «Сауляк» Смереки Ю.Й. від 13.04.2011, з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Васьковського Олега Вікторовича з посади судді Господарського суду Закарпатської області за порушення присяги.

16. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за скаргою Закалинського В.Є. від 28.05.2011, з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Іщенка Олександра Васильовича з посади судді Малиновського районного суду м.Одеси за порушення присяги.

17. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за скаргами Смагіна О.В., з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Кротінова Віктора Олександровича з посади судді Ленінського районного суду м.Донецька за порушення присяги.

18. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за депутатським запитом народного депутата Прутніка Е.А. від 15.06.2010 в інтересах Хлєбова О.Б., направленим до ВРЮ 18.06.2010 Головою Верховної Ради Литвином В.М., з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Блохіної Жанни Вікторівни з посади судді Господарського суду Чернігівської області за порушення присяги.

19. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за колективним зверненням ДП «Одеський науково-дослідний інститут телевізійної техніки», з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Роги Наталії Василівни, Зеленова Геннадія Миколайовича, Никифорчука Миколи Івановича з посад суддів Господарського суду Одеської області та Разюк Галини Петрівни, Петрова Миколи Степановича, Колоколова Сергія Ігоровича з посад суддів Одеського апеляційного господарського суду за порушення присяги.

20. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за зверненнями представників ВАТ «Дніпроспецсталь» Сегеди Ю.А. від 10.10.2005 та Проходи Р.С. від 4.09.2006, з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Федусик Вікторії Володимирівни з посади судді Приморського районного суду м.Одеси за порушення присяги.

21. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за заявами Аранчій Г.А. від 12.07.2010, з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Крючко Наталії Іванівни з посади судді Ленінського районного суду м.Полтави за порушення присяги.

22. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за зверненнями Першого заступника Голови Верховної Ради Мартинюка А.І. від 2.03.2006 та голови правління ВАТ «Київське автотранспортне підприємство 13056» Башинського В.Г. від 1.03.2006, з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Волкової Світлани Яківни з посади судді Печерського районного суду м.Києва, Толкачової Людмили Анатоліївни з посади судді Вишгородського районного суду Київської області за порушення присяги.

23. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за депутатським зверненням народного депутата Стояна О.М. від 22.02.2011, з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Бурбели Юрія Сергійовича з посади судді Києво-Святошинського районного суду Київської області за порушення присяги.

24. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за зверненням Давиденко Д.О. від 11.01.2011, з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Дьоміної Ольги Олександрівни з посади судді Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ за порушення присяги.

25. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за зверненням голови Южненської міської ради Одеської області Новацького В.М. від 4.02.2011 з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Зуєвої Лариси Євгенівни з посади судді Одеського апеляційного адміністративного суду (за дії, вчинені на посаді судді Господарського суду Одеської області), Одеського апеляційного господарського суду Лашина Владислава В'ячеславовича, Єрмілова Григорія Анатолійовича, Воронюка Олександра Леонідовича з посад за порушення присяги та відкриття дисциплінарного провадження стосовно суддів Вищого господарського суду Плюшка Ігоря Анатолійовича, Кочерової Ніни Олександрівни, Самусенко Світлани Сергіївни.

26. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за зверненнями Гайдамащука В.Г. від 1.04.2011, з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Сауляка Юрія Васильовича з посади судді Київського апеляційного адміністративного суду (за дії, вчинені на посаді судді Ленінського районного суду м.Вінниці), Міхасішина Ігоря Васильовича з посади судді Апеляційного суду Вінницької області, Григор'євої Лілії Іванівни та Гуменюка Василя Івановича з посад суддів Верховного Суду за порушення присяги.

27. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за зверненням генерального директора ВАТ «Гемопласт» Подгорного Б.В. та голови профспілки цього товариства Руденка О.І. від 1.02.2011, одне з яких надіслане до ВРЮ заступником голови Комітету ВР з питань правосуддя, членом ВРЮ Бондиком В.А., заявою голови ГО «Комітет по протидії корупції в органах влади» Шальман Т. від 5.02.2011, з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Кузьменка Володимира Володимировича, Василенка Ярослава Миколайовича з посад суддів Київського апеляційного адміністративного суду, Умнової Олени Володимирівни з посади судді Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ (за дії, вчинені на посаді судді Київського апеляційного адміністративного суду) за порушення присяги.

ТОП-10

Еліта права.

Експерти «ЗіБ» визначили десяток найкращих юристів 2011 року

ВАСИЛЬ КОЛІШНИЙ

Кожен рік знаменується тими чи іншими подіями. Представники юридичної професії минулі роки можуть згадувати як періоди правових перетворень, зокрема: ухвалення Конституції, «мала» та «велика» судові реформи, прийняття Цивільного, Кримінального кодексів чи Кодексу адміністративного судочинства.
«ЗіБ» запитав журналістів та експертів у галузі права, чим же, на їхню думку, знаменний 2011 рік і хто з правників за цей час проявив свої професійні навики так, аби претендувати на звання «Юрист року».

Реформи року
Безумовно, першим у переліку значиться Президент Віктор ЯНУКОВИЧ. Адже саме за його ініціативою цьогоріч зроблені кроки для перетворення в правовій сфері: від розроблення проекту нового Кримінального процесуального кодексу до вдосконалення окремих положень закону «Про судоустрій і статус суддів».

Голова року
В останні дні року нарешті отримав нового очільника найвищий судовий орган. На відміну від виборів 2006 року, сторонніх конкурентів не було, і Головою Верховного Суду з другої спроби став Петро ПИЛИПЧУК, за якого проголосувала переважна більшість його колег. Побажаємо Петру Пилиповичу залишатися на найвищому щаблі кар'єри таким же відданим інтересам справедливості, як і весь попередній час.

Добір року
Після набуття чинності реформеним законом чимало суддів вирішило піти у відставку. Як наслідок, з'явилися вакансії, які слід було заповнювати вже за новими правилами. І Вища кваліфікаційна комісія суддів на чолі з Ігорем САМСІНИМ доволі швидко напрацювала необхідні методики відбору претендентів та провела перший добір кандидатів.

Гуманізація року
Ще на початку року заступник глави Адміністрації Президента Андрій ПОРТНОВ оприлюднив основні напрями реформування кримінального судочинства. Частину шляху вже пройдено: невдовзі набуде чинності закон про гуманізацію відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності. Безумовно, цей визначний акт дозволить зітхнути з полегшенням як керівникам, так і юридичним службам підприємств.

Компроміс року
До досягнень міністра юстиції Олександра ЛАВРИНОВИЧА експерти в один голос віднесли розроблення й ухвалення нового закону «Про вибори народних депутатів України». О.Лавриновичу знадобилося проявити всі свої здібності як юриста і як політика, аби переконати депутатську робочу групу, створену для доопрацювання проекту, сприйняти концепцію змішаної виборчої системи як єдино можливий компроміс.

Комітет року
Сергій КІВАЛОВ уміло організував роботу Комітету ВР з питань правосуддя, який підтримував усі реформи, ініційовані Президентом.

Організатор року
У червні минулого року «господарники» відзначили своє 20-річчя. До цієї дати нинішній очільник ВГС Віктор ТАТЬКОВ вирішив усі кадрові питання в системі господарських судів. Тепер вони переймаються виключно проблемами здійснення правосуддя, що дозволило цього року ухвалити кілька важливих постанов пленуму ВГС, зокрема стосовно спорів, які виникають із земельних відносин.

Законодавці року
Безумовно, після тогорічної судової реформи найвизначнішим для вітчизняного судочинства стало ухвалення закону «Про судовий збір». Його автори — Юрій МІРОШНИЧЕНКО, Володимир ПИЛИПЕНКО та Валерій ПИСАРЕНКО — доклали всіх зусиль, щоб законодавчо поліпшити фінансовий стан судової гілки влади. За два місяці дії акта кошторис судової системи вже зріс майже на 280 млн грн.!

Самоврядування року
Для органів суддівського самоврядування минулий рік пройшов під знаком упровадження новел закону «Про судоустрій і статус суддів». Рада суддів України на чолі з Ярославом РОМАНЮКОМ упоралася з усіма першочерговими завданнями, схваливши необхідні положення, зокрема про автоматизовану систему документообігу, про Державну судову адміністрацію, про помічника судді тощо. До того ж наприкінці року Я.Романюк отримав і нову посаду — Першого заступника Голови ВС.

Незалежність року
Єдиному органу конституційної юрисдикції вдалося максимально віддалитися від політичних штормів. І в цьому значна заслуга Голови Конституційного Суду Анатолія ГОЛОВІНА. Крім того, під кінець року КС ухвалив важливе для всіх носіїв мантій рішення, підтвердивши їхнє право на щорічне грошове утримання без оподаткування як невід'ємну складову незалежності.

РЕКЛАМА

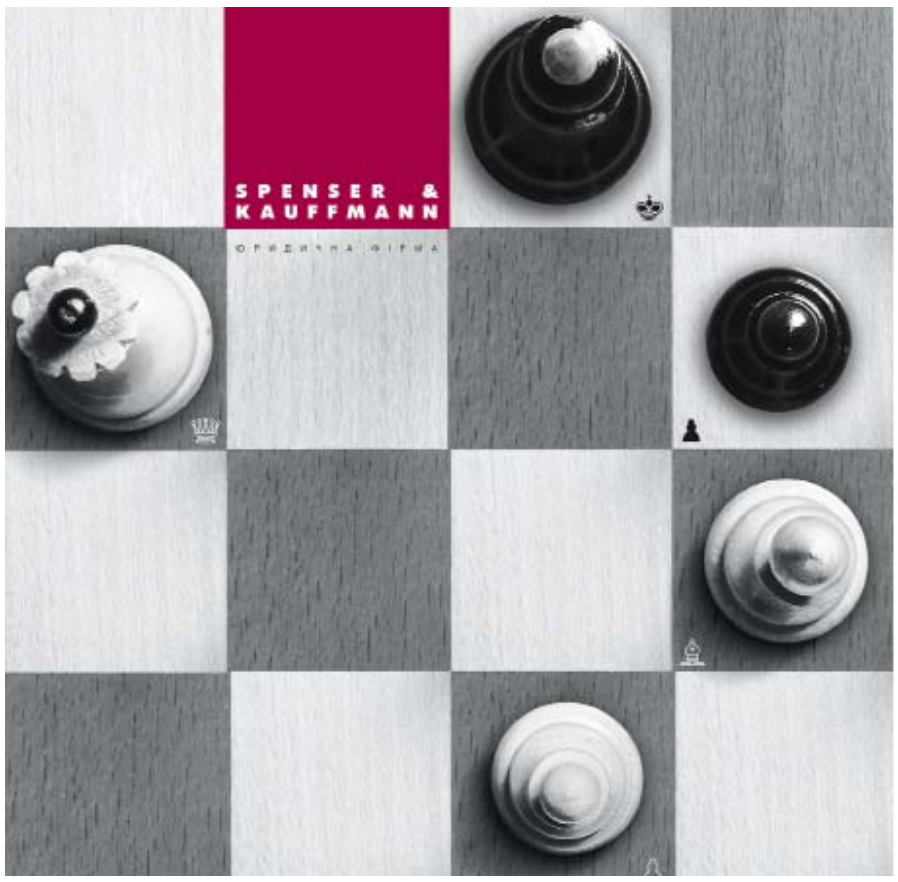

Білі починають і виграють

SPENSER & KAUFFMANN — ВАША ПЕРЕМОЖНА ПОЗИЦІЯ

Україна, 01021, м. Київ
Кловський узвіз, 7а, 13 поверх

Тел./Факс: +380 44 288-83-83

E-mail: office@sklaw.com.ua
www.sklaw.com.ua

РОЗДРІБ

«ЗіБ» — у продажу!

Запитуйте наш тижневик у кіосках «Союздруку»

Отже, якщо ви не встигаєте за своїми колегами першим ознайомитися зі свіжим номером «ЗіБ» або пропустили важливий матеріал у попередніх числах видання — звертайтеся до найближчого кіоску «Союздруку». Згідно з графіком наша газета має надходити в продаж уже в суботу.

Кіоски, де реалізується «Закон і Бізнес»:

Кіоск	Адреса
3	майдан Незалежності.
8	майдан Незалежності.
19	вул. Б. Хмельницького, 44.
21	вул. Хрещатик, 5.
24	вул. М. Заньковецької, 2.
25	вул. Червоноармійська, 49.
26	вул. Червоноармійська, 48.
29	ст. метро «Хрещатик».
60	вул. Інститутська, 10—12.
74	вул. Хрещатик, 10.
142	вул. Червоноармійська, 57.
145	вул. Червоноармійська, 73.
156	вул. Червоноармійська, 74/5.
404	вул. Велика Житомирська, 6.
405	вул. Володимирська, 18.
406	вул. Володимирська, 24.

ГАРАНТІЇ

Час для скарги

Народні депутати встановили термін, упродовж якого суб'єкти владних повноважень мають право оскаржувати судові рішення. Новації повинні не допустити випадків, коли справи повертають до зали суду, хоча після винесення рішення вже пройшли роки.

Верховна Рада ухвалила закон «Про внесення змін до деяких законів України (щодо вдосконалення порядку здійснення судочинства)», який передбачає вдосконалення положень чинного законодавства, що регулюють порядок здійснення цивільного, господарського та адміністративного судочинства з метою підвищення ефективності роботи судів. Документ установлює граничні терміни, зі сплином яких апеляційна чи касаційна скарга суб'єктів владних повноважень не може бути прийнята до провадження суду, незалежно від поважності причини пропуску строку для подання. Такий підхід має сприяти дотриманню принципу правової визначеності, зокрема в частині, яка стосується незмінюваності рішень та можливості їх фактичного перегляду впродовж невизначеного часу.

За словами автора документа, народного депутата Валерія Писаренка, проект було внесено до ВР через «сумнівні випадки», коли суб'єкти владних повноважень подавали позови з проханням поновити строки позовної давності. Суди іноді «реанімовували» справи, рішення в яких було винесене 5 чи 10 років тому, і зазіхали на права власності.

Документом також установлюється, що суддя, котрий брав участь у розгляді справи, не може бути задіяний у перегляді рішень, прийнятих з його участю, за нововиявленими обставинами. На думку авторів закону, таке положення сприятиме більш активному та неупередженому розгляду справ у судах. Крім того, передбачається закріплення обов'язку суду здійснювати залучення до справи осіб, котрі не є сторонами в справі, якщо буде встановлено, що рішення може вплинути на їхні права й обов'язки. Такі особи залучатимуться до участі в розгляді справи в статусі третіх осіб, котрі не заявляють самостійних вимог стосовно предмета спору.

ВЕТО

Охоронний бар'єр

Президент застосував право вето до закону «Про охоронну діяльність», який, на думку глави держави, нечітко прописує норми й не узгоджуються з чинним законодавством.

Віктор Янукович зауважив, що документ не може бути підписаний, оскільки в законі містяться положення, котрі передбачають підстави, за якими зупиняється дія ліцензії на охоронну діяльність, а насправді цих підстав немає.

На думку гаранта, закон містить нечіткі формулювання, що не відповідає вимогам визначеності, ясності та недвозначності правових норм. Це внеможливить однакове їх застосування. Тому В.Янукович наполіг на необхідності доопрацювати закон з метою чіткого визначення підстав щодо зупинення дії ліцензії на охоронну діяльність.

Названий закон до підстав анулювання ліцензії на охоронну діяльність відносить рішення про скасування державної реєстрації суб'єкта господарювання. Однак акт «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців» (що є базовим для регулювання відносин у цій сфері) не передбачає такого механізму, як скасування державної реєстрації суб'єктів господарювання. Йдеться тільки про проведення державної реєстрації припинення юридичної особи. Тому глава держави пропонує привести новий закон у відповідність до вже чинного.

ІНІЦІАТИВА

«Кваліфікаційне» обмеження.

ВККС може втратити право на дисциплінарні санкції

АНІ ГАЛУК

Як показує світовий досвід, судова реформа є процесом постійного вдосконалення. Як покращити чинне законодавства, врахувавши рекомендації Венеціанської комісії, з'ясовували учасники конференції, присвяченої судовій реформі та міжнародним стандартам незалежності людей у мантіях. Зокрема, присутніх ознайомили з проектом змін до закону «Про судоустрій і статус суддів», основна ідея якого полягає в зменшенні повноважень Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів.

Якщо пропозиції будуть прийняті, черги під дверима ВККС мають суттєво зменшитись.

Ініціатива щодо внесення змін до закону «Про судоустрій і статус суддів» виходить від Комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права. Про новації, які пропонуються в проекті, під час конференції (20—21 грудня) розповів експерт Центру політико-правових реформ Роман Куйбіда. Насамперед доповідач нагадав про місію комісії, яку створив Президент і на яку покладено завдання доопрацювати закон «Про судоустрій і статус суддів» з урахуванням висновків Венеціанської комісії. Зокрема, зазначив Р.Куйбіда, ключове положення, що відрізняє проект від чинного закону, це механізм добору суддів. Перша відмінність стосується ролі політичних органів у цьому процесі. За словами експерта, відповідно до нинішньої редакції закону Президент та парламент не лише призначають суддів, а й задіяні в усіх переведеннях, у тому числі й до судів вищого рівня. Найбільш революційною зміною, передбаченою проектом, Р.Куйбіда назвав те, що Президент і Верховна Рада мають лише наділяти статусом судді шляхом першого призначення та обрання безстроково. Наступна пропозиція стосується Вищої кваліфікаційної комісії суддів. Сьогодні ВККС не тільки перевіряє рівень знань претендентів, а й має повноваження щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності. Як наголосив Р.Куйбіда, в рекомендаціях ОБСЄ зазначається, що бажано розмежувати ці функції. Тому в проекті передбачено, що повноваження стосовно добору кандидатів здійснюватиме ВККС, а для притягнення до відповідальності людей у мантіях планується створити дисциплінарну комісію суддів.

Крім того, ініціатори проекту вважають за необхідне підвищити прозорість усіх етапів на шляху до посади. Зокрема, перевірка робіт повинна відбуватись у присутності кандидатів. Також потрібно забезпечити доступ до процесу представників ЗМІ.

Ще одна рекомендація, яку врахували розробники проекту, стосується спеціальної підготовки суддів. Щоб уникнути втручання виконавчої влади, фахівці пропонують, аби спеціальну підготовку здійснювали не вищі навчальні заклади, а Національна школа суддів. А час такої підготовки має бути збільшено із 6 місяців до 1 року.

Торкнулись автори змін й ролі Вищої ради юстиції. Насамперед доповідач нагадав критичні зауваження Венеціанської комісії щодо складу Ради. Як відомо, експерти у своїх висновках радять перетворити ВРЮ на орган суддівської більшості. Причому представників третьої гілки влади до цього органу вона ж і має обирати.

Оскільки виконання цих рекомендацій потребує внесення змін до Основного Закону, розробники проекту пропонують поки що зменшити роль конституційного органу в процесі добору суддів. «Сьогодні ВРЮ, по суті, має повноваження здійснювати повторну перевірку після ВККС шляхом проведення співбесіди та оцінки рефератів», — зазначив Р.Куйбіда. Натомість законопроектом встановлюється, що роль Ради повинна зводитися виключно до перевірки дотримання кваліфкомісією процедури. Тобто, наголосив доповідач, підставою для відхилення кандидатури, яку рекомендувала ВККС, можуть слугувати лише певні порушення процедури.

Як зазначив голова Комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права Сергій Головатий, поки що проект перебуває на стадії доопрацювання й обговорення. Як тільки документ буде повністю готовий, його передадуть на розгляд Президентові.

ЕКОЛОГІЯ

«Озеленення» струму

Верховна Рада пропонує встановити «зелений» тариф для електроенергії, отриманої завдяки переробці побутових відходів. За словами нардепів, це допоможе не лише зменшити обсяги сміттєвих звалищ, а й сприятиме енергетичній незалежності країни.

П'ять народних депутатів, які представляють три парламентські фракції спільно подали законопроект «Про внесення змін до законів України щодо встановлення «зеленого» тарифу на електричну енергію, вироблену з використанням твердих побутових відходів» (№9588).

Ініціатори змін наголошують на тому, що в нашій державі надзвичайно гострою є проблема переробки сміття. Найпоширенішим способом роботи з твердими побутовими відходами є їх складання на звалищах та полігонах. На сьогодні загальна площа 770 полігонів становить майже 3 тис. га, не враховуючи ще тисяч несанкціонованих звалищ.

За інформацією нардепів, на звалищах і полігонах накопичено близько 30 млрд тонн твердих промислових побутових відходів, а кожного року їх обсяг збільшується ще на 1 млрд тон. Зараз звалища вже переповнені, а їх межі наближаються до житлових кварталів.

За таких умов нардепи пропонують розширити засади державної політики у сфері альтернативних джерел енергії. «Внесення твердих побутових відходів до переліку альтернативних джерел енергії та встановлення «зеленого» тарифу на вироблену з них електричну енергію може стати вагомим внеском не тільки в розв'язання проблеми дефіциту енергоносіїв, а й дасть можливість вирішити значну кількість екологічних проблем, пов'язаних з утилізацією твердих побутових відходів», — зазначається в пояснювальній записці.

Народні депутати пропонують установити коефіцієнт для такої електроенергії не нижчий за 2,3. Тобто в разі прийняття проекту вона купуватиметься на оптовому ринку електроенергії в 2,3 раза дорожче від роздрібної ціни електроенергії для другого класу споживачів. За таким же тарифом нині купують електроенергію, виготовлену з біомаси. Для прикладу, найвищий коефіцієнт (4,8) встановлено для електроенергії, виробленої наземними об'єктами з енергії сонячного випромінювання.

ПЕРЕВИХОВАННЯ

Канікули суворого режиму.

Мін'юст роз'яснив, у яких випадках засуджених можна ненадовго відпускати додому

За бездоганну поведінку засуджені отримуватимуть дозвіл на виїзд за межі установ виконання покарань строком від 7 до 14 днів. Крім цього, засуджені зможуть поїхати додому у зв'язку з надзвичайною ситуацією — хворобою близької людини чи стихійним лихом.

Міністерство юстиції затвердило інструкцію про порядок надання засудженим дозволу на короткочасний виїзд за межі установ виконання покарань.

За словами міністра юстиції Олександра Лавриновича, інструкцію розроблено відповідно до стст.59, 67 та 111 Кримінально-виконавчого кодексу для врегулювання порядку виїзду засуджених за межі установ виконання покарань.

Так, інструкція передбачає, що як заохочення за зразкову поведінку та ставлення до праці засудженим може бути дано дозвіл на виїзд до близьких родичів за межі виправного центру на святкові, неробочі та вихідні дні не більше одного разу на місяць. Засуджені, які працюють та перебувають у виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання, матимуть право на щорічний короткочасний виїзд за межі колонії тривалістю 14 календарних діб.

Засудженим жінкам, які мають дітей у будинках дитини при виправних колоніях, може для влаштування дітей у родичів, опікунів або в дитячих будинках бути дозволено короткочасний виїзд за межі виправної колонії тривалістю не більше 10 діб без урахування часу перебування в дорозі.

Крім того, засудженим до обмеження волі може бути дозволено короткочасні виїзди за межі виправного центру за таких обставин та причин:

- смерть або тяжка хвороба близького родича, що загрожує життю хворого;
- стихійне лихо, що спричинило значну матеріальну шкоду засудженому або його сім'ї;
- необхідність звернутися в медичний заклад з приводу захворювання чи лікування за наявності відповідного медичного висновку;
- потреба скласти іспити в навчальному закладі;
- виклик судових і слідчих органів — на період провадження слідства чи дізнання;
- попереднє вирішення питань трудового й побутового влаштування після звільнення — строком до 7 діб, без урахування часу на дорогу;
- народження в засудженого дитини за наявності свідоцтва про її народження тощо.

Виїзд засуджених віком до 16 років дозволятиметься лише за умови супроводження їх у дорозі родичами або, з дозволу начальника установи, опікунами.

При виїзді з установи засудженому видаватиметься необхідна сума грошей з тих, що є на його особовому рахунку. Проїзд здійснюватиметься за кошти, які є на його особовому рахунку. На час виїзду засудженому також видаватиметься цивільний одяг, який йому належить.

ЦЕРЕМОНІЯ

Посвячення в доктори

Список почесних докторів Київського університету права НАН України поповнили іменами двох видатних зарубіжних учених, які зробили внесок у розвиток міжнародного співробітництва в галузі науки й освіти. Церемонія посвячення відбулася під час засідання вченої ради університету.

13 грудня дипломи почесного доктора університету й відповідні атрибути вручили професору Герберту Шамбеку — вченому-правознавцю, президентові Австрійського парламенту (1988, 1992—1997 рр.) та Богуславу Банашаку — директору Інституту конституційного права Вроцлавського університету, раднику омбудсмена Республіки Польща. Рішення про присвоєння почесного звання зарубіжним науковцям вчена рада університету ухвалила 27 жовтня 2011 року.

Ректор ВНЗ професор Юрій Бошицький, який відкрив засідання, наголосив, що звання почесного доктора є найвищою відзнакою університету, яку присвоєно лише 9 найвизначнішим громадським і державним діячам, політикам, ученим України та світу.

Після цього Г.Шамбек та Б.Банашак порадували присутніх своїми науковими доповідями. Так, Г.Шамбек розповів про суть та значення демократичної держави. Зокрема, він наголосив, що новий європейський лад вимагає від кожної держави визначення своєї національної ідентичності, усвідомлення себе як правової спільноти. На його переконання, цьому можуть сприяти австрійсько-українські зустрічі.

Б.Банашак у своєму виступі охарактеризував закономірності та передумови прийняття нових конституцій.

АДВОКАТУРА

(К)

®

АДВОКАТСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ
КОЛЕГІЯ ПРАВОЗАХИСНИКІВ

ТЛУМАЧЕННЯ

Утримання без утримання.

Виплати працюючим суддям, які мають право на відставку, не оподатковуються

РОМАН ЧИМНИЙ

Чи може оподаткування пенсії залежати від того, вийшла людина на заслужений відпочинок чи продовжує працювати? У загальному випадку питань не виникає. А ось суддям довелося звертатися по тлумачення відповідної норми закону, аби підтвердити свою позицію стосовно щомісячного грошового утримання. Рішення за поданням Конституційний Суд ухвалив 14 грудня.

М.Гультай та його колеги захистили щомісячне грошове утримання суддів від податківців.

Аби поставити крапку в різному тлумаченні суддями і податківцями пп.«е» пп.165.1.1 Податкового кодексу, до КС звернувся Верховний Суд. Спірна норма встановлює, що до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку не включаються такі доходи, як «сума пенсій або щомісячного довічного грошового утримання, отримуваних платником податку з Пенсійного фонду чи бюджету згідно із законом, а також з іноземних джерел, якщо згідно з міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою, такі пенсії не підлягають оподаткуванню чи оподатковуються в країні їх виплати».

Нібито все зрозуміло, якби не одна деталь: судді, які мають право на відставку, але продовжують працювати, отримують не довічне, а щомісячне грошове утримання. Чи підлягає воно оподаткуванню?

Як зазначено в рішенні КС від 14.12.2011 №18-рп/2011 (суддя-доповідач — Михайло Гультай), закон «Про судоустрій і статус суддів» розрізняє правове становище судді, який здійснює правосуддя, та судді у відставці. Зокрема, в ст.138 цього закону вказані підстави набуття суддею у відставці права на пенсію або на щомісячне довічне грошове утримання.

На відміну від цієї виплати судді у відставці, положення чч.1—4 ст.44 закону «Про статус суддів» від 15.12.92 №2862-XII, закон «Про судоустрій і статус суддів», а також постанова КМ «Про оплату праці та щомісячне грошове утримання суддів» від 3.09.2005 №865 визначають винагороду, матеріальне й соціальне забезпечення працюючих суддів, включаючи щомісячне грошове утримання. Як відзначається в рішенні КС, особливість останнього полягає в тому, що «воно не належить до суддівської винагороди і тому не є складовою заробітної плати судді». Тобто така виплата передбачена законодавцем як самостійна гарантія незалежності людини в мантії та пов'язана з правовим статусом судді.

Податковий кодекс, визначаючи як об'єкт оподаткування загальний місячний (річний) дохід, водночас встановлює й винятки. Зокрема, до загального доходу не входить щомісячне довічне грошове утримання (пп.«е» пп.165.1.1 ПК). На думку Суду, «правова природа щомісячного довічного грошового утримання судді у відставці та щомісячного грошового утримання працюючого судді є однаковою, а самі ці поняття — однорідними та взаємопов'язаними». Отже, обидві виплати не оподатковуються.

Відмінністю є лише джерела цих виплат: судді, які продовжують працювати, одержують їх з держбюджету, а судді у відставці — з Пенсійного фонду, хоча й за рахунок коштів того ж держбюджету. Проте, як наголошується в рішенні КС, це не впливає на оподаткування щомісячного грошового утримання суддів, які продовжують працювати, маючи право на відставку.

РЕГУЛЮВАННЯ

Бізнес без таємниць

Президент підписав закон, згідно з яким органи державної влади зможуть отримувати в електронному вигляді відомості з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців.

Відповідні зміни містяться в акті «Про внесення змін до статті 20 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців» (№4067-VI).

Крім цього, документ передбачає, що порядок надання органам державної влади даних з Єдиного державного реєстру в електронному вигляді та їх перелік установлюються спеціально вповноваженим органом з питань державної реєстрації за погодженням з відповідним держорганом.

Пояснюючи необхідність прийняття закону, ініціатори змін наголошували на тому, що державна фінансова інспекція для виконання своїх завдань потребує інформації щодо підконтрольних їй установ, зокрема щодо їх найменування, організаційно-правової форми, адрес, відокремлених підрозділів, органів управління, керівних осіб, відсутності за місцезнаходженням, перебування в стані ліквідації тощо. Норми ж, які діяли раніше, суттєво ускладнювали виконання повноважень, оскільки дозволяли отримати лише витяг або довідку про наявність запитуваної інформації.

ОСКАРЖЕННЯ

Влада потрапила під контроль

СЕРГІЙ МИЛОГРАДОВ

У судах можна оскаржувати будь-які рішення всіх суб'єктів владних повноважень. Установивши це, КС не залишив жодного винятку і натякнув парламенту на необхідність відобразити такі правила в процесуальних кодексах.

21 грудня КС оприлюднив рішення у справі за зверненням громадянина Сергія Осетрова, котрий просив дати офіційне тлумачення положень ч.2 ст.55 Конституції та норм Кодексу адміністративного судочинства і Кримінально-процесуального кодексу. З подібного змісту поданням звертався і Вищий спеціалізований суд. КС просили роз'яснити, чи в усіх випадках можна оскаржувати рішення суб'єктів владних повноважень та в якому суді (адміністративному чи загальному) мають вирішуватися справи про визнання протиправною бездіяльності слідчого, прокурора або судді, який, будучи поінформованим про скоєння злочину, не зробив жодної з процесуальних дій, передбачених ст.97 КПК. Тобто замість того, щоб порушити кримінальну справу, відмовити в її порушенні чи направити заяву за належністю, просто проігнорував наявність останньої.

У своєму рішенні КС указав, що право на оскарження в суді будь-яких рішень, дій чи бездіяльності всіх органів держвлади, місцевого самоврядування чи посадових осіб гарантовано кожному. «Немає органу, який випадав би з контексту», — наголосив на прес-конференції, присвяченій прийнятому рішенню, суддя-доповідач у справі Віктор Шишкін.

Щоправда, реалізувати акт КС не так уже й просто, адже не завжди зрозуміло, в яких судах оскаржуються рішення влади. «Реалізація ст.55 Конституції має бути процедурно унормована. Не може бути хаосу в цій діяльності, тому ми зазначили, що реалізація цього права забезпечується у відповідному виді судочинства і в порядку, визначеному процесуальним кодексом», — наголосив В.Шишкін.

Отже, законодавцю ще доведеться попрацювати над кодексами, щоб визначити умови оскарження в різних судах. У той же час своїм рішенням КС уже визначив, у якому суді громадяни зможуть захистити свої права, коли слідчий не дає ходу їхній заяві про злочин.

Отримавши інформацію, силовики вдаються до тих же прийомів, що й під час збирання доказів у кримінальній справі, говориться в рішенні. Тому, на думку КС, працювати із цими скаргами має той самий суд, який перевіряв би й докази в кримінальній справі.

Разом з тим поки що КПК не містить роз'яснень стосовно відповідної процедури. Тому, на думку КС, судді мають діяти аналогічно до того порядку, який вже є в кодексі. Адже прописано процедуру оскарження бездіяльності органів дізнання в час, коли кримінальна справа вже відкрита.

Таким чином, суддям доведеться деякий час застосовувати норми за власним розумінням. Надія лише на те, що, готуючи новий КПК, законотворці не забудуть і про цю неузгодженість між нині чинними нормами.

ОБМЕЖЕННЯ

«Нездорова» реклама

Верховна Рада заборонила рекламу медичних препаратів, використання та продаж яких дозволено лише за рецептом лікаря. Крім цього, буде створено список інших заборонених для рекламування ліків.

Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів у сфері охорони здоров'я щодо посилення контролю за обігом лікарських засобів, харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, функціональних харчових продуктів та дієтичних добавок» (№7007) підтримали 237 народних депутатів.

Відповідно до закону дозволяється реклама тільки тих лікарських засобів, які відпускаються без рецепта та не внесені до переліку заборонених до рекламування. Перелік препаратів, заборонених до рекламування, затверджуватиме центральний органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

ТЕОРІЯ

Імунна система законодавства

ОЛЕКСІЙ ПИСАРЕВ

Презентація наукових книжок, присвячених конституційній проблематиці, стала нагодою для вітчизняних та іноземних фахівців указати на проблеми в законодавстві України та решти країн світу.

КС проти бунтів

Презентуючи надруковану в Україні книгу «Конституціоналізм: уроки, виклики, гарантії», голова Конституційного суду Вірменії, а разом з тим член Венеціанської комісії Гагік Арутюнян звернув увагу на роль законодавчого контролю в розвитку суспільства. За його словами, конституційні суди виникали після соціальних катастроф, особливо очевидним їх значення стало після Другої світової війни.

«Конституційні суди були створені для того, щоб зміцнити імунну систему суспільного організму і не допускати соціальних катаклізмів», — наголосив Г.Арутюнян.

За його словами, моделі конституційного контролю у світі не повною мірою забезпечують системний і неперервний характер виявлення й оцінки порушень балансу. За словами фахівця, це призводить до накопичення негативної суспільної енергії, а згодом — до соціальних вибухів. На думку експерта, щоб убезпечити розвиток держав, слід запроваджувати додаткові елементи конституційного контролю — діагностики й моніторингу, завдяки яким удасться своєчасно виявляти порушення.

Актуальні питання порушує у своїй монографії «Захист прав і свобод людини і громадянина при здійсненні правосуддя в рішеннях Конституційного Суду» й очільник КС України Анатолій Головін. Він акцентував увагу на забезпеченні прав осіб, яких притягують до відповідальності за вчинення правопорушень, а також на гарантуванні прав потерпілих і свідків під час досудового та судового слідства.

«Я намагався звернути увагу наших законотворців на питання забезпечення гарантій тим людям, які постраждали від правопорушень. У Конституції це право закріплено декларативно, але реально до нього ще навіть не підійшли», — розповів А.Головін.

Сім разів відмір...

Репрезентував свою нову книгу «Конституційні проблеми в сучасній теорії права» й постійний представник Верховної Ради в КС Анатолій Селіванов.

Розповідаючи про свої позиції, науковець наголосив на необхідності обережного й дбайливого ставлення до Основного Закону. А.Селіванов переконаний, що поспішні намагання переписати Конституцію не знайдуть підтримки в середовищі вчених і теоретиків. На його думку, перш ніж переписувати Основний Закон, слід детально проаналізувати, чи варто йти на такий крок. «Модернізація Конституції має бути узгодженою з усіма інститутами влади, з усім суспільством», — доводив А.Селіванов.

Таку позицію підтримав і присутній на презентації колишній очільник КС Микола Селівон. За його словами, перш ніж проводити реформи, слід визначитись, які стоять завдання й що слід змінювати. Тому суддя КС у відставці сподівається, що в Конституційній асамблеї і владних кабінетах прислухаються до позиції А.Селіванова.

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА

Праця за кредит

Цілком можливо, що незабаром Фонд соціального страхування на випадок безробіття використовуватиме частину свого бюджету на здешевлення кредитів для підприємців. Завдяки цьому, на думку ініціаторів змін, удасться не лише зберегти існуючі робочі місця, але й створити нові.

У Верховній Раді зареєстровано проект «Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» (№9596). Ініціатор змін Василь Чуднов пропонує розширити можливості використання коштів Фонду соціального страхування на випадок безробіття. До існуючих форм підвищення рівня зайнятості пропонується додати право фонду сприяти отриманню роботодавцями пільгових кредитів на розвиток підприємницької діяльності та створення нових робочих місць. Крім цього, у разі ухвалення проекту фонд отримає право надавати безповоротну одноразову фінансову допомогу для організації безробітними підприємницької діяльності.

Відповідно до проекту переважне право працевлаштування на робочі місця, створені за допомогою пільгових кредитів, передбачається надати безробітним, зареєстрованим у службі зайнятості.

Однією з умов отримання роботодавцем пільгових кредитів є переважне право працевлаштування на новостворені робочі місця безробітних, зареєстрованих в державній службі зайнятості.

Згідно з бюджетом наступного року на виконання статті «Працевлаштування безробітних шляхом надання дотацій роботодавцям» заплановано 955 млн грн. Якщо ж правління фонду прийме рішення про спрямування частини цих коштів, наприклад 400 млн грн., на отримання пільгових кредитів, то, за підрахунками нардепа, вдасться створити від 10 тис. до 20 тис. нових робочих місць.

ФІНАНСИ

Небезпечне знання

Асоціація «Український Кредитно-Банківський Союз» звернулася до Нацбанку з питанням стосовно розв'язання низки проблем, які стосуються порядку обробки фінустановами персональних даних, що вважають банківською таємницею.

Це питання стало особливо актуальним для всіх суб'єктів підприємницької діяльності у зв'язку з набиранням чинності з 1 січня наступного року законом «Про захист персональних даних».

Відтепер навіть телефонні номери із зазначенням прізвищ власників у приватному щоденнику можуть стати приводом для накладання на власників баз даних штрафів Державною службою з питань захисту персональної інформації. Суттєво ускладнюється дотримання банківськими установами визначеного законом «Про банки та банківську діяльність» режиму конфіденційності при роботі з даними.

Крім того, випадки довільного тлумачення положень закону, в яких ідеться про посилення відповідальності за порушення законодавства про захист персональних даних, підвищують ризики застосування до керівництва банків санкцій. Тому УКБС пропонує Нацбанку затвердити окремий нормативний акт для визначення порядку обробки фінустановами даних, які вважаються банківською таємницею.

Для зменшення цих ризиків експерти Асоціації також пропонують визначити, в яких випадках фінустанова як власник бази персональних даних має повідомляти уповноважений держорган з питань захисту персональних даних про зміну відомостей, необхідних для реєстрації відповідної бази.

УКБС також наголосив на необхідності внесення змін до проекту постанови НБУ «Про внесення змін та доповнень до правил зберігання, використання та розкриття банківської таємниці». Зокрема, доповнення проекту нормою, згідно з якою згода клієнта на роботу з його персональними даними не вимагається, якщо остання проводиться банком на виконання вимог законодавства.

Крім того, експерти Асоціації запропонували НБУ ініціювати внесення змін до законодавства для реалізації принципу так званої мовчазної згоди в разі встановлення ділових відносин між банком та клієнтом, коли згода суб'єкта персональних даних передбачає надання партнерові необмежених прав на подальшу обробку таких відомостей.

«Закон «Про захист персональних даних» базується на основних принципах директиви Європейського парламенту та Ради ЄС щодо захисту прав приватних осіб стосовно обробки персональних даних. Проте слід урахувати, що важливо також ураховувати особливості національного правового поля, в тому числі й у питанні дотримання умов для зберігання банківської таємниці», — зазначила генеральний директор Асоціації Галина Оліфер.

КВАЛІФІКАЦІЯ

Небезпечні й заборонені.

Препарати, виключені зі списків, на відміну від їх складових, не є предметом злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ
Інформаційний лист

19 грудня 2011 року

Щодо вчинення окремих видів злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів

Головам апеляційних судів областей, міст Києва та Севастополя, Апеляційного суду Автономної Республіки Крим

Судова палата в кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ звертає увагу суддів місцевих та апеляційних судів України на те, що постановою КМ від 27.07.2011 №796 до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого постановою КМ від 6.05.2000 №770, внесено зміни, зокрема виключено:

— зі списків №1 таблиці I «Особливо небезпечні наркотичні засоби, обіг яких заборонено» та №2 таблиці I «Особливо небезпечні психотропні речовини, обіг яких заборонено» позицію «Кустарно виготовлені препарати з ефедрину, псевдоефедрину, фенілпропаноламіну (ФПА, норефедрин) або препаратів, які їх містять»;

— зі списку №1 таблиці II «Наркотичні засоби, обіг яких обмежено» позицію «Омнопон — суміш опіуму» та слово «(промедол)» у позиції «Тримеперидин (промедол)».

Зазначимо, що виключення зі списків №1 та №2 таблиці I позиції «Кустарно виготовлені препарати з ефедрину, псевдоефедрину, фенілпропаноламіну (ФПА, норефедрин) або препаратів, які їх містять» зумовлене тим, що:

1) складові (діючі речовини) зазначених препаратів визначені в переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого постановою КМ від 6.05.2000 №770 (із змінами, внесеними постановою КМ від 27.07.2011 №796);

2) використання формулювання «кустарно виготовлені препарати з ефедрину, псевдоефедрину, фенілпропаноламіну (ФПА, норефедрин) або препаратів, які їх містять» вказує, в першу чергу, на методи та умови отримання наркотичних засобів та психотропних речовин;

3) таке формулювання відсутнє в таблицях невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу, затверджених наказом МОЗ від 1.08.2000 №188 (у редакції наказу МОЗ від 29.07.2010 №634).

Виключення зі списку №1 таблиці II «Наркотичні засоби, обіг яких обмежено» позиції «Омнопон — суміш опіуму» та слово «(промедол)» у позиції «Тримеперидин (промедол)» зумовлене тим, що омнопон та промедол є торговими назвами лікарських засобів, діючі речовини яких, наприклад, омнопону — морфін, кодеїн та тебаїн передбачені в зазначеному переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

У зв'язку зі змінами, внесеними постановою КМ від 27.07.2011 №796 до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого постановою КМ від 6.05.2000 №770, судам при розгляді кримінальних справ, порушених за вчинення злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, необхідно враховувати наступне:

1. Диспозиції складів злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за своїм змістом є бланкетними (мають відсильний характер), оскільки для з'ясування наявності складу конкретного злочину необхідно звернутися до інших нормативно-правових актів України, в тому числі до постанови КМ «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» від 6.05.2000 №770 та наказу МОЗ «Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу» від 1.08.2000 №188.

2. Виключення зі списків №1 та №2 таблиці I позиції «Кустарно виготовлені препарати з ефедрину, псевдоефедрину, фенілпропаноламіну (ФПА, норефедрин) або препаратів, які їх містять» вказує на необхідність уточнення формулювання обвинувачення, оскільки зазначені препарати, на відміну від їх складових (діючих речовин), не є предметом злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Крім того, слід зазначити, що до «кустарно виготовлених препаратів з ефедрину, псевдоефедрину, фенілпропаноламіну (ФПА, норефедрин) або препаратів, які їх містять» належать меткатинон, катинон, амфетамін, метамфетамін та інші похідні речовини та засоби. При цьому зауважимо, що амфетамін та метамфетамін розміщені у списку №2 таблиці II «Психотропні речовини, обіг яких обмежено», тобто, на відміну від меткатинону та катинону, вони не відносяться до особливо небезпечних психотропних речовин. Тому при кваліфікації суспільно небезпечного діяння, предметом якого є зазначені речовини (амфетамін та метамфетамін), необхідно брати до уваги не якісні їх характеристики, а кількісні (розмір). У свою чергу, при визначенні розміру наркотичних засобів і психотропних речовин необхідно керуватися наказом МОЗ від 1.08.2000 №188 «Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу».

3. При розгляді кримінальних справ про злочини, предметом яких є кустарно виготовлені препарати з ефедрину, псевдоефедрину, фенілпропаноламіну (ФПА, норефедрин) або препаратів, які їх містять, що перебувають у провадженні судів та по яких не постановлено судові рішення, судам, беручи до уваги зміни, внесені постановою КМ від 27.07.2011 №796 до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого постановою КМ від 6.05.2000 №770, необхідно призначати повторні судові експертизи та з урахуванням експертних висновків та інших доказів у справі приймати рішення про кваліфікацію (перекваліфікацію) дій підсудних.

4. Судам апеляційної інстанції при апеляційному розгляді кримінальних справ про злочини, предметом яких є кустарно виготовлені препарати з ефедрину, псевдоефедрину, фенілпропаноламіну (ФПА, норефедрин) або препаратів, які їх містять, з урахуванням змін, внесених постановою КМ від 27.07.2011 №796 до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого постановою КМ від 6.05.2000 №770, необхідно дотримуватись вимог гл.30 КПК і з'ясовувати зазначені вище питання під час судового слідства, за наслідками якого постановляти судові рішення відповідно до вимог ст.366 КПК.

5. Роз'яснити судам, що судові рішення, які набрали законної сили, за наявності обставин, пов'язаних із внесенням змін постановою КМ від 27.07.2011 №796 до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого постановою КМ від 6.05.2000 №770, можуть бути переглянуті виключно в порядку, встановленому гл.32 КПК.

Крім того, судова палата у кримінальних справах ВСС, виходячи з необхідності забезпечення однакового і правильного застосування положень чч.4 стст.307, 309 КК як одних зі спеціальних видів звільнення особи від кримінальної відповідальності, вважає за необхідне повідомити наступне.

1. Із буквального тлумачення ч.4 ст.307 КК та проведеного системного аналізу використання законодавцем при побудові норм закону слів «або», «і», «з» випливає, що в ч.4 ст.307 КК передбачено дві відокремлені підстави звільнення особи від кримінальної відповідальності за вчинення злочинів, передбачених ч.1 ст.307 та ч.1 ст.309 КК. Зокрема:

1) добровільна здача особою наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів і повідомлення про джерело їх придбання;

2) добровільна здача особою наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів і сприяння особи в розкритті злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

При цьому зауважимо, що використання законодавцем слова «злочинів» вказує на два та більше суспільно-небезпечних діяння, а формулювання «злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів» — на те, що підставою для звільнення від кримінальної відповідальності є сприяння особи в розкритті саме таких злочинів. Зазначимо, що визначення терміну «обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» надано в абз.9 ч.1 ст.1 закону «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів».

Крім того, незважаючи на те, що в ч.4 ст.307 КК не міститься вказівки на необхідність сприяння особи в розкритті інших злочинів, а не тих, в яких вона обвинувачується, беручи до уваги п.1 ч.1 ст.66 КК, вважаємо практику звільнення особи від кримінальної відповідальності на підставі сприяння нею в розкритті злочинів, у яких вона обвинувачувалась, невірною, оскільки «активне сприяння розкриттю злочину» є обставиною, яка пом'якшує покарання, а не звільняє від нього.

2. Згідно з положеннями ч.4 ст.309 КК підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту є добровільне звернення цієї особи до лікувального закладу і початок її лікування від наркоманії.

Тому суд, вирішуючи питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, повинен з'ясувати:

1) чи вчинила особа злочин, передбачений ч.1 ст.309 КК;

2) чи звернулася вона до лікувального закладу добровільно, а невимушено, тобто чи ставила вона за мету вилікуватися від наркоманії, а не ухилитись у такий спосіб від кримінальної відповідальності за вчинений злочин;

3) чи розпочала лікування.

Відсутність хоча б однієї із цих умов, а також незгода винної особи на закриття кримінальної справи з відповідної підстави унеможливлює звільнення особи від кримінальної відповідальності за ч.4 ст.309 КК.

3. Крім того, доводимо до вашого відома, що деякі питання які виникають в практичній діяльності при звільненні особи від кримінальної відповідальності відповідно до ч.4 ст.309 КК, зокрема, щодо можливості такого звільнення на стадії попереднього розгляду справи, знайшли своє відображення у статті заступника голови ВСС С.Міщенка на сторінках науково-практичного юридичного журналу «Часопис цивільного і кримінального судочинства» №2 2011 р.

> «При кваліфікації суспільно небезпечного діяння, предметом якого є амфетамін та метамфетамін, необхідно брати до уваги не якісні їх характеристики, а кількісні».

СІМЕЙНІ ВІДНОСИНИ

Аліменти пенсійного віку.

Обов'язок утримувати батьків, які є непрацездатними та потребують допомоги, не залежить від майнового стану їхніх повнолітніх дітей

Верховний Суд України
Іменем України
Рішення

25 серпня 2011 року **м.Київ**

Колегія суддів судової палати в цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у складі:
головуючого — ГВОЗДИКА П.О.,
суддів: КАРПЕНКО С.О., ПИСАНОЇ Т.О., СИТНІК О.М., УМНОВОЇ О.В.,

розглянувши в судовому засіданні справу за позовом *Особи 3* до *Особи 4* про стягнення аліментів на утримання батька, за касаційною скаргою *Особи 3* на рішення Апеляційного суду Полтавської області від 16.03.2011,

ВСТАНОВИЛА:

Особа 3 звернувся до суду з позовом до *Особа 4* про стягнення аліментів на своє утримання.

Позовні вимоги мотивував тим, що відповідач — його син, якому він подарував квартиру. Після цього син став ставитися до нього явно негативно, принизливо, ображати його честь та гідність. У квітні 2010 року відповідач продав квартиру сторонній особі, намагався виселити його з квартири, але судовим рішенням за ним та дружиною визнано право користування квартирою.

Позивач є інвалідом 1 групи, повністю паралізований, потребує коштів на лікування, придбання додаткового харчування, тобто потребує матеріальної допомоги. Другий син, *Особа 1*, надає матеріальну допомогу добровільно. Відповідач має зарплату 2000 грн., його сім'я забезпечена, дружина має заробіток не менше 2000 грн., тому син спроможний допомагати йому матеріально. Просив стягнути з відповідача на свою користь аліменти у розмірі 1/4 частини заробітку.

Рішенням Великобагачанського районного суду Полтавської області від 13.01.2011 позовні вимоги *Особи 3* задоволені частково. Стягнуто з *Особи 4* аліменти на утримання батька *Особи 3* довічно в розмірі 1/6 частини всіх видів його заробітку (доходу) щомісячно. В іншій частині позовних вимог *Особі 3* відмовлено.

Рішенням Апеляційного суду Полтавської області від 16.03.2011 рішення Великобагачанського районного суду Полтавської області від 13.01.2011 скасовано та ухвалено нове, яким *Особі 3* відмовлено в задоволенні позовних вимог.

У касаційній скарзі *Особа 3* просить скасувати рішення суду апеляційної інстанції та залишити в силі рішення суду першої інстанції, мотивуючи свою вимогу порушенням судом апеляційної інстанції норм процесуального права та неправильним застосуванням норм матеріального права.

Колегія суддів Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ, заслухавши доповідь судді, вивчивши матеріали цивільної справи та дослідивши доводи касаційної скарги вважає, що вона підлягає частковому задоволенню.

Відповідно до ст.213 ЦПК рішення суду повинно бути законним і обгрунтованим.

Згідно зі ст.214 ЦПК під час ухвалення рішення суд вирішує такі питання: 1) чи мали місце обставини, якими обгрунтовувалися вимоги і заперечення, та якими доказами вони підтверджуються; 2) чи є інші фактичні дані (пропущення строку позовної давності тощо), які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження; 3) які правовідносини сторін випливають із встановлених обставин; 4) яка правова норма підлягає застосуванню до цих правовідносин.

Суд апеляційної інстанції, відмовляючи в задоволенні позову, виходив з того, що *Особа 3* має пенсію, яка перевищує розмір прожиткового мінімуму, а відповідач має на утриманні двох малолітніх дітей, проживає в орендованому житлі.

З такими висновками суду апеляційної інстанції погодитися не можна.

Відповідно до ч.1 ст.202 СК повнолітні дочка, син зобов'язані утримувати батьків, які є непрацездатними і потребують матеріальної допомоги.

При вирішенні питання про стягнення аліментів на утримання батьків слід враховувати, що вказане право батьків, якому кореспондує обов'язок повнолітніх дітей, виникає за наявності двох умов: непрацездатності батьків та наявності в них потреби в матеріальній допомозі й не залежить від майнового стану повнолітніх дочки, сина. Звільнення від обов'язку утримувати матір, батька та обов'язку брати участь у додаткових витратах можливі, лише коли буде встановлено, що мати, батько ухилялися від виконання своїх батьківських обов'язків, що передбачено ч.1 ст.204 СК.

Довідки про доходи батька, який ставить питання про стягнення аліментів, та матері, яка є дружиною батька, є лише одним із засобів доказування, передбачених ч.2 ст.57 ЦПК і не заперечують факт потреби батька у матеріальній допомозі.

Суди дослідили надані сторонами докази і достовірно встановили, що *Особа 3* є батьком *Особи 4*. З наданих позивачем доказів, а саме довідки МСЕК серія МСЕ №0337470 від 27.11.2007 вбачається, що він є інвалідом 1 групи, і вказана група інвалідності встановлена безстроково, *Особа 3* потребує постійного стороннього догляду і допомоги, втратив здібності до самообслуговування, пересування. Проживає у квартирі, яку він подарував відповідачу. Значні кошти повинен витрачати на придбання ліків, що підтверджується відповідними чеками.

Особа 3 надав докази того, що він є непрацездатним і потребує матеріальної допомоги.

Суд апеляційної інстанції, у порушення вимог стст.60, 212, 213 ЦПК належним чином указаних доказів не перевірив та вимог ч.1 ст.202 СК не врахував, тому його рішення підлягає скасуванню.

Разом з тим, суд першої інстанції, повно і всебічно дослідивши обставини справи та надавши оцінку доказам, не врахував, що визначення розміру аліментів залежить від матеріального та сімейного стану сторін та при цьому повинна враховуватися можливість одержання утримання від інших дітей, до яких не пред'явлено позову про стягнення аліментів, дружини, чоловіка, що передбачено ст.205 СК.

За таких обставин, відповідно до ст.341 ЦПК колегія суддів уважає за можливе скасувати рішення суду апеляційної інстанції та змінити рішення суду першої інстанції, зменшивши розмір аліментів, що стягуються на утримання батька, з урахуванням майнового стану позивача та відповідача.

Колегія суддів уважає за можливе стягнути на користь *Особи 3* аліменти з *Особи 4* в розмірі 1/8 частини усіх видів його заробітку (доходу).

Керуючись стст.333, 335, 336, 341, 343, 344, 346, 349 ЦПК, колегія суддів Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ

ВИРІШИЛА:

Касаційну скаргу *Особи 3* задовольнити частково.

Рішення Апеляційного суду Полтавської області від 16.03.2011 скасувати.

Рішення Великобагачанського районного суду Полтавської області від 13.01.2011 змінити в частині визначення розміру стягуваних аліментів з 1/6 частини усіх видів заробітку (доходу) щомісячно до 1/8 (однієї восьмої) частини усіх видів заробітку (доходу) щомісячно.

В іншій частині рішення Великобагачанського районного суду Полтавської області від 13.01.2011 залишити без змін.

Рішення оскарженню не підлягає.

СТРАХУВАННЯ

Спільне проживання сім'ї не створює.

Перебування доньки в зареєстрованому шлюбі унеможливлює отримання нею одноразової допомоги в разі смерті батька

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ
Іменем України
Рішення

31 серпня 2011 року *м.Київ*

Колегія суддів судової палати в цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у складі:

головуючого — МАКАРЧУКА М.А.,
суддів: ВИСОЦЬКОЇ В.С., ДИБИ В.Г., НАГОРНЯКА В.А., ХОПТИ С.Ф.,

розглянувши в судовому засіданні справу за позовом *Особи 3* до відділення виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань в м.Краснодоні та Краснодонському районі Луганської області про встановлення факту проживання однією сім'єю та стягнення одноразової допомоги, за касаційною скаргою відділення виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань в м.Краснодоні та Краснодонському районі Луганської області на рішення Краснодонського міськрайонного суду від 13.12.2010 та ухвалу Апеляційного суду Луганської області від 23.02.2011,

ВСТАНОВИЛА:

У травні 2010 року *Особа 3* звернулася до суду із зазначеним позовом. Зазначала, що вона проживала однією сім'єю разом зі своїми батьком *Особою 4*, який помер *Інформація 1*. Посилаючись на те, що її батько за життя працював у вугільній промисловості та отримав професійне захворювання, у зв'язку із чим вона на підставі закону «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» має право на отримання одноразової допомоги, просила на підставі стст.256, 258 ЦПК встановити факт її проживання однією сім'єю зі своїм батьком, оскільки такий факт необхідний їй для отримання одноразової допомоги, та стягнути з відділення фонду на її користь 144480 грн. одноразової допомоги.

Рішенням Краснодонського міськрайонного суду від 13.12.2010, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Луганської області від 23.02.2011 позов задоволено. Установлено факт проживання *Особи 3* однією сім'єю з її батьком *Особою 4*. Стягнуто з відділення виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань в м.Краснодоні та Краснодонському районі Луганської області на користь *Особи 3* одноразову допомогу в розмірі п'ятирічної заробітної плати померлого в сумі 144480 грн.

У касаційній скарзі заявник просить скасувати зазначені судові рішення та ухвалити нове рішення про відмову в задоволенні позову, посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального та порушення норм процесуального права.

Касаційна скарга підлягає задоволенню з таких підстав.

Задовольняючи позовні вимоги *Особи 3*, суд першої інстанції, з висновками якого погодився й апеляційний суд, виходив із того, що позивачка *Особа 3* проживала однією сім'єю з її батьком, *Особою 4*, що дає їй право на отримання одноразової допомоги на підставі ст.34 закону «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».

Однак з такими висновками судів погодитись не можна.

Судом установлено, що *Особа 4* підлягав обов'язковому страхуванню від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання відповідно до закону від 23.09.99 «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».

У 2009 році *Особа 4* помер.

Висновком МСЕК від 7.05.2009 встановлено причинно-наслідковий зв'язок смерті *Особи 4* з професійним захворюванням.

Особа 3 є донькою *Особи 4*.

Особа 3 з 1984 року перебуває в зареєстрованому шлюбі з *Особою 5*.

За змістом ст.28 закону від 23.09.99 «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» страхові виплати, які Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань виплачує застрахованому чи особам, які мають на це право, в разі настання страхового випадку складаються із:

1) страхової виплати втраченого заробітку (або відповідної його частини) залежно від ступеня втрати потерпілим професійної працездатності (щомісячна страхова виплата);

2) страхової виплати в установлених випадках одноразової допомоги потерпілому (членам його сім'ї та особам, котрі перебували на утриманні померлого);

3) страхової виплати пенсії по інвалідності потерпілому;

4) страхової виплати пенсії у зв'язку з втратою годувальника;

5) страхової виплати дитині, яка народилася інвалідом внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання її матері під час вагітності;

6) страхових витрат на медичну та соціальну допомогу.

Відповідно до ст.33 закону від 23.09.99 «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» в разі смерті потерпілого право на одержання щомісячних страхових виплат (пенсії у зв'язку з втратою годувальника, котрий помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання) мають непрацездатні особи, які перебували на утриманні померлого або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання, а також дитина померлого, яка народилася протягом не більш як десятимісячного строку після його смерті.

Такими непрацездатними особами є:

1) діти, які не досягли 16 років; діти з 16 до 18 років, які не працюють, або старші за цей вік, але через вади фізичного або розумового розвитку самі не спроможні заробляти; діти, які є учнями, студентами (курсантами, слухачами, стажистами) денної форми навчання, — до закінчення навчання, але не більш як до досягнення ними 23 років;

2) жінки, які досягли 55 років, і чоловіки, які досягли 60 років, якщо вони не працюють;

3) інваліди — члени сім'ї потерпілого на час інвалідності;

4) неповнолітні діти, на утримання яких померлий виплачував або був зобов'язаний виплачувати аліменти;

5) непрацездатні особи, які не перебували на утриманні померлого, але мають на це право.

Право на одержання страхових виплат у разі смерті потерпілого мають також дружина (чоловік) або один з батьків померлого чи інший член сім'ї, якщо він не працює та доглядає дітей, братів, сестер або онуків потерпілого, які не досягли 8-річного віку.

Згідно із ч.7 ст.34 закону від 23.09.99 «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» у разі смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання розмір одноразової допомоги його сім'ї повинен бути не меншим за п'ятирічну заробітну плату потерпілого і, крім того, не меншим за однорічний заробіток потерпілого на кожну особу, яка перебувала на його утриманні, а також на його дитину, яка народилася протягом не більш як десятимісячного строку після смерті потерпілого.

За змістом ст.3 Сімейного кодексу, сім'я створюється на підставі шлюбу. Подружжя уважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно.

Оскільки *Особа 3* перебуває в зареєстрованому шлюбі, вона не може бути членом іншої сім'ї, не є непрацездатною й не відноситься до осіб, які мають право на одноразову допомогу, то передбачені законом «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» підстави для одержання одноразової допомоги після смерті *Особи 4* у *Особи 3* відсутні.

Таким чином, оскільки фактичні обставини справи суди встановили повно, але неправильно застосували матеріальний закон, який регулює спірні правовідносини, постановлені у справі судові рішення підлягають скасуванню з ухваленням нового рішення про відмову в задоволенні позову.

Керуючись п.5 ч.1 стст.336, 341, ч.2 ст.344 ЦПК, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ

ВИРІШИЛА:

Касаційну скаргу відділення виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань в м.Краснодоні та Краснодонському районі Луганської області задовольнити.

Рішення Краснодонського міськрайонного суду від 13.12.2010 та ухвалу Апеляційного суду Луганської області від 23.02.2011 скасувати і ухвалити нове рішення.

У задоволенні позовних вимог *Особи 3* до відділення виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань в м.Краснодоні та Краснодонському районі Луганської області про встановлення факту проживання однією сім'єю та стягнення одноразової допомоги відмовити.

Рішення оскарженню не підлягає.

СПІЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

Усе дістанеться дружині.

Перебування у фактичних шлюбних стосунках не дає права на спадкування придбаного за цей період майна

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ
Іменем України
Рішення

25 серпня 2011 року *м.Київ*

Колегія суддів судової палати в цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у складі:

головуючого — МАКАРЧУКА М.А.,
суддів: ВИСОЦЬКОЇ В.С., ЄВТУШЕНКО О.І., ДЕРБЕНЦЕВОЇ Т.П., НАГОРНЯКА В.А.,

розглянувши в судовому засіданні справу за позовом *Особи 3* до *Особи 4, Особи 5, Особи 6* про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка і жінки без реєстрації шлюбу, про визнання права власності на майно, набуте за час спільного проживання, за касаційною скаргою *Особи 7* в інтересах та по дорученню *Особи 4, Особи 5, Особи 6* на рішення Баришівського районного суду Київської області від 17.01.2011 та рішення Апеляційного суду Київської області від 18.03.2011,

ВСТАНОВИЛА:

В листопаді 2010 року позивачка звернулася до місцевого суду з позовом про встановлення факту проживання її та *Особи 8* однією сім'єю без реєстрації шлюбу з 1991 року і до *Інформація 1* — дня його смерті. Крім того, вказала що за час перебування у фактичних шлюбних стосунках ними придбано трактор колісний марки Т-16МГ 1992 року випуску, державний *Номер 5*, трактор колісний Т-25 1984 року випуску, державний *Номер 4*; причіп марки 1ПТС-2 1986 року випуску, державний *Номер 7* та інше майно. З цих підстав просила визнати за нею право власності на 1/2 частину майна за правилами, встановленими ст.74 СК.

Рішенням Баришівського районного суду Київської області від 17.01.2011 позовні вимоги задоволено.

Встановлено факт проживання *Особи 3* та *Особи 8* однією сім'єю без шлюбу з 1991 року до дня його смерті *Інформація 1*.

Визнано за *Особою 3* право на спільне майно, набуте нею під час спільного проживання з *Особою 8* з 1991 року.

Визнано за *Особою 3* право власності на 1/2 частину набутого майна на загальну суму 39500 грн. за час спільного проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу з *Особою 8*, а саме на:

1/2 частину трактора колісного марки Т-16МІ-1992 року випуску, державний *Номер 5*, вартістю 24000 тис. грн.;

1/2 частину трактора колісного Т-25 1984 року випуску, державний *Номер 4*, вартістю 17000 тис. грн.

1/2 частину трактора колісного ЮМЗ•6 1992 року випуску, державний *Номер 1*, вартістю 30000 грн.;

1/2 частину причепа марки ІПТС•2 1986 року випуску, державний *Номер 6*, вартістю 2000 грн.;

1/2 частину причепа марки 2ПТС-4 1983 року випуску, державний *Номер 2*, вартістю 4000 грн.

1/2 частину причепа марки 2ПТС-4 1976 року випуску, державний *Номер 3*, вартістю 2000 грн.

Вирішено питання про судові витрати.

Рішенням Апеляційного суду Київської області від 18.03.2011 рішення місцевого суду змінено.

Визнано за *Особою 3* право власності на 1/2 частину набутого майна за час спільного проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу з *Особою 8* (померлого *Інформація 1*), а саме трактор колісний марки І-16МГ, д.н. *Номер 8*, вартістю 24000 грн.; трактор колісний Т-25, д.н. *Номер 4*, вартістю 17900 грн.; причіп марки ІПТС•2, д.н. *Номер 6*, вартістю 2000 грн.; причіп марки 2ПТС-4, д.н. *Номер 2*, вартістю 4000 грн.; причіп марки 2ПТС-4 1976 року, д.н. *Номер 3*, вартістю 2000 грн.

Стягнуто з *Особи 5, Особи 6, Особи 4* в солідарному порядку на користь *Особи 3* судовий збір в розмірі 275 грн. 90 коп., а також витрати на правову допомогу в сумі 3100 грн.

В касаційній скарзі *Особа 7* просить скасувати рішення місцевого суду та рішення апеляційного суду і направити справу на новий розгляд до місцевого суду, посилаючись на порушення судами норм процесуального права та неправильне застосування норм матеріального права.

Касаційна скарга підлягає частковому задоволенню з наступних підстав.

Відповідно до вимог ст.335 ЦПК під час розгляду справи в касаційному порядку суд перевіряє в межах касаційної скарги правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

Згідно із ст.341 ЦПК суд касаційної інстанції має право скасувати судові рішення і ухвалити нове рішення або змінити рішення, якщо застосовано закон, який не поширюється на ці правовідносини, чи не застосовано закон, який підлягав застосуванню.

Задовольняючи позовні вимоги, місцевий суд виходив, а апеляційний суд погодився, що позивачка та померлий *Особа 8* проживали однією сім'єю без реєстрації шлюбу, а тому відповідно до приписів ст.74 СК *Особа 3* має право на 1/2 частину майна, набутого в цей період.

Заперечуючи проти позову та оскаржуючи рішення місцевого суду в апеляційному суді, відповідачі зазначали, що померлий до смерті перебував у шлюбі з відповідачкою *Особою 4*, а тому позов із заявлених підстав задоволенню не підлягає.

Зміст рішень судів попередніх інстанцій свідчить про те, що відхиляючи заперечення відповідачів, суди виходили із спотвореного змісту ст.74 СК.

Так, відповідно до ст.74 ч.1 СК якщо жінка та чоловік проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, майно, набуте ними за час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено письмовим договором між ними.

Судами встановлено і підтверджується письмовими доказами, що померлий *Особа 8* та відповідачка *Особа 4* перебували у шлюбі з 5.11.1966 і шлюб не розривали.

Встановивши такі обставини, суди не застосували правила ст.74 ч.1 СК і необгрунтовано задовольнили позовні вимоги із заявлених у місцевому суді підстав.

Оскільки *Особа 8* перебував в іншому шлюбі, то в позовних вимогах про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка і жінки без реєстрації шлюбу, про визнання права власності на майно, набуте за час спільного проживання чоловіка і жінки без реєстрації шлюбу, *Особі 3* необхідно відмовити.

З цих підстав судові рішення підлягають скасуванню з постановленням нового рішення про відмову в позові.

Керуючись стст.335, 336, 341 ЦПК, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ,

ВИРІШИЛА:

Касаційну скаргу *Особи 7* в інтересах та по дорученню *Особи 4, Особи 5, Особи 6* задовольнити частково.

Рішення Баришівського районного суду Київської області від 17.01.2011 та рішення Апеляційного суду Київської області від 18.03.2011 скасувати.

У задоволенні позовних вимог *Особи 3* до *Особи 4, Особи 5, Особи 6* про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка і жінки без реєстрації шлюбу, про визнання права власності на майно, набуте за час спільного проживання однією сім'єю чоловіка і жінки без реєстрації шлюбу, відмовити за безпідставністю.

Рішення оскарженню не підлягає.

КОРИСЛИВІ МОТИВИ

Суддя проти інвалідів

Прокуратура Дніпропетровської області спільно з УСБУ в Дніпропетровській області відправила на лаву підсудних суддю одного з районних судів Кривого Рогу, котрий, здійснюючи правосуддя у цивільних справах за позовами інвалідів про отримання ними страхових виплат у зв'язку з втратою працездатності на виробництві, необгрунтовано затягував розгляд справ, при цьому вимагав і отримував від позивачів хабарі.

Як повідомили «ЗіБ» у прес-службі прокуратури Дніпропетровської області, «винагороду» суддя брав за швидке завершення розгляду справ і винесення ним законних рішень суду на користь позивачів. Крім того, суддя ще й шахраював — виманював гроші в інвалідів під приводом передачі хабара суддям апеляційного суду області за залишення без змін рішення суду першої інстанції.

Таким чином суддя протягом червня — серпня поточного року отримав хабарі від 3 позивачів у розмірі 24491 грн., а також у шахрайський спосіб заволодів сумою 10491 грн.

30 листопада 2011 року ця кримінальна справа була направлена в суд. Обвинувачений постане перед судом за злочини, передбачені ч.3 ст.368 («Одержання хабара»), ч.1 ст.364 («Зловживання владою або службовим становищем») і чч.1, 2 ст.190 («Шахрайство») КК. Зараз суддя перебуває у відставці.

НА МІСЦІ ЗЛОЧИНУ

Злочинний тандем

У Волинській області співробітники СБУ спільно з Генеральною прокуратурою України викрили корупційну діяльність прокурора Ківерцівського району й заступника голови районного суду.

Як повідомляє прес-центр СБУ, суддя вимагала від місцевого жителя $5,5 тис. за винесення його близькому родичеві менш суворого вироку, не пов'язаного з позбавленням волі. В інакшому погрожувала 7-річним тюремним строком.

Частина цієї суми призначалася також прокуророві району за відмову від обвинувачення в одному з інкримінованих злочинів, а надалі за відмову від оскарження вироку суду, відзначили в Службі безпеці.

14 грудня в приміщенні районної прокуратури співробітники СБУ затримали прокурора під час отримання ним хабара. Після цього була затримана і суддя.

Генеральною прокуратурою порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч.2 ст.368 КК («одержання хабара посадовою особою, яка займає відповідальне становище за попередньою змовою групою осіб»). Правопорушникам загрожує позбавлення волі строком від 5 до 10 років з позбавленням права займати певні посади або займатися певною діяльністю строком до 3 років з конфіскацією майна.

ДО ВІДПОВІДІ

Фатальна недбалість

Прокуратура Печерського району м. Києва порушила кримінальну справу за фактом недбалості службових осіб ТОВ «Дніпроплаза» під час проведення ремонтних робіт у нежилому будинку на вул. П.Мирного, 24 (ч.1 ст.367 КК). Нагадуємо, 2 грудня обвалилася стіна двоповерхового нежилого будинку, в результаті чого під завалом опинився чоловік.

Як з'ясувалось, на зазначеному об'єкті проводилися роботи з демонтажу аварійних конструкцій будівлі, під час яких на працівника впала стіна. З численними травмами потерпілого було доставлено в лікарню, де він перебуває до сьогодні. Більше того, чоловік працював на об'єкті без оформлення належним чином трудових відносин.

У ході розслідування встановлено, що будівельно-монтажні роботи ТОВ «Дніпроплаза» проводило з грубими порушеннями вимог закону «Про регулювання містобудівної діяльності», а саме без отримання дозвільних документів на початок робіт, за повної відсутності на об'єкті інженерно-технічних працівників, із залученням найманих робітників, з котрими не було проведено інструктаж з охорони праці та не укладалися трудові угоди.

РІЧНИЦЯ

МВС для людей

20 грудня українській міліції виповнилося 20 років. Віктор Янукович привітав стражів порядку із професійним святом і вручив нагороди тим правоохоронцям, які зробили внесок у справу захисту правопорядку.

У привітальному слові В.Янукович зазначив, що міліціонер в очах громадян має бути надійним помічником і захисником, бо він представляє державну владу. За словами В.Януковича, хоч як це не прикро, але сьогодні ще доводиться говорити про корупцію, випадки насильства та інші недоліки правоохоронної сфери. Такі дії руйнують авторитет держави, підривають довіру до закону. У зв'язку з цим глава держави наголосив на неприпустимості порушення прав і свобод громадян під час їхнього затримання та перебування за гратами в органах внутрішніх справ, недотримання положень законодавства під час проведення досудового слідства. В.Янукович підкреслив, що робота «для галочки» спотворює саму суть правоохоронної діяльності, а тому потрібно працювати для людей та заради них.

Крім того, Президент звернув увагу на реформи. За словами глави держави, органічним результатом цих змін має стати трансформація МВС у відомство європейського зразка, що стоїть на захисті прав, честі, гідності та законних інтересів громадян і держави. В.Янукович також окреслив коло пріоритетних питань, які правоохоронцям належить вирішувати в ході повсякденної роботи. Серед них — протидія дитячій та підлітковій злочинності, незаконному обігу наркотиків, розкраданню бюджетних коштів, а також забезпечення належного рівня охорони громадського порядку під час фінальної частини Євро-2012.

Після привітання від Президента програму урочистостей продовжив святковий концерт — міліціонерів привітали українські зірки естради.

В.Янукович особисто привітав міліціонерів з професійним святом.

ПЕРСПЕКТИВА

Євроміліція до єврочемпіонату.

Правоохоронці прослідкують за «ультрас», вивчать англійську й пересядуть в «рено»

АЛІНА АЛЕКСАНДРОВА

На порядку денному МВС — підготовка до Євро-2012. Саме цю тему днями обговорювали наші міліціонери зі своїми колегами з Польщі — делегацією Московської комендатури поліції Варшави (благо, для них ця тема є не менш актуальною). У результаті було підписано договір про співпрацю і сторони висловили упевненість, що під час проведення єврочемпіонату в Україні буде порядок. Цій же темі недавно приділив увагу й Президент, вітаючи міліціонерів із професійним святом. Між іншим, МВС вже активно готується до приїзду європейських фанів.

На Євро-2012 українська міліція простежить за «ультрас»?

Польща — Україна — готовність номер один

Делегація Московської комендатури поліції Варшави на чолі з комендантом генералом поліції Адамом Муляжем днями відвідала столичний міліційний главк для того, щоб дізнатися, як наше Головне управління готується до проведення Євро-2012, і підписати протокол між столичними управліннями внутрішніх справ України та Польщі про співпрацю у сфері боротьби зі злочинністю на 2012—2013 роки. Під час візиту А.Муляж відвідав відремонтований НСК «Олімпійський», ознайомився із системами безпеки стадіону. Йому також розповіли про плани щодо забезпечення громадського порядку в Києві під час проведення фінальної частини чемпіонату, продемонстрували технічні можливості київської міліції, роботу чергової частини Головного управління та інтерактивної системи по управлінню нарядами правоохоронців.

Начальник Головного управління МВС у Києві Олексій Крикун зазначив, що зараз у київської міліції — три першочергові проблеми, які безпосередньо пов'язані із фінансуванням програми підготовки до Євро-2012.

Перша — це спільна фан-зона на Хрещатику, де зберуться уболівальники команд-суперниць. Міліція уважає, що для забезпечення громадського порядку було б логічно розділити глядачів. Адже не секрет, що уболівальники під час перегляду матчу активно вживають слабкоалкогольні напої у великій кількості. Азарт уболівальників, помножений на об'єм випитого, може стати причиною конфліктів.

Друга проблема — це кількість камер відеоспостереження на вулицях. Планом підготовки передбачалася інтеграція цих камер у систему управління нарядами міліції. Це, безумовно, дозволить міліції ефективніше фіксувати правопорушення й реагувати на них.

Третя — це вивчення іноземних мов співробітниками міліції. За планом підготовки передбачалося залучення до процесу викладання фахівців Міносвіти. Проте через відсутність фінансування ця позиція залишається поки що невиконаною і столична міліція змушена самостійно вирішувати цю проблему. Тут нам істотну допомогу надає Національна академія внутрішніх справ. Всього до Євро-2012 планується, що англійську і німецьку вивчать понад 2 тис. співробітників столичної міліції.

До речі, до цього МВС вже заявляло про амбітні плани — до 2012 року англійську мову вивчать 27 тис. міліціонерів. А екс-міністр МВС Анатолій Могильов особисто пообіцяв, що правоохоронці заговорять аж чотирма іноземними мовами — англійською, німецькою, іспанською та французькою. Очевидно, ця мета поки що залишається недосяжною.

Між іншим, вище керівництво польської поліції днями вже відрапортувало: з питань безпеки Польща буде повністю готова до чемпіонату Європи з футболу до 15 травня. Про це недавно повідомив заступник глави МВС країни Адам Рапацький. За його словами, підготовка «увійшла до останньої фази перевірки стану готовності всіх служб». «В рамках проекту «Доброзичливий кордон» під час Євро-2012 на чотирьох прикордонних з Україною пунктах будуть уведені спеціальні зони для швидкого пропуску уболівальників. Їх оглядатимуть в одному місці польські й українські прикордонники й митники. Таким чином, рух на кордоні буде швидким», — повідомив також А.Рапацький.

Україна «фільтрує» гостей

Тим часом в Україні спостерігається активна підготовка до знакової події. Правда, називати точні дати поки що ніхто не поспішає. Окрему увагу цій темі приділив навіть глава держави під час святкування Дня міліції. «Найважливішим випробуванням міліції «на міцність» повинне стати гідне проведення в Україні футбольного чемпіонату Євро-2012. Це завдання вимагає перш за все налагодження багаторівневих комунікацій — як внутрішніх, так і зовнішніх», — сказав Віктор Янукович. Глава держави висловив упевненість, що Євро-2012 буде проведено на високому організаційному рівні, з урахуванням європейського й світового досвіду. «Безпека і права громадян України й гостей чемпіонату повинні бути гарантовані», — підкреслив Президент. Нагадаємо, у вересні цього року В.Янукович створив штаб із забезпечення міжнародної взаємодії та координації заходів безпеки щодо підготовки й проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу.

Між іншим, з'ясувалося, що до проведення Єврочемпіонату міліція вже має деякі нововведення. Скажімо, при МВС не так давно з'явилася служба, яка займається контролем європейських «ультрас». У базі даних НФІП фани-хулігани з різних країн зафіксовані поіменно, і УЄФА користується цією інформацією, коли треба обмежити вхід таких уболівальників на матчі.

А ще МВС затіяло локальну «автореформу» в містах — господарях турніру. У Києві, Донецьку, Харкові та Львові правоохоронці вирішили відмовитися від традиційних уазиків-«бобиків», замінивши їх на «рено». Планують купити кілька сотень авто. Про це заявив заступник голови МВС Дмитро Ворона. У міліції говорять, що, відпрацювавши по 20 років, «бобики» морально застаріли.

Незабаром ми побачимо на власні очі, наскільки зміниться міліція до Євро-2012, і чи стануть до цього часу правоохоронці ввічливими, мобільними і володітимуть чотирма, ну, або хоча б однією іноземною мовою.

АУДИТ

Нестандартні стандарти

Рахункова палата провела аудит ефективності використання коштів державного бюджету на стандартизацію.

Його результати засвідчили, що діяльність центральних органів виконавчої влади, на які законодавством покладалися функції у сфері стандартизації (Держспоживстандарту, Мінекономіки, Мінрегіонбуду, Мінпромполітики, Мінпаливенерго та інших), щодо виконання у 2009—2010 рр. і протягом 9 місяців 2011-го заходів із стандартизації була незадовільною, а бюджетні кошти використовувалися з порушеннями чинного законодавства та неефективно.

Державна програма стандартизації на 2006—2010 рр. за своїми основними заходами була виконана менш ніж наполовину, отже, її мети не досягнуто. Як наслідок, сучасний стан стандартизації не відповідає зобов'язанням держави, взятим у рамках вступу до Світової організації торгівлі, а також потребам національної економіки, гальмує її розвиток та конкурентоспроможність.

У 2009—2010 рр. і протягом 9 місяців 2011-го на заходи із стандартизації Держспоживстандарт і центральні органи виконавчої влади, задіяні у виконанні програми, використали 34,2 млн грн., з яких близько 21 млн грн. — неефективно та з порушенням чинного законодавства.

Діяльність Держспоживстандарту як державного замовника програми стандартизації та основного виконавця її заходів була незадовільною. Зокрема, із 960 національних стандартів, гармонізованих з міжнародними та європейськими, що розроблялися цим відомством за рахунок бюджетного фінансування та були затверджені у 2009—2010 рр., на сьогодні видано лише близько 9%. Решта стандартів для користування не доступні, що знижує конкурентоспроможність національної економіки.

Рахункова палата зазначає, що окремі міністерства взагалі ігнорували виконання заходів програми в закріплених за ними сферами. Зокрема, МОЗ та Міністерство охорони навколишнього природного середовища протягом дії програми кошти на її виконання не планували та виконувати заходи не починали.

Мінпромполітики, Мінрегіонрозвитку й Мінпаливенерго не забезпечили розроблення гармонізованих стандартів у передбаченій програмою кількості, тому й не виконали основних завдань у закріплених за ними сферах. При цьому останні два роки Мінпромполітики таку діяльність взагалі не провадило. За час дії програми затверджено лише 14,5% стандартів від загальної кількості гармонізованих з міжнародними та європейськими, розроблених Мінпромполітики. У 2009—2010 рр. завдання програми з розроблення гармонізованих стандартів, визначені Мінрегіонбуду та Мінпаливенерго, виконані ними лише на 6 і 7% відповідно.

ФРАНЦІЯ

Відповідає за зловживання.

Вирок Шираку став ознакою «зрілої і прозорої демократії»

ОЛЕКСАНДР САВЕЛЬЄВ, *Лента.ру*

Французький суд визнав колишнього президента країни Жака Ширака винним у корупції й засудив його до 2 років позбавлення волі умовно. За версією слідства, з 1992 до 1995 р. Ж.Ширак, очолюючи мерію Парижа, створював фіктивні робочі місця й фінансував за рахунок цього свою партію. Екс-президент із вироком не погодився, але подавати апеляцію не став.

Ж.Ширак: «Що не кажіть, а таке рішення кого завгодно змусило б замислитися».

Вирок Ж.Шираку слід визнати щадним: згідно з французьким законодавством за перевищення повноважень, розтрату та зловживання довірою колишньому президентові загрожувало до 10 років в'язниці і штраф $150 тис.

Переслідування екс-глави держави було пов'язане з його діяльністю на посаді мера Парижа. Ж.Ширак очолював міську адміністрацію з 1977 до 1995 р., проте в правоохоронних органів викликали питання лише останні 3 роки його роботи. За версією слідства, у цей період Ж.Ширак створив десятки фіктивних робочих місць у мерії й виплачував «мертвим душам» заробітну плату. Ці гроші надходили на рахунки партії «Об'єднання на підтримку республіки», якою керував Ж.Ширак. З цих же засобів, як стверджувало слідство, фінансувалася кампанія Ж.Ширака перед президентськими виборами 1995 р., на яких він у результаті й переміг.

Перші спроби притягти Ж.Ширака до відповідальності були зроблені ще в кінці 1990-х рр. Тоді на заваді став президентський імунітет від судового переслідування (при цьому в 2004 р. сподвижник Ж.Ширака й нинішній глава французького МЗС Ален Жюппе отримав за корупцію умовний термін).

У 2007 р. Ж.Ширак покинув Єлісейський палац, і його переслідування в судовому порядку нарешті стало можливим. Слухання почалося в березні 2011-го. Незабаром воно було припинено, оскільки захист стверджував, що переслідування екс-президента суперечить конституції. КС не погодився з цим, і 5 вересня процес поновився.

Суд над Ж.Шираком відбувався в заочному режимі: 79-річному політикові дозволили не бути присутнім на засіданнях через хворобу. Лікарі екс-президента стверджували, що він страждає провалами в пам'яті, тому не може відновити об'єктивну картину своєї діяльності на посаді мера Парижа. Оголошення обвинувачувального вердикту, що відбулося 15 грудня, також обійшлося без участі Ж.Ширака.

У вироку колишньому президентові згадано загалом 28 випадків створення фіктивних робочих місць. Решта епізодів не дійшла до суду через відсутність складу злочину або закінчення строку давності. У результаті 19 з 28 робочих місць суд визнав «частково або повністю фіктивними» і призначив Ж.Шираку покарання у вигляді умовного строку.

Навіть таке м'яке покарання для багатьох французів стало сюрпризом: дуже довго і впевнено захист екс-президента стверджував його невинність. Та й сам Ж.Ширак не думав визнавати свою провину. Затягування процесу призвело до того, що в суспільстві заговорили про несправедливість правосуддя, яке дозволяє колишньому політичному лідерові уникнути будь-якого покарання. Ще у 2010 р. мерія Парижа відкликала цивільний позов проти Ж.Ширака, отримавши від нього і його партії компенсацію на суму понад €2,2 млн.

20 вересня 2011 р. прокурор, котрий вів кримінальну справу екс-президента, попросив для нього виправдувального вироку. Обвинувач заявив, що в слідства немає переконливих доказів того, що створені Ж.Шираком робочі місця дійсно були фіктивними. Суд, проте, не погодився з такою миролюбністю й ухвалив рішення за принципом «і вашим, і нашим». Такий же вердикт — визнати винними, але залишити на волі — був винесений і стосовно 7 колег Ж.Ширака, котрі фігурували в цій справі. Ще 2 учасників раніше було визнано невинними.

Захист Ж.Ширака вже повідомив, що вважає вирок несправедливим, але апеляцію подавати не буде. У заяві екс-президента сказано, що в нього «більше немає сил, аби боротися за правду». Ж.Ширак підкреслив, що парижани тричі обирали його мером, а значить, уважають чесною людиною.

Що стосується нинішніх французьких політиків, то ліві в основному сприйняли вирок як торжество демократії, а праві визнали його дуже строгим. Президент Ніколя Саркозі в офіційній заяві висловив надію, що обвинувачувальний вердикт «не затьмарить досягнення Ширака на політичному терені», а прем'єр-міністр Франсуа Фійон нарікав на те, що Ж.Ширака судили за злочини 20-річної давності. Тим часом юрист і борець з корупцією Жером Карсенті зазначив, що рішення суду має значення для всієї політичної культури Франції, оскільки є ознакою «зрілої і прозорої демократії».

Американська газета The Washington Post зазначає, що донедавна секретні фонди і таємні джерела фінансування партій були для французької політики звичайною справою. Вирок Ж.Шираку, з погляду видання, можна сприймати як декларацію про наміри, що свідчать про зміну ставлення французів до таких речей.

Ухвалений вирок став останнім штрихом у кар'єрі Ж.Ширака, котрий почав свій шлях у політиці ще за Шарля де Голля. Ж.Ширак — перший в післявоєнній історії Франції глава держави, котрий піддався кримінальному переслідуванню (у 1945 р. перед судом постав Анрі Філіп Петен, котрий співпрацював з нацистами). Проте соціологи констатують, що за останні роки популярність Ж.Ширака в суспільстві лише зросла. Він навіть зараз умудряється потрапляти в нові скандали, але багато французів все одно вважають його живим символом країни і кращим президентом в її історії.

КИРГИЗСТАН

Свято після кожного

Президент Киргизстану Алмаз Атамбаєв підписав указ про щорічне святкування 7 квітня дня народної революції, у результаті якої 7 квітня 2010 року Курманбек Бакієв склав президентські повноваження.

Згідно із заявою прес-служби президента, закон про день народної квітневої революції ухвалено з метою «формування високої патріотичної свідомості, відчуття вірності й виховання громадянської відповідальності за свою Батьківщину, а також увічнення в пам'яті народу Киргизької Республіки трагічних подій 7 квітня 2010 року».

Закон набрав чинності з дня публікації — 19 грудня. Раніше, 17 листопада, з ініціативою щорічного святкування дня народної революції виступили депутати киргизької Верховної ради.

Попередній президент Киргизстану К.Бакієв склав повноваження 7 квітня 2010 року після масових народних протестів, передавши владу Тимчасовому уряду. Під час заворушень у центрі Бішкеку загинуло понад 80 чоловік.

За правління К.Бакієва день народної революції відзначався 24 березня і був приурочений до повалення 24 березня 2005 року попереднього президента — Аскара Акаєва.

Наразі К.Бакієв і А.Акаєв перебувають за межами Киргизстану — в Білорусі та Росії відповідно. Отже, що частіше скидатимуть президентів, то більше буде приводів святкувати.

КАНАДА

Клятва в наявності

Міністр у справах імміграції Канади Джейсон Кенні заявив, що охочі прийняти присягу на отримання канадського громадянства не матимуть права під час церемонії закривати обличчя будь-чим. Зокрема, мова йде і про ісламську чадру.

Міністр пояснив, що закрите обличчя суперечить прихильності Канади до відвертості, рівності й соціальної згуртованості. Крім того, зараз у канадській провінції Квебек розглядають можливість уведення заборони на носіння чадри в державних установах, школах і лікарнях.

За словами Дж.Кенні, більшість канадців мають певні побоювання з приводу мусульманських головних уборів. Чиновник отримував скарги від законодавців і суддів, у яких підкреслювалося, що подібні головні убори не дозволяють бачити, чи дійсно людина вимовляє слова клятви.

Разом з тим міністр підкреслив, що домагатися ухвалення спеціальних законів, які заборонили б носіння мусульманських жіночих головних уборів узагалі, уряд не буде.

Тим часом, за прогнозами спостерігачів, нові правила можуть призвести до судових позовів, оскільки запропоновані міністром обмеження можуть бути розцінені як посягання на свободу віросповідання, яку гарантує конституція.

У Канаді в даний час проживає близько 940 тис. мусульман, що становить 2,8% населення країни.

Закон про заборону на носіння паранджі діє у Франції з 2010 року. В Італії приховувати обличчя в громадському місці з допомогою покривала або мотоциклетного шолома заборонено з 1975 року. Доцільність уведення подібних заходів обговорюється і в ряді інших країн.

БОЛІВІЯ — ЧИЛІ

Ближче до океану

ДМИТРО ЗНАМЕНСЬКИЙ, *РІА «Новини»*

Президент Болівії Ево Моралес заявив про намір країни звернутися до Міжнародного суду ООН у Гаазі з позовом проти Чилі, війна з якою в кінці XIX століття привела до втрати Болівією морського узбережжя й виходу до Тихого океану.

Мова йде про збройний конфлікт, що стався в кінці 1980-х рр., коли Чилі розпочала бойові дії проти Болівії, що тоді мала вихід до Тихого океану в області Антофагасту, і Перу, що виступило на боці Болівії. Причиною конфлікту став контроль за родовищами селітри. Війна закінчилася перемогою чилійських військ — Болівія втратила вихід до океану, Перу також позбулося однієї провінції.

Е.Моралес повідомив, що на початку лютого 2012 р. він особисто відбуде до Гааги для участі в підготовці цього позову. В той же час глава держави уточнив, що наразі документ не готовий, над ним працює команда досвідчених юристів.

Після підписання в 1904 р. мирного договору між Чилі та Болівією офіційний Ла-Пас не втрачає надії на відновлення довоєнних кордонів і отримання виходу до океану. Проте в березні цього року, після заяв Е.Моралеса про можливість звернення до Гаазького суду, переговорний процес було заморожено. Генеральний консул Чилі в Болівії навіть заявив, що в разі звернення Ла-Пасу в міжнародні судові інстанції подальший діалог між країнами з цього питання буде неможливий.

Болівія до цих пір дуже хворобливо переживає втрату виходу до океану. Незважаючи на цей факт, у країні існують військово-морські сили, до складу яких навіть входить підрозділ морської піхоти.

РОСІЯ

Справа без політики

Європейський суд з прав людини знову відхилив клопотання екс-глави компанії «Юкос» Михайла Ходорковського про перегляд винесеного в травні рішення, яким суд відмовився визнати дії російської влади стосовно М.Ходорковського політично мотивованими.

Хоча політв'язнем його і не визнали, М.Ходорковський тепер може розраховувати на грошову компенсацію від влади Росії. Нагадаємо, в травні цього року Євросуд визнав справедливою скаргу на незаконність затримання екс-глави «Юкоса», нерозумні строки тримання його під вартою й погані умови в СІЗО, але відмовився визнати арешт М.Ходорковського політично мотивованим. Тепер рішення набуло чинності, і протягом трьох місяців Росія повинна виплатити ув'язненому €24,5 тис. компенсації за допущені порушення. Крім того, М.Ходорковський може розраховувати на перегляд своєї справи президією Верховного суду Росії в частині порушень, виявлених Страсбургом.

Наприкінці листопада адвокати екс-глави компанії «Юкос» М.Ходорковського й колишнього керівника МФО «МЕНАТЕП» Платона Лебедєва подали в Євросуд ще одну скаргу на порушення, допущені в ході судового розгляду в другій кримінальній справі стосовно них. Вона є доповненням до скарги, поданої у 2007 році, в період слідства в справі проти М.Ходорковського й П.Лебедєва.

Між іншим, 15 грудня кандидат на пост президента Росії мільярдер Михайло Прохоров заявив, що збирається помилувати М.Ходорковського, якщо його оберуть президентом.

Услід за М.Прохоровим про помилування М.Ходорковського заговорив і прем'єр-міністр Володимир Путін, котрий також балотується в президенти.

КОЛИШНЯ ЮГОСЛАВІЯ

Трибунал для генерала

Судовий процес у «справі Ратка Младича», обвинуваченого Міжнародним трибуналом щодо колишньої Югославії в злочинах проти людяності, почнеться 27 березня 2012 р.

Р.Младич командував армією Сербської Республіки в Боснії і Герцеговині під час війни 1992—1995 рр. 26 травня 2011 р. влада Сербії заарештувала 68-річного генерала, котрий 16 років переховувався від правосуддя. Через кілька днів його видали Гаазі.

МТКЮ обвинувачує Р.Младича за 11 пунктами: в геноциді, злочинах проти людяності, порушенні законів і звичаїв ведення війни. У суді 4 липня генерал відмовився визнати себе винним чи невинним. Суддя Альфонс Орі вніс до протоколу, що підсудний винним себе не вважає.

Незадовго до цього судова палата МТКЮ ухвалила рішення про зменшення обвинувачень генералу, погодившись з доводами прокуратури про те, що це прискорить судовий процес. Тепер Р.Младич обвинувачуватиметься в 106 злочинах замість 196, про які йшлося в попередньому обвинувальному висновку. Кількість общин де були здійснені злочини, скорочено з 23 до 15.

«Судова палата на користь справедливого й швидкого судового розгляду, відповідно до пропозиції прокуратури, обмежує кількість місць злочинів або інцидентів, які ставляться в провину обвинуваченому і за якими прокуратура може надавати докази», — мовиться в повідомленні МТКЮ.

Раніше прокуратура висловлювала побоювання, що Р.Младич, котрий має серйозні проблеми зі здоров'ям, може не дожити до винесення вироку. Прокурори пропонували для пришвидшення процесу розділити обвинувачення проти Р.Младича на дві частини, але судова палата цю ініціативу відхилила.

ЗаконіБізнес

Засновник і видавець: ТОВ «Редакція газети «Закон і Бізнес»

Головний редактор: Роман БОБОВ

Газета виходить з 15 червня 1991 року

Свідоцтво КВ № 3805 від 20.05.99

Р/р № 2600400002637 в АКБ «Правекс-Банк» м.Києва, МФО 321983, код ЄДРПОУ 30374826

Багатоканальний телефон: (044) 537-34-33

Адреса: 01021, м.Київ, Кловський узвіз, 9/2
E-mail: inzib@optima.com.ua

©При передруку матеріалів посилання на газету «Закон і Бізнес» обов'язкове

Редакція може публікувати матеріали в дискусійному порядку, не поділяючи поглядів автора

Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення тексту

Рукописи не рецензуються і не повертаються

Листування з читачами — тільки на сторінках газети

Оголошення і реклама друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець

Матеріали з позначкою (К) друкуються на комерційній основі

Виходить 52 рази на рік по суботах українською та російською мовами

Набір, верстка і фотоформи газети — комп'ютерний центр тижневика «Закон і Бізнес»

Номер віддрукований у ТОВ «Мега-Поліграф», 04073, м.Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14

Номер підписано до друку 23.12.2011

Зам. № 22950
Загальний наклад 15960

ІНТЕРНЕТ

Табу на анонімність

Адміністрація столиці Китаю вводить нові правила для користувачів мікроблогів. Щоб отримати право залишати онлайн-коментарі, люди повинні будуть надати адміністраторам інтернет-сайтів свої справжні імена. При цьому на самих сайтах дозволяється користуватися псевдонімами.

У жовтні 2011 року влада Китаю видала директиву, в якій пообіцяла «карати за розповсюдження шкідливої інформації» в мікроблогах, які стають все більш популярними в країні.

Вже зараз Китай володіє найширшою системою контролю й обмеження свободи інтернет-простору. Проте кількість користувачів, зареєстрованих на китайських ресурсах, до кінця червня досягла 195 млн чол.

Китай активно обмежував поширення новин про «арабську весну» й обговорення цієї теми в соціальних мережах і блогах. У червні китайські військові назвали протести в арабських країнах початком періоду інтернет-воєн, які прийдуть на зміну традиційним війнам, і звинуватили в їх розв'язуванні США. Наводячи приклад координації через Інтернет масових народних заворушень в арабських країнах, китайські військові називають глобальну мережу полем майбутнього протистояння.

ДРЕС-КОД

Економія на краватках

У Міненергетики Чилі вважають, що відмова від краваток з січня до березня — найспекотніших місяців південноамериканського літа — дозволить країні заощадити $10 млн.

Влада Чилі закликає чоловіче населення країни відмовитися від носіння краваток, щоб заощадити електроенергію, необхідну для кондиціонування приміщень. Краватка щільно притискає комір сорочки до шиї, що призводить до підвищеного потовиділення в спеку.

УСМІХНИСЬ!

Право вибору

— Мамо, ти справді хочеш, щоб я відсвяткував Новий рік вдома?
— Звичайно!
— Тоді піди 31-го куди-небудь в гості.

Спільне бажання

Всі ми, білоруси, українці, росіяни, мріємо жити разом в одній великій, багатій і дуже дружній країні. В Австралії, наприклад!

Уроки тетріса

Тетріс учить нас, що помилки в цьому житті накопичуються, а успіхи зникають.

Акційний маркетинг

— Що таке торгова акція?
— Це коли люди купують щось дороге і не надто необхідне, аби отримати в подарунок яку-небудь дешеву й непотрібну річ.

Правило життя

Не квап події, якщо не хочеш, щоб вони обігнали тебе.

АФОРИЗМ

Ми свято обіцяємо собі, що з Нового року перестанемо робити все те, що приносило нам найбільше задоволення в старому.

ЕМІЛЬ КРОТКИЙ

ТУРИЗМ

«Обліко аморале».

Як уникнути арешту в Еміратах

Поїздка в Об'єднані Арабські Емірати на новорічні свята стає метою мільйонів туристів. Проте це саме той «монастир», куди не варто потикатися зі своїм «уставом». Навіть цілком нешкідлива, з точки зору європейців, поведінка може привести порушників у в'язницю. А традиційні для ОАЕ суми штрафів, як правило, по кишені тільки нафтовим магнатам. Якщо ви не хочете збідніти на кілька мільйонів доларів, перед поїздкою в цю арабську країну уважно вивчіть місцеві порядки.

Туристам категорично не можна лаятися і показувати непристойні жести навіть по відношенню один до одного. Лихослів'я вважається в ОАЕ злочином, і така розмова може закінчитися для іноземця тюремним строком (до 7 років) або великим штрафом.

Не можна цілуватися або обніматися, не кажучи вже про інші дії, що свідчать про любовні стосунки, на публіці. Це вважається грубим порушенням етичних норм, і поліція заарештує порушників, навіть якщо вони іноземні туристи. Особливо не щастить в ОАЕ британським мандрівникам: останніми роками вони часто опиняються у в'язниці за поцілунки або секс на пляжі.

Не можна ходити роздягненим в громадських місцях, жінкам не слід носити прозорий одяг, сукні або спідниці, що відкривають ногу вище коліна, одяг з відкритим животом, плечима або спиною. Все це доведеться залишити для пляжу або прогулянок біля басейну.

Не можна чіплятися до жінок, заводити розмови з місцевими красунями, навіть просто заглядатися на дівчат. А тим, хто нагрубіянив дамі в хіджабі або купальному костюмі, зовсім не поталанить. І не думайте, що, якщо ви лаєтеся англійською, вас не зрозуміють, адже в місцевих школах викладають іноземні мови краще, ніж у нас.

Правило для фотографів: знімати місцевих жителів без їх дозволу заборонено. За порушення загрожує штраф або арешт. Оскільки говорити з жінками також не можна, запитати дозволу на зйомку вдасться тільки в чоловіків. До речі, фотографувати будівлі теж небезпечно — вони можуть виявитися державними установами, палацом шейха або, не дай Боже, військовим об'єктом, і тоді тюремний строк забезпечений.

Слід розраховувати витрати і бути при грошах — наявних або безготівкових, оскільки несплата рахунків або штрафів приводить до тюремного ув'язнення.

Навіть іноземців може зачепити секс-контроль — займатися любов'ю до шлюбу в ОАЕ заборонено законом. Тому туристам, шлюб яких офіційно не зареєстрований, навіть у великих готелях країни краще селитися в окремих номерах, а подружжю, у якого різні прізвища доведеться возити завірений переклад свідоцтва про шлюб. Законодавчо заборонені також гомосексуальні зв'язки, так що завітати з перевіркою можуть і до друзів, котрі поселилися в одному номері, якщо вони поводяться підозріло. За проституцію карають вельми суворо.

У стані алкогольного сп'яніння (незалежно від кількості випитого) не можна сідати за кермо. До речі, пішоходам у містах доведеться стежити за собою ретельніше — перехід вулиці в недозволеному місці карається штрафом або місяцем ув'язнення. Штраф ($136) заплатять і ті, хто кинув сміття повз урну або просто на вулиці, чи закурив у непризначеному для цього місці.

Вживання наркотиків карається тривалим тюремним ув'язненням або великим штрафом. А розповсюдження (або підозра в розповсюдженні наркотиків) — стратою або довічним ув'язненням.

До речі, потрапити під статтю про вживання наркотиків можна навіть якщо турист перевозить із собою виписані лікарем ліки. Багато які з них (зокрема ті, що продаються в наших аптеках відкрито) офіційно заборонено вживати в ОАЕ, тому краще перевірити списки заздалегідь.

Ну і правило, яке більш-менш знайоме нашим туристам із численних повідомлень у новинах: у місяць Рамадан у країні не можна пити, їсти й палити від сходу до заходу сонця. Звичайно, в ресторанах готелів туристів годують і навіть поять, але в інших публічних місцях цього краще не робити.

В ОАЕ настільки суворі закони, що відпочинок у цій країні більше нагадує випробування сили волі.

ТРУДОВЕ ПРАВО

Не звільняйте санту!

Через проблеми з бюджетом під час економічної кризи влада округу Саффолк (штат Нью-Йорк) була змушена ухвалити важке рішення — звільнити санта-клауса.

Глава виконавчої влади Стів Леві сказав, що адміністрація округу не може дозволити собі виділити $660 зі свого 2,7-мільярдного бюджету для того, щоб 83-річний ветеран Другої світової війни Девід Мак-Келл удесяте одягнув костюм санта-клауса й веселив дітей на Лонг-Айленд.

«Ми просто не можемо дозволити собі такі витрати, коли через брак грошей може закритися одна з державних поліклінік», — сказав С.Леві у своєму інтерв'ю. Він додав, що окружна адміністрація збирається ліквідувати близько 750 робочих місць через обмеження бюджету. Крім того, влада штату зменшила фінансування системи охорони здоров'я округу на $20 млн.

«Нехай або приватний сектор допоможе нам з організацією різдвяного заходу, або, що, напевно, краще — хай цим займуться громадяни-добровольці», — сказав глава виконавчої влади округу.

За таке рішення С.Леві було розкритиковано його опонентами, які одностайно назвали його Грінчем— викрадачем Різдва. «Невже нам необхідно скоротити таку символічну посаду, щоб вирішити проблеми з бюджетом?» — сказав голова окружного законодавчого корпусу, демократ Білл Ліндсей. Не погодився з рішенням голови й окружний фінансовий інспектор, республіканець Джозеф Савіцкий. Він назвав рішення С.Леві «надмірною скупістю».

Окружні чиновники повідомили про те, що до адміністрації вже звернулися десятки людей, охочих пожертвувати гроші, щоб влада змогла оплатити послуги санта-клауса. Навіть сам С.Леві висловив бажання одягнути червоний костюм на кілька днів.

Врешті-решт Стів Беллоун, представник влади містечка Вавілон, а також наступний кандидат на пост глави виконавчої влади округу Саффолк, сказав, що оплатить послуги санта-клауса самостійно. Д.Мак-Келл, санта-клаус, котрий знаходиться в центрі цієї проблеми, сказав, що отримане від С.Беллоуна пожертвування зможе покрити всі витрати, тому проблему вирішено.

«Подайте бідному санта-клаусу на ремонт санчат»

ТЕХНОЛОГІЇ

Аби дід не заблукав

Тоді як американський символ Різдва під загрозою звільнення, російському дідові-морозу подарували посох із супутниковою навігацією.

Крім саней із системою супутникового моніторингу, дід-мороз тепер є власником посоха з ГЛОНАСС-навігацією. Шанувальники вручили цей подарунок щасливчикові напередодні новорічних свят.

Іменний посох виготовлено з дерева, він важить 3 кг і в довжину сягає 180 см. Модуль супутникової системи ГЛОНАСС разом з відповідними елементами живлення вбудовано в «крижаний кристал» на верхівці палиці. Як повідомляється, заряду вистачає на 4 дні безперервної роботи. Для активації системи дідові-морозу досить натиснути на кнопку, й тоді за його переміщеннями можна буде в реальному часі стежити на сайті онлайн-проекту «Подорожі діда-мороза».

У поточних планах діда-мороза — почати передноворічну подорож по всій країні. У Великому Устюзі він засвітить гірлянду на святковій ялинці і відбуде в мандрівку численними російськими містами, а його пересування позначатиметься на карті з допомогою посоха.

СИМВОЛИ

Ялинка розбрату

Влада КНДР попередила Південну Корею про непередбачувані наслідки, якщо на металевій башті поблизу кордону на Різдво буде засвічено святкову ілюмінацію. Повідомляється, що Пхеньян розглядає ялинкову ілюмінацію як зброю психологічної боротьби.

Об'єктом суперечки стало стилізоване зображення ялинки, викладене з гірлянд поверх водонапірної башти в районі пагорба Аєджібон на кордоні двох країн. Вона настільки велика, що всю конструкцію добре видно з північного боку, там, де її не хотіли б бачити через релігійні переконання.

До 2003 р. Південна Корея регулярно вмикала різдвяну ілюмінацію на цій споруді, але потім, з огляду на потепління відносин із північним сусідом, відмовилася від цього. Проте в 2010 р. ілюмінація була увімкнена після того, як відносини загострилися, тому цього року південнокорейська сторона знову має намір «відзначати Новий рік».

Примітно, що питанням різдвяної ілюмінації в Південній Кореї займається Міністерство оборони країни. У військовому відомстві зазначили, що християнська община отримала дозвіл на встановлення новорічних конструкцій на двох баштах, членам общини дозволено вмикати вогні протягом двох тижнів, починаючи з 23 грудня.

В офіційній заяві Пхеньяну мовиться, що демонстрація різдвяного символу, який видно на його стороні, — порушення прав громадян, котрі живуть у світській державі й захищені від пропаганди релігії. Проте іноземні ЗМІ трактують ці події по-іншому, вважаючи, що керівництво Північної Кореї обурене показними святкуваннями сусіда через те, що його власні громадяни позбавлені такого права, і це може стати ще одним приводом для незадоволення жителів владою.

Ялинка у Південній Кореї сяятиме на заздрість північним сусідам.

ПОКАРАННЯ

Штрафне «алібі»

Житель підмосковної Коломни потрапив під суд за фальшиву заяву про грабіж, яку він написав, аби приховати від дружини витрачену «наліво» зарплату.

Як повідомляє прес-служба прокуратури Московської області, Коломенський міський суд визнав 47-річного Андрія Лолаєва винним у скоєнні злочину, передбаченого ч.2 ст.306 КК РФ («Свідомо неправдивий донос»).

Як випливає з матеріалів справи, чоловік поскаржився, що на нього напали двоє молодих людей, відібрали сумку з документами й грошима. Під час перевірки цієї інформації поліцейські з'ясували, що ніякого пограбування не було, а заяву чоловік написав, аби забезпечити собі «алібі» перед дружиною, оскільки «витратив отриману заробітну плату на свої особисті потреби».

У порушенні кримінальної справи було відмовлено «за відсутністю події злочину», після чого заявник з потерпілого став підозрюваним.

При призначенні покарання суд урахував, що А.Лолаєв розкаявся в скоєному, і засудив його до покарання у вигляді штрафу в розмірі 100 тис. руб. (28 тис. грн.).

КОНТРОЛЬ

Конституційні в усіх статтях.

Скорочення в кодексах строків на здійснення окремих процесуальних дій не звужує змісту та обсягу права на судовий захист і доступ до правосуддя

Конституційний Суд України
Іменем України
Рішення

у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України

13 грудня 2011 року **м.Київ** **№17-рп/2011**
Справа №1-9/2011

Конституційний Суд України у складі суддів:
ГОЛОВІНА Анатолія Сергійовича — **головуючого,** БАУЛІНА Юрія Васильовича, БРИНЦЕВА Василя Дмитровича — **доповідача,** ВДОВІЧЕНКА Сергія Леонідовича, ВИНОКУРОВА Сергія Маркіяновича, ГУЛЬТАЯ Михайла Мирославовича, ЗАПОРОЖЦЯ Михайла Петровича, КАМПА Володимира Михайловича, КОЛОСА Михайла Івановича, ЛИЛАКА Дмитра Дмитровича, ПАСЕНЮКА Олександра Михайловича, СЕРГЕЙЧУКА Олега Анатолійовича, СТЕЦЮКА Петра Богдановича, СТРИЖАКА Андрія Андрійовича, ШАПТАЛИ Наталі Костянтинівни, ШИШКІНА Віктора Івановича —

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року №2453-VI (далі — Закон), Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України (у редакції Закону) (далі — процесуальні кодекси).

Приводом для розгляду справи відповідно до статей 39, 40 Закону України «Про Конституційний Суд України» стало конституційне подання 54 народних депутатів України.

Підставою для розгляду справи згідно зі статтею 71 Закону України «Про Конституційний Суд України» є твердження суб'єкта права на конституційне подання про неконституційність окремих положень Закону та процесуальних кодексів.

Заслухавши суддю-доповідача Бринцева В.Д. та вивчивши матеріали справи, Конституційний Суд України

УСТАНОВИВ:

1. Суб'єкт права на конституційне подання — 54 народних депутати України — звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням визнати такими, що не відповідають Конституції України, положення:

— частин четвертої, п'ятої статті 12 Закону, згідно з якими допускається використання в судах, поряд з державною, регіональних мов або мов меншин;

— статті 400^{18} Кримінально-процесуального кодексу України (далі — КПК України), статей 111^{16}, 111^{21} Господарського процесуального кодексу України (далі — ГПК України), статті 240 Кодексу адміністративного судочинства України (далі — КАС України) та статті 360 Цивільного процесуального кодексу України (далі — ЦПК України), якими передбачено підстави і порядок вирішення питання про допуск вищим спеціалізованим судом справи до її провадження у Верховному Суді України;

— частин другої, четвертої статті 99, частин другої, третьої статті 186, частини другої статті 212 КАС України, частини третьої статті 43^{3}, статті 110 ГПК України, частини п'ятої статті 151, частини першої статті 199, частин першої, другої статті 294, частини першої статті 325, частини другої статті 329 ЦПК України щодо встановлення скорочених процесуальних строків звернення громадян до суду;

— частин четвертої, п'ятої статті 22, частини першої статті 60 ГПК України, які встановлюють строки зміни позивачем предмета або підстави позову, а також строки подання відповідачем зустрічного позову;

— частини першої статті 22, частини другої статті 24, частини третьої статті 30 КАС України, які регулюють строки подання відповідачем клопотання про передачу справи з одного адміністративного суду до іншого та встановлюють порядок колегіального розгляду справи, а також регламентують строки подання заяви про відвід (самовідвід) судді, секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача;

— частини другої статті 27, частини першої статті 131 ЦПК України щодо строків подання сторонами спору доказів у справі;

— частини п'ятої статті 6 КАС України, в якій зазначено, що відмова від права на звернення до суду є недійсною;

— частин другої, третьої, шостої, восьмої статті 267 КАС України, які передбачають право суду накладати штрафи на посадових осіб, у тому числі керівників колегіального органу, за невиконання суб'єктом владних повноважень постанови суду або неподання звіту про виконання судового рішення;

— частин третьої, четвертої статті 33,частини одинадцятої статті 35, статті 38 КАС України, частини першої статті 64 ПК України, частини п'ятої статті 74 ЦПК України щодо зміни порядку виклику та повідомлення осіб, які беруть участь у справах, про судовий розгляд позовів і скарг без їх присутності у судових засіданнях;

— частини третьої статті 53 КАС України щодо неможливості окремо оскаржувати ухвали суду за наслідками розгляду питання про вступ у справу третіх осіб;

— частини третьої статті 71 КАС України щодо неможливості окремо оскаржувати ухвали суду про відмову у витребовуванні доказів;

— статей 400^{7}, 400^{9} КПК України щодо порядку подання учасниками судового процесу клопотання про перегляд судових рішень лише через прокурора, який вирішує питання щодо наявності підстав для такого перегляду.

2. Свої позиції стосовно предмета конституційного подання висловили Президент України, Голова Верховної Ради України, Комітет Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, Верховний Суд України, Вищий адміністративний суд України, Вищий господарський суд України, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Міністр юстиції України.

3. Конституційний Суд України, вирішуючи питання, порушені в конституційному поданні, виходить з того, що Україна проголошена демократичною, правовою державою, в якій визнається і діє принцип верховенства права; Конституція України має найвищу юридичну силу; закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України й повинні відповідати їй (стаття 1, частини перша, друга статті 8 Основного Закону України).

Згідно з Конституцією України права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними; конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані; при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод; права і свободи людини і громадянина захищаються судом; кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (стаття 21, частини друга, третя статті 22, частини перша, друга статті 55).

У частині третій статті 129 Конституції України встановлено основні засади судочинства, а в пункті 14 частини першої статті 92 цієї Конституції закріплено, що судоустрій, судочинство і статус суддів визначаються виключно законами України.

Указані конституційні засади є базовими у процесі вирішення Конституційним Судом України питань щодо конституційності оспорюваних положень закону та процесуальних кодексів.

4. За частинами четвертою, п'ятою статті 12 Закону в судах, поряд з державною, можуть використовуватися регіональні мови або мови меншин відповідно до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» у порядку, встановленому процесуальним законом. Використання в судочинстві регіональних мов або мов меншин гарантується державою та забезпечується за рахунок коштів Державного бюджету України.

Народні депутати України вважають, що наведені положення Закону суперечать частині другій статті 8, частині першій статті 10 Конституції України. Посилаючись на приписи Європейської хартії регіональних мов або мов меншин (пункт 1 статті 9) та Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» (пункт «б» статті 4), автори клопотання зазначають, що цими актами передбачено застосування регіональних мов або мов меншин у судовому процесі на території лише окремих судових округів та виключно в частині надання дозволу на подання документів і доказів регіональними мовами або мовами меншин, натомість, з контексту статті 12 Закону випливає, що «застосування в судовому процесі усіх мов, визначених у частині другій Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», поширюється на всю територію України без будь-яких обмежень».

4.1. Згідно з Конституцією України державною мовою в Україні є українська мова; держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України; в Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України; застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом (стаття 10).

Конституційний Суд України наголошував на тому, що положення Конституції України зобов'язують застосовувати державну — українську мову як мову офіційного спілкування посадових і службових осіб при виконанні ними службових обов'язків, в роботі і в діловодстві; держава відповідно до статті 11 Основного Закону України сприяє розвиткові мовної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України; гарантування національним меншинам України права на вільний розвиток, використання і захист їх мов відповідає змістові міжнародних договорів України (абзац одинадцятий пункту 3, абзаци другий, шостий пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 14 грудня 1999 року №10-рп/99 у справі про застосування української мови).

На розвиток цих конституційних засад у статті 12 Закону встановлено загальний порядок застосування мов судочинства та діловодства в судах. За частиною третьою цієї статті суди застосовують державну мову в процесі судочинства та гарантують право громадян на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють. Передбачено, що у судах, поряд з державною, можуть використовуватися регіональні мови або мови меншин відповідно до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» у порядку, встановленому процесуальним законом, і що використання в судочинстві регіональних мов або мов меншин гарантується державою та забезпечується за рахунок коштів Державного бюджету України (частини четверта, п'ята Закону).

Конституційні засади щодо забезпечення державою всебічного розвитку й функціонування державної мови реалізуються у процесуальному законодавстві (стаття 15 КАС України, стаття 19 КПК України, стаття 7 ЦПК України, стаття 3 ГПК України), в якому передбачається, що судочинство і діловодство в судах України здійснюється державною мовою. І лише особам, які беруть участь у справі та не володіють або недостатньо володіють державною мовою, надається можливість користуватися рідною мовою або мовою, якою вони володіють.

Можливість використання мов національних меншин у судовому процесі також узгоджується з конституційною гарантією вільного розвитку, використання і захисту мов національних меншин в Україні та принципом рівності всіх громадян перед законом, одним з імперативів якого є недопущення обмежень прав громадян, зокрема учасників судового процесу, за мовною ознакою (частини перша, друга статті 24 Основного Закону України).

4.2. Конституційний Суд України вважає, що встановлення законодавчих можливостей використання в судочинстві регіональних мов або мов меншин слід розглядати також в аспекті забезпечення реалізації прав кожного на звернення до суду, якщо його права чи свободи порушені або порушуються, та на захист своїх прав будь-якими не забороненими законом засобами; гарантування права на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (частини перша, друга, п'ята статті 55 Конституції України).

У Рішенні від 25 листопада 1997 року №6-зп у справі громадянки Дзюби Г.П. щодо права на оскарження в суді неправомірних дій посадової особи Конституційний Суд України установив, що частину другу статті 55 Конституції України необхідно розуміти так, що кожен, тобто громадянин України, іноземець, особа без громадянства, має гарантоване державою право оскаржити в суді загальної юрисдикції рішення, дії чи бездіяльність будь-якого органу державної влади, органу місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, якщо громадянин України, іноземець, особа без громадянства вважають, що їх рішення, дія чи бездіяльність порушують або ущемлюють права і свободи громадянина України, іноземця, особи без громадянства чи перешкоджають їх здійсненню, а тому потребують правового захисту в суді (абзац перший пункту 1 резолютивної частини).

Реалізація такого права за певних обставин залежить від забезпечення конституційної гарантії щодо вільного використання в Україні російської та інших мов національних меншин України (частина третя статті 10 Конституції України). Отже, положення частин четвертої, п'ятої статті 12 Закону спрямовані на забезпечення вільного доступу до суду осіб, які володіють регіональними мовами або мовами національних меншин, і жодною мірою не суперечать загальному принципу здійснення судочинства державною мовою в судах України, закріпленому в частині першій цієї статті.

Згідно з правовою позицією Конституційного Суду України, викладеною у Рішенні від 22 квітня 2008 року №8-рп/2008 у справі про мову судочинства, «суди реалізують державну мову в процесі судочинства та гарантують право громадян щодо використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють, відповідно до Конституції і законів України. Таким чином, Основним Законом України закладено конституційні основи для використання української мови як мови судочинства та одночасно гарантовано рівність прав громадян у судовому процесі за мовною ознакою» (абзаци четвертий, п'ятий підпункту 5.1 пункту 5 мотивувальної частини).

> «Можливість використання мов національних меншин у судовому процесі узгоджується з принципом рівності всіх громадян перед законом».

Враховуючи наведене, підстав для визнання неконституційними положень частин четвертої, п'ятої статті 12 Закону щодо можливості використання в судах, поряд з державною, регіональних мов або мов національних меншин відповідно до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» в порядку, встановленому процесуальним законом, немає.

5. Положеннями статті 400^{18} КПК України, статей 111^{16}, 111^{21} ГПК України, статті 240 КАС України, статті 360 ЦПК України передбачено підстави та порядок вирішення питання про допуск вищим спеціалізованим судом справи до її провадження у Верховному Суді України.

На думку суб'єкта права на конституційне подання, названими положеннями встановлено обмеження щодо використання всіх національних засобів юридичного захисту, оскільки право особи звернутися до Верховного Суду України, наприклад, залежить від рішення колегії суддів відповідного вищого спеціалізованого суду, що суперечить частинам першій, четвертій статті 55 Основного Закону України.

5.1. Система судів загальної юрисдикції в Україні відповідно до Конституції України будується за принципами територіальності і спеціалізації; найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України, а відповідні вищі суди є вищими судовими органами спеціалізованих судів (частини перша, друга, третя статті 125).

Як зазначено в Рішенні Конституційного Суду України від 12 липня 2011 року №9-рп/2011 у справі щодо принципу інстанційності в системі судів загальної юрисдикції, Основний Закон України закріплює не тільки принципи територіальності і спеціалізації, але й принцип інстанційності щодо побудови системи судів загальної юрисдикції (абзац восьмий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини).

За правовою позицією Конституційного Суду України, сформульованою в Рішенні від 11 грудня 2003 року №20-рп/2003 у справі про Касаційний суд України, побудова системи судів загальної юрисдикції узгоджується зі стадіями судочинства, відповідними формами провадження (зокрема, в апеляційній і касаційній інстанціях) (абзац четвертий підпункту 4.2 пункту 4 мотивувальної частини).

Конституційний Суд України дійшов висновку, що згідно з частиною першою статті 125 Конституції України вищі суди повноважні забезпечувати за законом касаційне оскарження та перегляд рішень судів відповідних юрисдикцій, і в Рішенні від 11 березня 2010 року №8-рп/2010 зауважив, що конституційний статус Верховного Суду України як найвищого судового органу в системі судів загальної юрисдикції не передбачає наділення його законодавцем повноваженнями касаційної інстанції щодо рішень вищих спеціалізованих судів, які реалізують повноваження касаційної інстанції (абзац четвертий підпункту 3.4 пункту 3 мотивувальної частини).

У пунктах 1, 2 частини другої статті 38 Закону встановлено, що Верховний Суд України у сфері правосуддя переглядає справи:

— з підстав неоднакового застосування судами (судом) касаційної інстанції однієї і тієї ж норми матеріального права у подібних правовідносинах у порядку, передбаченому процесуальним законом;

— у разі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом.

Цей перелік повноважень найвищого судового органу судів загальної юрисдикції у сфері правосуддя свідчить про побудову в Україні чотирирівневої системи в усіх трьох судових юрисдикціях.

5.2. Конституційний Суд України вважає, що в результаті внесених змін функцію касаційної інстанції виконують вищі спеціалізовані суди України, а отже, звуження конституційного права на судовий захист не відбулося.

Такий висновок узгоджується з положеннями частини другої статті 19 Конституції України та статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (далі — Конвенція).

За пунктом 1 статті 6 Конвенції кожен при вирішенні питання щодо прав та обов'язків має право на справедливий і відкритий розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, визначеним законом. На розвиток наведеного положення Європейський суд з прав людини у рішенні від 25 лютого 1993 року у справі «Добертен проти Франції» зазначив, що за пунктом 1 статті 6 Конвенції держави — учасниці Ради Європи повинні організувати свою судову систему в такий спосіб, щоб їх суди і трибунали виконували кожен свою функцію, притаманну їм.

Положеннями процесуальних кодексів України (в тому числі й тими, які суб'єкт права на конституційне подання вважає неконституційними) врегульовується особливість процесуальної форми залучення відповідних вищих спеціалізованих судів до процесу допуску скарги до розгляду найвищим судовим органом держави, встановлюються підстави для звернення до Верховного Суду України, визначаються права і обов'язки осіб, які беруть участь у розгляді справи, а також повноваження Верховного Суду України.

У процесуальних кодексах України встановлюється процедура розгляду вищим спеціалізованим судом заяви про перегляд судових рішень, зокрема визначаються вимоги до такої заяви, процедура її перевірки на відповідність цим вимогам і наслідки недотримання цієї процедури та документи, які повинні бути додані до неї, тощо. Вищий спеціалізований суд на цій стадії не повноважний оцінювати обґрунтованість змісту заяви, він перевіряє її відповідність вимогам процесуального закону, зокрема встановлює, чи подана вона належним суб'єктом, чи є відповідні ухвали вищого спеціалізованого суду, і вирішує питання про наявність неоднакового застосування судом касаційної інстанції однієї й тієї ж норми матеріального права в аналогічних правовідносинах.

Питання про допуск справи до провадження вирішується колегією суддів відповідного вищого спеціалізованого суду, яка формується без участі суддів, які прийняли рішення, що оскаржується; формування колегії суддів здійснюється автоматизованою системою документообігу суду (частини третя, четверта, п'ята статті 15 Закону).

Оцінюючи цей процесуальний інститут, слід мати на увазі, що розглядом скарг у вищих спеціалізованих судах не обмежуються і не звужуються повноваження Верховного Суду України, а лише забезпечується

надходження справ до найвищої судової інстанції згідно з вимогами, визначеними процесуальним законодавством. Покладення обов'язку наведеними нормами процесуальних кодексів на вищі спеціалізовані суди щодо перевірки аргументації стосовно неоднакового застосування судами касаційної інстанції однієї і тієї ж норми матеріального права не порушує частину третю статті 22, частини першу, другу статті 55, пункт 4 частини третьої статті 129 Основного Закону України.

Отже, положення статті 400^{18} КПК України, статей 111^{16}, 111^{21} ГПК України, статті 240 КАС України, статті 360 ЦПК України не суперечать Конституції України.

6. Суб'єкт права на конституційне подання вказує також на неконституційність положень процесуальних кодексів, які встановлюють скорочені строки звернення громадян до суду та регулюють порядок здійснення окремих процесуальних дій у різних стадіях судового процесу.

6.1. Народні депутати України вважають такими, що не відповідають Конституції України, положення:

— частин другої, четвертої статті 99, частин другої, третьої статті 186, частини другої статті 212 КАС України, частини третьої статті 43^{3}, статті 110 ГПК України, частини п'ятої статті 151, частини першої статті 199, частин першої, другої статті 294, частини першої статті 325, частини другої статті 329 ЦПК України щодо скорочення процесуальних строків звернень громадян до суду, зокрема строків подання позовних заяв, зустрічних позовів, апеляційних та касаційних скарг на судові рішення, письмових зауважень щодо неповноти або неправильності технічного запису тощо;

— частин четвертої, п'ятої статті 22, частини першої статті 60 ГПК України, які встановлюють строки зміни позивачем предмета або підстави позову, а також строки подання відповідачем зустрічного позову;

— частини першої статті 22, частини другої статті 24, частини третьої статті 30 КАС України, які регулюють строки подання відповідачем клопотань про передачу справи з одного адміністративного суду до іншого та встановлюють порядок колегіального розгляду справи, а також регламентують строки подання заяви про відвід (самовідвід) судді, секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача;

— частини другої статті 27, частини першої статті 131 ЦПК України щодо строків подання сторонами спору доказів у справі.

Наведеними нормами встановлені або конкретизовані раніше існуючі процесуальні механізми, що забезпечують судовий процес. Їх системний аналіз свідчить, що вони забезпечують оперативність розгляду судових справ і жодною мірою не обмежують суб'єктів щодо права на судовий захист.

Досліджуючи ці питання, Конституційний Суд України виходить з того, що в Україні права і свободи людини і громадянина захищаються судом; кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (частини перша, друга статті 55 Основного Закону України).

Конституція України як головне джерело національної правової системи є також базою для поточного законодавства. Вона надає можливість урегулювання певних суспільних відносин на рівні законів, які конкретизують закріплені в Основному Законі України положення (абзац перший підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 12 лютого 2002 року №3-рп/2002 у справі про електроенергетику).

Встановлення у відповідних процесуальних кодексах України конкретних строків вчинення окремих процесуальних дій особами, які беруть участь у справі, здійснюється в законодавчому порядку на підставі пункту 14 частини першої статті 92 Конституції України.

Конституційний Суд України у Рішенні від 12 червня 2007 року №2-рп/2007 у справі про утворення політичних партій в Україні вказав, що необхідно відрізняти поняття «обмеження основоположних прав і свобод» від прийнятого у законотворчій практиці поняття «фіксація меж самої сутності прав і свобод» шляхом застосування юридичних способів (прийомів), визнаючи таку практику допустимою (абзац другий пункту 10 мотивувальної частини).

Відповідно до частини другої статті 3 Конституції України головним обов'язком держави є утвердження і забезпечення прав і свобод людини. Забезпечення прав і свобод, крім усього іншого, потребує, зокрема, законодавчого закріплення механізмів (процедур), які створюють реальні можливості для здійснення кожним громадянином прав і свобод (абзац четвертий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 24 грудня 2004 року №22-рп/2004).

Європейський суд з прав людини в рішенні від 10 липня 1984 року у справі «Гінчо проти Португалії» передбачив, що держави—учасниці Ради Європи зобов'язані організовувати свою правову систему таким чином, щоб забезпечити додержання положень пункту 1 статті 6 Конвенції та вимог щодо судового розгляду упродовж розумного строку.

При цьому вжиття заходів для прискорення процедури розгляду справ є обов'язком не тільки держави, а й осіб, які беруть участь у справі. Так, Європейський суд з прав людини в рішенні від 7 липня 1989 року у справі «Юніон Аліментаріа Сандерс С.А. проти Іспанії» зазначив, що заявник зобов'язаний демонструвати готовність брати участь у всіх етапах розгляду, що стосуються безпосередньо його, утримуватися від використання прийомів, які пов'язані із зволіканням у розгляді справи, а також максимально використовувати всі засоби внутрішнього законодавства для прискорення процедури слухання.

Таким чином, у процесуальних кодексах лише скорочено строки здійснення окремих процесуальних дій, а змісту та обсягу конституційного права на судовий захист і доступ до правосуддя не звужено. Наведені зміни не унеможливлюють ефективного розгляду судових справ, тому не суперечать Конституції України.

6.2. У частині п'ятій статті 6 КАС України передбачено, що відмова від права на звернення до суду є недійсною. Суб'єкт права на конституційне подання стверджує про невідповідність цього положення пункту 4 частини третьої статті 129 Конституції України, мотивуючи тим, що звернення особи до суду є правом, а не обов'язком, і кожен є вільним у виборі варіанта реалізації свого права, у тому числі на звернення до суду, тому особа може й відмовитися від реалізації такого права.

Конституційний Суд України дійшов висновку, що зазначене положення КАС України не встановлює обмеження права особи на звернення до суду, а закріплює гарантію цього права. Адже згідно з частиною першою статті 6 КАС України кожна особа має право в порядку, визначеному цим кодексом, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або інтереси. Право на звернення до суду як складова права на судовий захист гарантується статтею 55 Конституції України та пов'язується з переконанням самої особи про наявність порушень її прав, свобод або інтересів і бажанням звернутися до суду.

У рішенні від 21 лютого 1975 року у справі «Голдер проти Великої Британії» Європейський суд з прав людини закріпив правило, що пункт 1 статті 6 Конвенції стосується невід'ємного права особи на доступ до суду. Прямим порушенням права на доступ до суду є необхідність отримання спеціальних дозволів на звернення до суду.

Таким чином, у практиці Європейського суду з прав людини право на звернення до суду також пов'язується лише з волевиявленням особи. За змістом частини п'ятої статті 6 КАС України особа може відмовитися від реалізації права на звернення до суду, однак не від самого права як такого.

Конституційний Суд України у Рішенні від 9 липня 2002 року №15-рп/2002 у справі про досудове врегулювання спорів наголосив, що кожна особа має право вільно обирати не заборонений законом засіб захисту прав і свобод, у тому числі судовий захист; встановлення законом або договором досудового врегулювання спору за волевиявленням суб'єктів правовідносин не є обмеженням юрисдикції судів і права на судовий захист (абзаци перший, восьмий пункту 3 мотивувальної частини).

Отже, положення частини п'ятої статті 6 КАС України не суперечить Основному Закону України.

6.3. У частинах другій, третій, шостій, восьмій статті 267 КАС України передбачено право судді накладати штрафи за наслідками розгляду звіту суб'єкта владних повноважень про виконання постанови суду або в разі неподання такого звіту на винну посадову особу, відповідальну за виконання цієї постанови.

Суб'єкт права на конституційне подання вважає зазначені положення такими, що порушують приписи частини другої статті 8, частини другої статті 19 Основного Закону України, обґрунтовуючи це тим, що вони не містять у собі складу правопорушення, проте запроваджують міру відповідальності суворішу, ніж кримінальна, а також встановлюють подвійну відповідальність за одне й те саме правопорушення.

Конституційний Суд України дійшов висновку, що положення статті 267 КАС України визначають порядок здійснення судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративних справах, тобто спрямовані на забезпечення виконання рішень суду.

Частинами першою, другою статті 267 КАС України передбачено, що суд, який ухвалив судове рішення в адміністративній справі, має право зобов'язати суб'єкта владних повноважень, не на користь якого його ухвалено, подати звіт про виконання цього рішення. За наслідками розгляду звіту або у разі його неподання суддя ухвалою може встановити новий строк подання звіту та накласти на винну посадову особу штраф.

Механізм ефективного судового захисту обумовлює у необхідних випадках застосування процедури примусового виконання рішень суду. Конституційний Суд України у Рішенні від 30 січня 2003 року №3-рп/2003 у справі про розгляд судом окремих постанов слідчого та прокурора зауважив, що «правосуддя за своєю суттю визначається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення в правах» (абзац десятий пункту 9 мотивувальної частини).

У Рішенні від 30 червня 2009 року №16-рп/2009 Конституційний Суд України зазначив, що метою судового контролю є своєчасне забезпечення захисту та охорони прав і свобод людини і громадянина, та наголосив, що виконання всіма суб'єктами правовідносин приписів, викладених у рішеннях суду, які набрали законної сили, утверджує авторитет держави як правової (абзац перший підпункту 3.2 пункту 3, абзац другий пункту 4 мотивувальної частини).

Європейський суд з прав людини у рішенні від 7 травня 2002 року у справі «Бурдов проти Росії» визначив, що в контексті статті 6 Конвенції виконання судового рішення, прийнятого будь-яким судом, має розглядатися як складова «судового розгляду».

З огляду на це посилення судового контролю за виконанням судових рішень та наділення суду з цією метою правом накладати штрафні санкції є заходом для забезпечення конституційного права громадян на судовий захист.

Як зазначив Європейський суд з прав людини у рішенні від 6 вересня 1978 року у справі «Класс та інші проти Німеччини», «із принципу верховенства права випливає, зокрема, що втручання органів виконавчої влади у права людини має підлягати ефективному нагляду, який, як правило, повинна забезпечувати судова влада. Щонайменше це має бути судовий нагляд, який найкращим чином забезпечує гарантії незалежності, безсторонності та належної правової процедури».

Аналогічна норма закріплена не лише в КАС України, а й у статті 83 ГПК України, за якою господарський суд має право стягнути у дохід Державного бюджету України з винної сторони штраф у розмірі до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за ухилення від вчинення дій, покладених господарським судом на сторону.

Отже, положення частин другої, третьої, шостої, восьмої статті 267 КАС України відповідають Основному Закону України.

6.4. Суб'єкт права на конституційне подання вказує на невідповідність Конституції України положень частин третьої, четвертої статті 33, частини одинадцятої статті 35, статті 38 КАС України, частини першої статті 64 ГПК України, частини п'ятої статті 74 ЦПК України. На думку народних депутатів України, порядок виклику осіб, які беруть участь у справах, створює передумови для розгляду та вирішення позовів і скарг без їх присутності в судових засіданнях, що суперечить приписам пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України щодо того, що однією з засад судочинства є гласність судового процесу, а також порушує право заінтересованих осіб брати участь у судових засіданнях. Відповідно до положень процесуальних кодексів обов'язковою вимогою до позовної заяви є зазначення місця проживання або місцезнаходження відповідача, а оскільки перевірка таких відомостей або їх документальне підтвердження процесуальним законодавством України не передбачені, то в разі направлення повістки за неправильною адресою вважається, що відповідач належним чином повідомлений про місце і час судового засідання.

Конституційний Суд України виходить з того, що учасники процесу повинні бути проінформовані про час і місце проведення судового засідання, тому що це є гарантією права особи на судовий захист.

За положеннями частини третьої статті 122 ЦПК України у разі якщо відповідачем у позовній заяві вказана фізична особа, яка не є суб'єктом підприємницької діяльності, суд не пізніше двох днів з дня надходження позовної заяви до суду звертається до відповідного органу реєстрації місця перебування та місця проживання особи щодо надання інформації про зареєстроване місце проживання (перебування) такої фізичної особи. Якщо отримана судом інформація не дає можливості встановити зареєстроване у визначеному законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи, суд вирішує питання про відкриття провадження у справі. Подальший виклик такої особи як відповідача у справі здійснюється через оголошення у пресі.

Аналогічне за змістом положення закріплене і в частині третій статті 107 КАС України.

Що стосується юридичних осіб, то їм повідомлення надсилаються на адресу, вказану в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб —підприємців.

Таким чином, законодавець закріпив дієвий механізм перевірки наведених у позовній заяві відомостей про місце проживання (місцезнаходження) відповідача, на адресу якого надсилається повідомлення про виклик до суду.

Щодо твердження авторів клопотання про неконституційність положень статті 38 КАС України про виклик до суду шляхом надсилання тексту повістки електронною поштою, факсимільним повідомленням (факсом, телефаксом), телефонограмою необхідно мати на увазі, що такий порядок є обов'язковим лише для суб'єктів владних повноважень, а стосовно інших осіб — виключно за їх вибором. Тобто законодавець у цьому випадку не обмежив процесуальне право особи на отримання повідомлення про виклик до суду, а навпаки розширив зміст цього права, встановивши додаткові можливості особи отримувати таке повідомлення.

Отже, підстав для визнання оспорюваних положень процесуальних кодексів такими, що суперечать пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України, немає.

7. Народні депутати України також порушили питання про неконституційність положень частини третьої статті 53, частини третьої статті 71 КАС України щодо неможливості окремо оскаржувати ухвали суду за наслідками розгляду питання про вступ у справу третіх осіб та ухвали суду про відмову у витребовуванні доказів; статей 400^{7}, 400^{9} КПК України щодо порядку подачі учасниками судового процесу клопотання про перегляд судових рішень лише через прокурора, який вирішує питання щодо наявності підстав для такого перегляду.

На думку суб'єкта права на конституційне подання, названі положення КАС України суперечать статтям 55, 129 Конституції України.

Згідно з Законом України «Про Конституційний Суд України» конституційне подання має містити правове обґрунтування тверджень щодо неконституційності правового акта або його окремих положень; предметом розгляду Конституційного Суду України може бути конституційне подання, в якому викладаються аргументи і стверджується про неконституційність законів, інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим (пункт 4 частини другої статті 39, частина перша статті 71).

Аналіз конституційного подання свідчить, що суб'єкт права на конституційне подання не навів правового обґрунтування тверджень щодо неконституційності вказаних положень процесуальних кодексів. Отже, є підстави для припинення конституційного провадження в цій частині згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Законом України «Про Конституційний Суд України», а також пунктом 1 §51 Регламенту Конституційного Суду України.

Виходячи з викладеного та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, пунктом 1 статті 13, статтею 51, частиною першою статті 61, статтями 63, 65, 67, 69, частиною першою статті 73 Закону України «Про Конституційний Суд України», пунктом 1 §51 Регламенту Конституційного Суду України, Конституційний Суд України

ВИРІШИВ:

1. Визнати такими, що відповідають Конституції України (є конституційними), положення:

— частин четвертої, п'ятої статті 12 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року №2453-VI, згідно з якими допускається використання в судах, поряд з державною, регіональних мов або мов меншин;

— статті 400^{18} Кримінально-процесуального кодексу України, статей 111^{16}, 111^{21} Господарського процесуального кодексу України, статті 240 Кодексу адміністративного судочинства України, статті 360 Цивільного процесуального кодексу України, якими передбачено підстави і порядок вирішення питання про допуск вищим спеціалізованим судом справи до її провадження у Верховному Суді України;

— частин другої, четвертої статті 99, частин другої, третьої статті 186, частини другої статті 212 Кодексу адміністративного судочинства України, частини третьої статті 43^{3}, статті 110 Господарського процесуального кодексу України, частини п'ятої статті 151, частини першої статті 199, частин першої, другої статті 294, частини першої статті 325, частини другої статті 329 Цивільного процесуального кодексу України щодо скорочення процесуальних строків звернення громадян до суду;

— частин четвертої, п'ятої статті 22, частини першої статті 60 Господарського процесуального кодексу України, які встановлюють строки зміни позивачем предмета або підстави позову, а також строки подання відповідачем зустрічного позову;

— частини першої статті 22, частини другої статті 24, частини третьої статті 30 Кодексу адміністративного судочинства України, які регулюють строки подання відповідачем клопотання про передачу справи з одного адміністративного суду до іншого, встановлюють порядок подання клопотання про колегіальний розгляд справи, а також регламентують строки подання заяви про відвід (самовідвід) судді, секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача;

— частини другої статті 27, частини першої статті 131 Цивільного процесуального кодексу України щодо строків подання сторонами спору доказів у справі;

— частини п'ятої статті 6 Кодексу адміністративного судочинства України, в якій зазначено, що відмова від права на звернення до суду є недійсною;

— частин другої, третьої, шостої, восьмої статті 267 Кодексу адміністративного судочинства України, які передбачають право суду накладати штрафи на посадових осіб, у тому числі керівників колегіального органу, за невиконання суб'єктом владних повноважень постанови суду або неподання звіту про виконання судового рішення;

— частин третьої, четвертої статті 33, частини одинадцятої статті 35, статті 38 Кодексу адміністративного судочинства України, частини першої статті 64 Господарського процесуального кодексу України, частини п'ятої статті 74 Цивільного процесуального кодексу України щодо зміни порядку виклику та повідомлення осіб, які беруть участь у справах, про судовий розгляд позовів і скарг без їх присутності в судових засіданнях.

2. Припинити конституційне провадження у справі щодо перевірки на відповідність Конституції України (конституційність) положень частини третьої статті 53, частини третьої статті 71 Кодексу адміністративного судочинства України щодо неможливості окремо оскаржувати ухвали суду за наслідками розгляду питання про вступ у справу третіх осіб та ухвали суду про відмову у витребовуванні доказів, статей 400^{7}, 400^{9} Кримінально-процесуального кодексу України стосовно порядку подачі учасниками судового процесу клопотання про перегляд судових рішень лише через прокурора, який вирішує питання щодо наявності підстав для такого перегляду, на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Законом України «Про Конституційний Суд України».

3. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у «Віснику Конституційного Суду України» та в інших офіційних виданнях України.

«Розглядом скарг у вищих спеціалізованих судах не обмежуються і не звужуються повноваження Верховного Суду, а лише забезпечується надходження справ до найвищої судової інстанції».

«Посилення судового контролю за виконанням судових рішень та наділення суду з цією метою правом накладати штрафні санкції є заходом для забезпечення конституційного права громадян на судовий захист».

ЗАПЕРЕЧЕННЯ

Змінений статус.

Дмитро ЛИЛАК: «Першоосновою у визначенні мови судочинства повинна бути Конституція, а не закон про ратифікацію хартії»

Конституційний Суд України
Окрема думка

судді Конституційного Суду України ЛИЛАКА Д.Д. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України

Конституційний Суд України в Рішенні від 13 грудня 2011 року №17-рп/2011 (далі — Рішення), зокрема, визнав такими, що відповідають Конституції України (є конституційними) положення частин четвертої, п'ятої статті 12 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року №2453-VI (далі — Закон про судоустрій), відповідно до яких у судах, поряд з державною, можуть використовуватися регіональні мови або мови меншин відповідно до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» у порядку, встановленому процесуальним законом; використання в судочинстві регіональних мов або мов меншин гарантується державою та забезпечується за рахунок коштів Державного бюджету України.

1. Зміст і спрямованість діяльності держави, її головний обов'язок визначено на конституційному рівні. Відповідно до частини другої статті 3 Основного Закону України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Захист прав і свобод людини та громадянина згідно з Конституцією України покладається на суди (частина перша статті 55).

Для виконання зазначених конституційних завдань держава наділена, зокрема, судовою функцією, яку вона реалізує шляхом здійснення правосуддя іменем України. Правосуддя здійснюється державою через органи державної судової влади — суди загальної юрисдикції і Конституційний Суд України (частини перша, третя статті 124 Конституції України) у формах цивільного, кримінального, господарського та адміністративного судочинства (частина перша статті 18 Закону про судоустрій).

Відповідно до пункту 14 частини першої статті 92 Конституції України судочинство повинне визначатися виключно законами України. Ці закони мають прийматися на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга статті 8 Конституції України). Це означає, що судочинство в Україні має бути законодавчо організоване на конституційній основі, в тому числі і в мовному аспекті.

Дотримання зазначених конституційних положень забезпечується можливістю визнання законів (їх окремих положень) неконституційними Конституційним Судом України, завданням якого є гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону держави на всій території України (стаття 2 Закону України «Про Конституційний Суд України»). Однією з функцій Конституційного Суду України та повноваженням є вирішення питань про відповідність Конституції України законів України.

2. Статус української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України закріплено в статті 10 Конституції України.

Згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року №10-рп/99 (справа про застосування української мови) під державною мовою розуміється мова, якій державою надано правовий статус обов'язкового засобу спілкування у публічних сферах суспільного життя, до яких належить, зокрема, сфера здійснення повноважень органами судової влади. Конституційний Суд України виходив з того, що надання українській мові статусу державної повністю відповідає державотворчій ролі української нації і що ця мова дала офіційну назву державі. Тому положення про українську мову як державну міститься у розділі I «Загальні засади» Конституції України, який закріплює основи конституційного ладу в Україні (абзаци перший, другий, третій, четвертий пункту 3 мотивувальної частини).

Про статус української мови як складової конституційного ладу держави нарівні з її територією, столицею, державними символами Конституційний Суд України зазначив в абзаці першому підпункту 5.1 пункту 5 мотивувальної частини Рішення від 22 квітня 2008 року №8-рп/2008 (справа про мову судочинства). Відповідно до статті 6 Закону України «Про основи національної безпеки України» забезпечення розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України є одним з пріоритетів національних інтересів України.

З цього випливає, що будь-яке обмеження статусу української мови руйнує конституційний лад держави і суперечить національним інтересам України.

Натомість оспорюваними положеннями статті 12 Закону про судоустрій надається можливість використання у судах при здійсненні судочинства, поряд з державною мовою, регіональних мов або мов меншин. Тобто, всупереч статті 10 Конституції України, закон змінив статус державної мови як єдиної обов'язкової при здійсненні судами своїх повноважень (судочинства) на альтернативний статус: або державна мова, або регіональні мови, або мови меншин.

3. Термін «регіональні мови» не є конституційно-правовою категорією, адже такі мови фактично не існують на території України. Тому, підтверджуючи конституційність частин четвертої, п'ятої статті 12 Закону про судоустрій, Конституційний Суд України конституював статус таких мов. Це створює правову невизначеність з цього питання і відповідно суперечить конституційному принципу верховенства права, складовою якого є, зокрема, правова визначеність.

Правова визначеність у питанні мови судочинства до ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення була забезпечена іншими його рішеннями, зокрема від 14 грудня 1999 року №10-рп/99 у справі про застосування української мови та від 22 квітня 2008 року №8-рп/2008 у справі про мову судочинства.

Слід звернути увагу, що Рішення у справі про застосування української мови як акт офіційного тлумачення статті 10 Конституції України стало невід'ємною частиною її положень, що були предметом тлумачення. Тобто витлумачені положення статті 10 Основного Закону України не повинні застосовуватись інакше, ніж роз'яснено Конституційним Судом України.

Суди України є органами державної судової влади, які відповідно до статей 6, 19 Конституції України здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України та зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Це означає, що при здійсненні правосуддя у будь-яких формах судочинства (цивільне, кримінальне, господарське, адміністративне) суди повинні застосовувати, насамперед, положення статті 10 Конституції України в аспекті їх тлумачення Конституційним Судом України у рішеннях від 14 грудня 1999 року №10-рп/99 у справі про застосування української мови, від 22 квітня 2008 року №8-рп/2008 у справі про мову судочинства.

4. Оспорюваним положенням частини четвертої статті 12 Закону про судоустрій використання в судах регіональних мов або мов меншин може відбуватися відповідно до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» (далі — Закон про ратифікацію хартії). Тобто законодавець визначив єдиною правовою основою використання в судах регіональних мов або мов меншин тільки Закон про ратифікацію хартії, незважаючи на те, що суди як органи державної судової влади у своїй діяльності повинні керуватися насамперед положенням частини другої статті 19 Конституції України.

Очевидно, що першоосновою у визначенні мови судочинства в судах повинна бути Конституція України, а не Закон про ратифікацію хартії.

Ратифікований Україною міжнародний договір відповідно до статті 9 Конституції України стає частиною національного законодавства України, тому на нього поширюється, як і на інші нормативно-правові акти, конституційний принцип найвищої юридичної сили Основного Закону України (частина друга статті 8).

Європейська хартія регіональних мов або мов меншин (далі — хартія) підписана державами — членами Ради Європи 5 листопада 1992 року, зокрема, з метою охорони «історичних регіональних мов або мов меншин Європи, деякі з яких знаходяться під загрозою відмирання» та сприяння «збереженню та розвитку культурного багатства і традицій Європи» (абзац третій Преамбули).

Хартія розрізняє такі мовні категорії: регіональна мова, мова меншин, нетериторіальна мова, офіційна мова.

Згідно з пунктом 1 статті 3 частини I хартії кожна Договірна Держава визначає у своїй ратифікаційній грамоті або своєму документі про прийняття чи затвердження кожну регіональну мову або мову меншини чи офіційну мову, яка менш широко використовується на всій її території або частині території і до якої застосовуються пункти, визначені відповідно до пункту 2 статті 2 (пункт 2 статті 2: «Стосовно кожної мови, визначеної під час ратифікації, прийняття або затвердження відповідно до статті 3, кожна Сторона зобов'язується застосовувати якнайменш тридцять п'ять пунктів або підпунктів з тих положень, що наведені у частині III хартії, включаючи якнайменш три з кожної зі статей 8 і 12 та один з кожної зі статей 9, 10, 11 і 13»).

Отже, за умовами хартії кожна Договірна Держава під час ратифікації (прийняття, затвердження) хартії зобов'язана визначити кожну регіональну мову або мову національних меншин чи офіційну мову, щодо якої буде застосовуватися хартія.

Відповідно до статті 2 Закону про ратифікацію хартії Україна як Договірна Держава визначила тільки мови національних меншин України (білоруську, болгарську, гагаузьку, грецьку, єврейську, кримськотатарську, молдавську, німецьку, польську, російську, румунську, словацьку та угорську) і не визначалась щодо регіональних або офіційних мов.

Визначення в цьому Законі регіональних або офіційних мов суперечило б Конституції України, зокрема, статтям 10, 53. Зазначені статті Основного Закону України передбачають всебічний розвиток і функціонування в усіх сферах суспільного життя на всій території України тільки державної мови, якою є українська мова, та вільний розвиток, використання і захист мов національних меншин України.

Отже, обмежуючи застосування хартії виключно щодо конкретних мов національних меншин України і не поширюючи її дію на регіональні і офіційні мови, Верховна Рада України діяла відповідно до вимог статей 8, 9 Конституції України, в яких закріплено верховенство Основного Закону як над законами України так і над міжнародними договорами України. До того ж у статті 5 Закону про ратифікацію хартії міститься суттєве положення, яке закріплює пріоритет утвердження державної української мови над застосуванням передбачених хартією регіональних мов або мов меншин. Згідно з цією нормою при застосуванні положень хартії заходи, спрямовані на утвердження української мови як державної, її розвиток і функціонування в усіх сферах суспільного життя на всій території України, не вважаються такими, що перешкоджають чи створюють загрозу збереженню або розвитку мов, на які відповідно до статті 2 цього Закону поширюються положення хартії. Таким чином, виходячи із суті Закону про ратифікацію хартії на всій території України, в усіх сферах суспільного життя не можуть функціонувати, застосовуватися, використовуватися, розвиватися невизначені регіональні або офіційні мови.

Натомість оспорюваним положенням частини четвертої статті 12 Закону про судоустрій передбачено можливість використання у судах відповідно до Закону про ратифікацію хартії, поряд з державною, регіональних мов.

Зазначене положення не тільки створило колізію між Законом про ратифікацію хартії, хартією і Законом про судоустрій, а й призвело до внутрішнього протиріччя між положеннями статті 12 Закону про судоустрій. Зокрема, воно не узгоджується (в частині регіональних мов і мов меншин) зі змістом частини третьої цієї статті, згідно з якою в процесі судочинства суди використовують тільки державну мову і гарантують право громадян на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють. Тобто згідно з частиною третьою статті 12 Закону про судоустрій право на використання в процесі судочинства мов меншин належить не судам, а громадянам — учасникам судового процесу. Зазначене узгоджується із Рішенням Конституційного Суду України від 22 квітня 2008 року №8-рп/2008 (справа про мову судочинства). У цьому Рішенні Конституційний Суд України імперативно визначив, що в процесі судочинства суди реалізують державну мову (абзац четвертий підпункту 5.1 пункту 5 мотивувальної частини).

Таким чином створено правову невизначеність. Конституційний Суд України неодноразово визнавав такими, що не відповідають принципу верховенства права, закріпленому в частині першій статті 8 Конституції України, з підстав правової невизначеності, закони України (їх окремі положення). Це, зокрема, Рішення від 29 червня 2010 року №17-рп/2010 яким визнано неконституційними положення частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію», оскільки через несумісність з принципом правової визначеності вони не відповідають частині першій статті 8 Основного Закону України (абзаци шостий, дев'ятий підпункту 3.3 пункту 3 мотивувальної частини), Рішення від 22 грудня 2010 року №23-рп/2010, у якому, враховуючи принцип правової визначеності, що є елементом верховенства права, Конституційний Суд України дійшов висновку про невідповідність вимогам частини другої статті 8 Конституції України положень статті 14^1, частини шостої статті 258 Кодексу (абзац другий підпункту 4.1, абзац третій підпункту 4.3 пункту 4 мотивувальної частини), а також Рішення від 11 жовтня 2011 року №10-рп/2011, де зазначено, що є підстави вважати оспорювані положення частини четвертої статті 263 Кодексу такими, що суперечать статті 8 Конституції України, через їх невідповідність принципу правової визначеності (абзац п'ятий підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини).

Відповідно до частини п'ятої статті 10 Конституції України застосування мов в Україні і порядок їх застосування визначається законом. Це означає, що застосування будь-якої мови на всій території України повинне визначатись на законодавчому рівні, в тому числі і законами України про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів (законами про ратифікацію міжнародних договорів). Таким законом є, зокрема, Закон про ратифікацію хартії, який передбачає застосування її положень не на регіональні мови, а на окремі мови національних меншин.

Викладене дає підстави вважати, що положення частини четвертої статті 12 Закону про судоустрій в частині використання у судах, поряд з державною, регіональних мов і мов меншин згідно з Законом про ратифікацію хартії не відповідають статті 10 Конституції України. Відповідно неконституційною є і частина п'ята статті 12 щодо гарантування державою та забезпечення за рахунок коштів Державного бюджету України використання в судочинстві цих мов.

5. В Україні робляться спроби запровадити в деяких адміністративно-територіальних одиницях (областях, районах, містах) регіональну мову. Зокрема, 6 березня 2006 року Харківська міська рада прийняла рішення №43/06 «Про російську мову в м.Харкові», яким передбачила надання російській мові статусу регіональної; 5 травня 2006 року Дворічанська районна рада Харківської області прийняла рішення №1 «Про заходи щодо забезпечення положення Європейської хартії регіональних мов або мов меншин стосовно російської мови на території району», яким запровадила російську мову як регіональну на території району; 18 травня 2006 року Донецька обласна рада прийняла рішення №5/1-15 «О создании условий для развития русского языка в Донецкой области», яким надала російській мові статус регіональної; 24 травня 2006 року Дніпропетровська міська рада прийняла рішення №2/3 «Про заходи щодо забезпечення положень Європейської хартії регіональних мов або мов меншин стосовно російської мови на території міста», у якому передбачила надання російській мові статусу регіональної; 26 травня 2006 року Миколаївська обласна рада прийняла рішення №10 «Про надання російській мові статусу регіональної на території Миколаївської області»; 26 травня 2006 року Донецька міська рада прийняла рішення №«Про використання російської мови в м.Донецьк як регіональної»; 1 червня 2006 року Миколаївська міська рада прийняла рішення №1/21 «Про надання російській мові статусу регіональної мови»; 5 липня 2006 року Херсонська обласна рада прийняла рішення №55 «Про надання російській мові статусу регіональної на території Херсонської області».

Зазначені рішення рад скасовані в судовому порядку відповідно постановами Харківського апеляційного суду від 30 листопада 2009 року, Господарського суду Харківської області від 31 березня 2008 року, Ворошиловського районного суду міста Донецьк від 26 січня 2010 року, Бабушкінського районного суду міста Дніпропетровськ від 20 липня 2006 року, Апеляційного суду Миколаївської області від 13 березня 2007 року, Ворошиловського районного суду міста Донецьк від 14 листопада 2006 року, Одеського апеляційного адміністративного суду від 19 червня 2009 року, Суворівського районного суду міста Херсон від 11 серпня 2006 року.

«Всупереч статті 10 Конституції, закон змінив статус державної мови як єдиної обов'язкової при здійсненні судочинства на альтернативний статус: або державна мова, або регіональні мови, або мови меншин».

«Будь-яке обмеження статусу української мови руйнує конституційний лад держави і суперечить національним інтересам України».

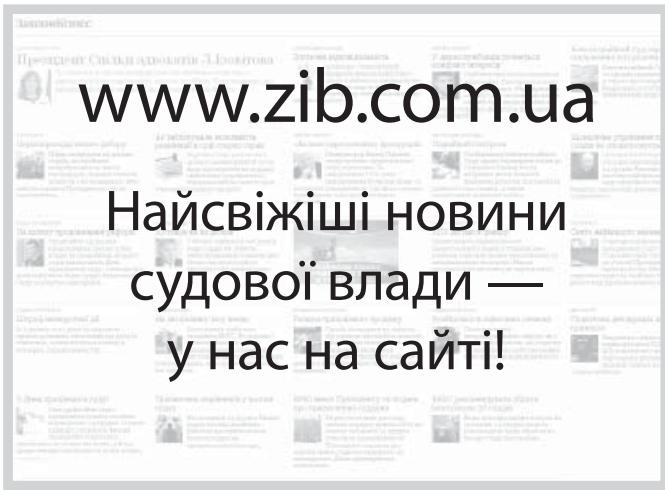

ЗАУВАЖЕННЯ

Додана прогалина.

Павло СТЕЦЮК: «КС фактично визнав за можливе використання в нормативно-правовій системі України терміна «регіональні мови»

Конституційний Суд України
Окрема думка

судді Конституційного Суду України СТЕЦЮКА П.Б. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України

На підставі статті 64 Закону України «Про Конституційний Суд України» вважаю за необхідне висловити окрему думку стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України від 13 грудня 2011 року №17-рп/2011 (далі — Рішення).

Суб'єкт права на конституційне подання — 54 народних депутати України — звернувся до Конституційного Суду України (далі — Суд) з клопотанням визнати такими, що не відповідають Конституції України, окремі положення Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року №2453-VI (далі — Закон), Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України (у редакції Закону). На думку суб'єкта права на конституційне подання, не відповідають Конституції України, зокрема, положення частин четвертої, п'ятої статті 12 Закону стосовно того, що у судах, поряд з державною, можуть використовуватися регіональні мови або мови меншин відповідно до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» в порядку, встановленому процесуальним законом, та що використання в судочинстві регіональних мов або мов меншин гарантується державою та забезпечується за рахунок коштів Державного бюджету України.

У Рішенні Суд правильно акцентував на тому, що «згідно з Конституцією України державною мовою в Україні є українська мова; держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України; в Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України; застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом (стаття 10) (абзац перший підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини). Суд також послався на свою правову позицію, викладену в Рішенні від 14 грудня 1999 року №10-рп/99 у справі про застосування української мови, відповідно до якої «положення Конституції України зобов'язують застосовувати державну — українську — мову як мову офіційного спілкування посадових і службових осіб при виконанні ними службових обов'язків, в роботі і в діловодстві; держава відповідно до статті 11 Основного Закону України сприяє розвиткові мовної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України; гарантування національним меншинам України права на вільний розвиток, використання і захист їх мов відповідає змістові міжнародних договорів України» (абзац одинадцятий пункту 3, абзаци другий, шостий пункту 4 мотивувальної частини).

Однак зазначений у Рішенні висновок про те, що саме на розвиток цих конституційних засад у статті 12 Закону встановлено загальний порядок застосування мов судочинства та діловодства в судах (абзац третій підпункту 4.1. мотивувальної частини), на мій погляд, є не зовсім правильним, оскільки він може стосуватися тільки перших трьох частин статті 12 Закону. Саме ці норми визначають, що «1. Судочинство і діловодство в судах України провадиться державною мовою. 2. Суди забезпечують рівність прав громадян у судовому процесі за мовною ознакою. 3. Суди використовують державну мову в процесі судочинства та гарантують право громадян на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють».

У четвертій і п'ятій частинах статті 12 Закону вказано таке: «4. У судах, поряд з державною, можуть використовуватися регіональні мови або мови меншин відповідно до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» у порядку, встановленому процесуальним законом. 5. Використання в судочинстві регіональних мов або мов меншин гарантується державою та забезпечується за рахунок коштів Державного бюджету України». І тут очевидним є те, що значення словосполучень (висловів) «у судах, поряд з державною, можуть використовуватися регіональні мови або мови меншин» та «використання в судочинстві регіональних мов або мов меншин» є значно ширшими за значення вислову «гарантоване право громадян на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють». Іншими словами, за відсутності офіційного тлумачення словосполучень «використання у судах мови», «використання в судочинстві мови» вони можуть сприйматися як такі, що охоплюють весь можливий спектр їх застосування, включаючи і «здійснення судами судочинства» як такого.

При цьому посилання у частині четвертій статті 12 Закону на те, що використання цих мов у судах має відбуватися «в порядку, встановленому процесуальним законом», як на мій погляд, не може бути належною гарантією непорушного становища державної мови як виключної мови судочинства в Україні, оскільки два з чотирьох згаданих у Рішенні процесуальних закони, містять далеко неоднозначні положення в цьому плані. Так, у статті 3 Господарського процесуального кодексу України йдеться про те, що «мова судочинства визначається статтею 21 Закону України «Про мови в Українській РСР». Зокрема, у частині другій статті 21 вказаного закону міститься положення, за яким «арбітражне провадження у справах, в яких бере участь сторона, що знаходиться на території іншої союзної республіки, здійснюється російською мовою». Натомість іншим процесуальним законом прямо передбачено, що «судочинство провадиться українською мовою або мовою більшості населення даної місцевості (частина перша статті 19 Кримінально-процесуального кодексу України).

Визнавши українську мову державною, держава взяла на себе зобов'язання належним чином забезпечувати її всебічний розвиток і функціонування в усіх сферах суспільного життя на всій території України (частини перша, друга статті 10 Конституції України). А це у роз'ясненні Конституційного Суду України означає, що «українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначаються законом (пункт 1 резолютивної частини рішення від 14 грудня 1999 року №10-рп/99 у справі про застосування української мови). До таких сфер, безперечно, належить і «діяльність органів судової влади» (абзац другий підпункту пункту 5.1 пункту 5 мотивувальної частини рішення від 22 квітня 2008 року №8-рп/2008 у справі про мову судочинства).

Крім того, прийнявши Рішення, Конституційний Суд України фактично визнав за можливе використання в нормативно-правовій системі України терміна «регіональні мови». Однак ні встановлений конституцієдавцем інститут правового регулювання мовних відносин в Україні, ні практика його застосування в нашій державі не знають цього явища. Тим більше, що сам термін «регіональні мови» з правової точки зору належить до групи юридично невизначених, про що свідчить насамперед текст Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, окремі положення якої ратифіковано Законом України від 15 травня 2003 року №802-IV. На це у свій час звертали увагу Міністерство юстиції України в юридичному висновку щодо рішень деяких органів місцевого самоврядування (Харківської міської ради, Севастопольської міської ради і Луганської обласної ради) стосовно статусу та порядку застосування російської мови в межах міста Харкова, міста Севастополя і Луганської області (10.05.2006) та Національна комісія зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права під час ухвалення нею «Проекту нової редакції офіційного перекладу на українську мову Європейської хартії регіональних або міноритарних мов» (11.07.2006).

Отже, Конституційний Суд України, безпосереднім завданням якого є гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону держави на всій її території (стаття 2 Закону України «Про Конституційний Суд України»), виходячи зі змісту статей 10, 11 Конституції України та враховуючи свої правові позиції, висловлені у рішеннях від 14 грудня 1999 року №10-рп/99 у справі про застосування української мови, від 20 грудня 2007 року №13-рп/2007 у справі про розповсюдження іноземних фільмів та від 22 квітня 2008 року №8-рп/2008 у справі про мову судочинства, на мою думку, мав би визнати неконституційними положення частин четвертої, п'ятої статті 12 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року №2453-VI.

НЕРУХОМІСТЬ

На чуже майно заповіт не поширюється.

Та обставина, що особа за життя не оформила свою частку у спільній власності подружжя, не є підставою для відмови в спадкових правах на частину квартири

Верховний Суд України
Іменем України
Рішення

25 серпня 2011 року **м.Київ**

Колегія суддів Судової палати в цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у складі:
головуючого — МАКАРЧУКА М.А.,
суддів: ВИСОЦЬКОЇ В.С., ДЕРБЕНЦЕВОЇ Т.П., ЄВТУШЕНКО О.І., НАГОРНЯКА В.А.,

розглянувши в судовому засіданні справу за позовом *Особи 6* до *Особи 7*, третя особа — Головне управління юстиції в м.Києві, Сьома Київська державна нотаріальна контора, Комунальне підприємство «Київське міське бюро технічної інвентаризації та реєстрації права власності на об'єкти нерухомого майна», *Особи 8* про визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину за заповітом, визнання права на спадщину, за касаційною скаргою *Особи 6* на рішення Дніпровського районного суду м.Києва від 2.04.2010 та ухвалу Апеляційного суду м.Києва від 10.11.2010,

ВСТАНОВИЛА:

У травні 2009 року *Особа 6* звернулася до суду із вказаним позовом до відповідача, мотивуючи свої вимоги тим, що вони з відповідачем є рідними братом і сестрою, їх батьки — *Особа 9* та *Особа 10* — перебували в шлюбі з 1948 року. На підставі довідки ЖБК «Конструктор» від 15.01.92 в органах державної реєстрації об'єктів нерухомості за *Особою 10* зареєстровано право власності на квартиру за *Адресою 1*. У травні 1998 року *Особа 10* оформила заповіт на все своє майно на ім'я відповідача, в грудні 2005 року *Особа 10* померла. В лютому 2009 року помер *Особа 9*, який заповів: *Особі 7* — гаражний бокс №1 в ГБК «Русанівський», *Особі 8* — земельну ділянку з надвірними будівлями і спорудами в садовому товаристві «Будівельник», *Особі 11* — автомобіль «Жигулі», державний *Номер* *, а *Особі 6* — все інше майно з чого б воно не складалось та де б не знаходилось на момент його смерті, в т.ч. предмети домашнього вжитку. 20 лютого 2009 року *Особа 7* отримав свідоцтво про право на спадщину за заповітом на квартиру за *Адресою 1*. Уважає, що державним нотаріусом неправомірно видано *Особі 7* свідоцтво про право на спадщину на всю квартиру, оскільки остання була спільним майном їх батьків як подружжя. Посилаючись на ці обставини і на те, що батько мав право на обов'язкову частку спадкового майна після смерті дружини, але не встиг оформити свого права, просила визнати недійсним свідоцтво про право власності в порядку спадкування за заповітом після смерті *Особи 10* на ім'я *Особи 7* та реєстрацію цього права власності, визнавши за нею право власності в порядку спадкування після батька на 7/12 частин квартири, зобов'язати державну нотаріальну контору видати їй свідоцтво про право власності в порядку спадкування на вказану частину квартири.

Рішенням Дніпровського районного суду від 2.04.2010, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду м.Києва від 10.11.2010, в задоволені позову відмовлено.

У касаційній скарзі *Особа 6* порушує питання про скасування рішення суду першої та апеляційної інстанції, ухвалення рішення про задоволення позову по суті позовних вимог, мотивуючи свою вимогу порушенням судами норм процесуального права та неправильним застосуванням норм матеріального права.

Касаційна скарга підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Відмовляючи позивачці в задоволені позову, суд першої інстанції, з яким погодився й апеляційний суд, виходив із того, що позивачкою не доведено той факт, що померлий *Особа 9* мав намір прийняти спадщину після смерті своєї дружини *Особи 10*, а саме на квартиру за *Адресою 1*, та не знав про існування заповіту *Особи 10*, яким вона заповіла все своє майно *Особі 7*. Суди дійшли висновку про те, що відповідачем правомірно отримано свідоцтво про право на спадщину за заповітом матері на всю спірну квартиру.

Проте з таким висновком погодитися не можна з огляду на наступне.

Згідно зі ст.213 ЦПК рішення суду повинно бути законним і обгрунтованим. Законним є рішення, яким суд, виконавши всі вимоги цивільного судочинства, вирішив справу згідно із законом. Обгрунтованим є рішення, ухвалене на основі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Однак ухвалені у справі судові рішення в повній мірі зазначеним вимогам не відповідають.

Судом першої інстанції встановлено, що батьки сторін — *Особа 9* та *Особа 10* — перебували у шлюбі з 1948 року. В 1963 року родина отримала трикімнатну квартиру в ЖБК «Конструктор», членом якого була *Особа 10*. В 1992 році пайові внески за квартиру було виплачено в повному об'ємі і на підставі довідки ЖБК «Конструктор» за *Особою 10* зареєстровано право власності на спірну квартиру.

Інформація 1, *Особа 10* померла. Відповідно до заповіту, остання заповіла все своє майно відповідачу по справі *Особі 7*. Після смерті *Особи 10*, її чоловік *Особа 9* продовжував проживати в квартирі за *Адресою 1*, *Інформація 2*. *Особа 9* помер, залишивши заповіт від 20.10.2008, яким розпорядився своїм майном наступним чином: *Особі 7* — заповів гаражний бокс №1 в ГБК «Русанівський», *Особі 8* — земельну ділянку з надвірними будівлями і спорудами в садовому товаристві «Будівельник», *Особі 11* — автомобіль «Жигулі», державний *Номер* * , а *Особі 6* — все інше майно з чого б воно не складалось та де б не знаходилось на момент його смерті, в тому числі предмети домашнього вжитку. 20 лютого 2009 відповідач *Особа 7* отримав свідоцтво про право на спадщину за заповітом на квартиру за *Адресою 1*.

У статті 22 Кодексу про шлюб та сім'ю, який діяв на момент набуття *Особою 10* права власності на спірну квартиру, зазначено, що майно, нажите подружжям за час шлюбу, є його спільною сумісною власністю. Кожен з подружжя має рівні права володіння, користування і розпорядження цим майном. Подружжя користується рівними правами на майно і в тому разі, якщо один з них був зайнятий веденням домашнього господарства, доглядом за дітьми або з інших поважних причин не мав самостійного заробітку.

Таким чином спірна квартира була спільною сумісною власністю подружжя *Особи 9*.

Особа 10, заповідаючи все своє майно *Особі 7*, могла заповісти останньому лише 1/2 своєї частини спірної квартири, оскільки друга частина квартири належала *Особі 9* на праві спільної сумісної власності подружжя.

Суд першої інстанції помилково дійшов висновку, і це порушення не було усунуто апеляційним судом, про те, що позивачка не має право успадкувати долю батька в квартирі, оскільки *Особа 9* за життя не оформив спадщину після смерті дружини. 1/2 квартири не являється спадщиною, оскільки право на цю частку виникло у *Особи 9* на підставі КЗпШС, а не в порядку спадкування. Крім того, *Особа 9* до самої смерті проживав у квартирі, право його не було порушено, відповідач *Особа 7* вже після смерті *Особи 9* отримав свідоцтво про право на спадщину за заповітом після смерті матері. Враховуючи наведене, та обставина, що *Особа 9* за життя не оформив свою долю у спільній власності подружжя, не може бути підставою для відмови позивачці в позові щодо її спадкових прав на цю частину квартири.

Щодо обов'язкової долі, в цій частині суд першої інстанції обгрунтовано відмовив позивачці в позові, оскільки у відповідності до вимог ч.1 ст.1276 ЦК, який вже діяв на момент смерті матері та батька сторін, право на обов'язкову долю переходить до наступної черги спадкоємців за законом чи спадкоємців за заповітом, лише в разі, якщо особа, яка має право на обов'язкову долю, оформила цю долю спадщини. Батьком сторін право на обов'язкову долю в квартирі після смерті дружини у передбаченому законом порядку оформлено не було.

Таким чином, після смерті батька сторін *Особи 9* відкрилася спадщина на 1/2 частину квартири, яку спадкодавець *Особа 9* заповів позивачці.

Враховуючи наведене, рішення суду першої та ухвала суду апеляційної інстанцій в зазначеній частині позовних вимог ухвалені з порушенням норм матеріального права, а тому у відповідності до ст.341 ЦПК підлягають в цій частині скасуванню з ухваленням нового рішення про часткове задоволення позову *Особи 6* в частині визнання частково недійсним (на 1/2) свідоцтва про право на спадщину, отримане *Особою 9* 20.02.2009, зобов'язання КП «Київське БТІ» скасувати реєстрацію права власності *Особи 7* на 1/2 частину квартири, а також у частині визнання за позивачкою права спадкування 1/2 частини спірної квартири та зобов'язання нотаріальної контори видати свідоцтво про право на спадщину на її ім'я на цю частину квартири.

Керуючись стст.336, 341 ЦПК, колегія суддів Судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ

ВИРІШИЛА:

Касаційну скаргу *Особи 6* на рішення Дніпровського районного суду м.Києва від 2.04.2010 та ухвалу Апеляційного суду м.Києва від 10.11.2010 задовольнити частково.

Скасувати рішення Дніпровського районного суду м.Києва від 2.04.2010 та ухвалу Апеляційного суду м.Києва від 10.11.2010 в частині відмови в позові позивачки про визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину, зобов'язання скасувати реєстрацію права власності на квартиру, визнання права на спадкування та зобов'язання видати свідоцтво про право на спадщину.

В цій частині ухвалити нове рішення, яким позов *Особи 6* у цій частині вимог задовольнити частково.

Визнати частково недійсним (на 1/2) свідоцтво про право на спадщину за заповітом *Особи 10* на квартиру за *Адресою 1*, видане державним нотаріусом Сьомої київської державної нотаріальної контори 20.02.2009 на ім'я *Особи 7*.

Зобов'язати КП «Київське міське бюро технічної інвентаризації та реєстрації права власності на об'єкти нерухомого майна» скасувати реєстрацію права власності *Особи 7* на 1/2 (одну другу) частину квартири за *Адресою 1*.

Визнати за *Особою 6* право на спадщину на 1/2 (одну другу) квартири за *Адресою 1*.

Зобов'язати Сьому київську державну нотаріальну контору видати *Особі 6* свідоцтво про право на спадщину за заповітом після смерті *Особи 9* на 1/2 (одну другу) частину квартири за *Адресою 1*.

В решті рішення Дніпровського районного суду м.Києва від 2.04.2010 та ухвалу Апеляційного суду м.Києва від 10.11.2010 залишити без змін.

Рішення оскарженню не підлягає.